

9 Uluslararası Katılımlı
Ulusal Disiplinlerarası
Erken Çocuklukta Müdahale Kongresi
"Erken Çocuklukta Müdahalede Güncel Yaklaşımlar"

16 - 18 Nisan 2026
Pine Bay Holiday Resort
Kuşadası

ÖZET KİTAPÇIĞI

Bu kitap içerisinde yer alan **9. Uluslararası Katılımlı Ulusal Disiplinerarası Erken Çocuklukta Müdahale Kongresi (UDEMKO2026)** özetleri yazarlar tarafından gönderilmiş olup yazarlar özetlerinin içeriğinden ve çalışmalarında bulunan materyallerden telif hakkı ve hukuki konular bakımından kendileri sorumludurlar.

9. Uluslararası Katılımlı Ulusal Disiplinerarası Erken Çocuklukta Müdahale Kongresi
—
UDEMKO2026

Sayfa

HAKKINDA	4
KURULLAR	6
KEYNOTE	10
PANELLER	17
ÖZEL OTURUMLAR	51
SÖZLÜ BİLDİRİLER	55
POSTER BİLDİRİLER	165
SPONSORLAR	175
DESTEKLEYENLER	179

HAKKINDA

AMAÇ

Uluslararası Katılımlı 9.ULUSAL DİSİPLİNLERARASI ERKEN ÇOCUKLUKTA MÜDAHALE KONGRESİ (UDEMKO2026) birden çok amaca hizmet etmektedir. Bunlar:

1. 0-6/8 yaş aralığında gelişimi farklı ya da riskli olan çocuklar ve ailelerine yıllardır ülkemizde hizmet sunan farklı disiplinlerden gelen uzmanların ortak bir dil oluşturmasını sağlamak,
2. Uluslararası katılımcılar ile diğer ülkelerdeki erken müdahale sürecini ve uygulamalarını ülkemiz alan uzmanlarına tanıtmak,
3. Ülkemizde erken çocuklukta müdahale alanında farklı disiplinlerden gelen uzmanların yaptıkları çalışmaların bilimsel bir bağlamda paylaşılmasına imkan vermek,
4. Ülkemizde var olan erken çocuklukta müdahaleye ilişkin uygulamaların (program ve değerlendirme araçları gibi) eğitimlerini sağlamaktır.

KAPSAM

UDEMKO2026; 0-6/8 yaş aralığında gelişimi farklı ya da riskli olan çocuklar ve ailelerine aşağıdaki disiplinlerde hizmet veren alanları kapsarken, herhangi bir disiplin* ile sınırlı değildir.

- Çocuk Gelişimi
- Çocuk Psikiyatrisi
- Çocuk Nörolojisi
- Dil ve Konuşma Terapistliği
- Ergoterapi
- Fizyoterapi ve Rehabilitasyon
- Gelişimsel Pediatri
- Odyoloji
- Okulöncesi Öğretmenliği
- Özel Eğitim
- Psikoloji
- Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik
- Sosyal Hizmet

*Alfabetik sıraya göre yazılmıştır.

KATILIMCILAR

Erken çocuklukta müdahale ile ilgili yukarıda belirtilen disiplinlerden gelen uzmanlar, öğretmenler, ebeveynler, öğrenciler, resmi görevliler, ve diğer ilgililer.

KONU BAŞLIKLARI

UDEMKO2026, erken çocuklukta müdahaleyi 0-6/8 yaş döneminde gelişimi farklı ya da riskli olan çocuklara ve ailelerine farklı disiplinler tarafından sunulan hizmet süreci olarak tanımlamaktadır. Bu tanım kapsamında kongredeki konular aşağıdaki konu başlıklarını kapsarken bunlarla sınırlı değildir:

- Erken Çocuklukta Müdahalede Önleme
- Erken Çocuklukta Müdahalede Vaka bulma, Tarama, Tanılama ve Değerlendirme

- Bilimsel Dayanaklı/Etkili Erken Çocuklukta Müdahale Uygulamaları (Örn., gelişimsel, eğitsel)
- Okulöncesi Özel Eğitim
- Erken Çocuklukta Kaynaştırma
- Erken Çocuklukta Müdahaleye İlişkin Yasal Konular
- Erken Çocuklukta Müdahalede Aile Katılımı ve Eğitimi (Aile-Merkezli Uygulamalar)
- Erken Çocuklukta Müdahalede Kültürel ve Dilsel Farklılıklar
- Erken Çocuklukta Müdahalede Geçiş Süreci
- Erken Çocuklukta Müdahalede Mesleki Eğitim

KURULLAR

KONGRE ONURSAL BAŞKANLARI

Prof. Dr. Yusuf ADIGÜZEL, Anadolu Üniversitesi Rektörü

Prof. Dr. Mary Beth BRUDER, ISEI Başkanı, University of Connecticut, USA

Prof. Dr. Ana Maria SERRANO, EURLY AID Başkanı, University of Minho, PORTUGAL

UDEMKO2025 BİLİM KURULU*

Prof. Dr. Funda Acarlar, Ankara Üniversitesi (Emekli)

Prof. Dr. Gönül Akçamete, Yakın Doğu Üniversitesi

Prof. Dr. Ramazan Akdoğan, Anadolu Üniversitesi

Prof. Dr. Nurgül Akmanoğlu, Anadolu Üniversitesi

Prof. Dr. Ayşegül Ataman, Lefke Avrupa Üniversitesi

Prof. Dr. Özgür Aydın, Ankara Üniversitesi

Prof. Dr. Sema Batu, Maltepe Üniversitesi

Prof. Dr. Pınar Bayhan, Hacettepe Üniversitesi

Prof. Dr. Ahmet Bildiren, Aydın Adnan Menderes Üniversitesi

Prof. Dr. Mary Beth Bruder, University of Connecticut

Prof. Dr. İbrahim H. Diken, Anadolu Üniversitesi

Prof. Dr. Özlem Diken, Anadolu Üniversitesi

Prof. Dr. Veysel Aksoy, Anadolu Üniversitesi

Prof. Dr. Murat Doğan, Anadolu Üniversitesi

Prof. Dr. Bülent Elbasan, Gazi Üniversitesi

Prof. Dr. Dilek Erbaş, Yeditepe Üniversitesi

Prof. Dr. Marilyn Espe-Sherwindt, Kent State University

Prof. Dr. Michael Guralnick, University of Washington

Prof. Dr. Birkan Güldenoğlu, Ankara Üniversitesi

Prof. Dr. Yeşim Güleç Aslan, İstanbul Medeniyet Üniversitesi

Prof. Dr. Hasan Gürgür, Anadolu Üniversitesi

Prof. Dr. Necdet Karasu, Gazi Üniversitesi

Prof. Dr. Tevhide Kargin, Kapadokya Üniversitesi

Prof. Dr. Ahmet Konrot, Üsküdar Üniversitesi

Prof. Dr. Onur Kurt, Anadolu Üniversitesi

Prof. Dr. Macid Ayhan Melekoğlu, Boğaziçi Üniversitesi

Prof. Dr. Serhat Odluyurt, Anadolu Üniversitesi

Prof. Dr. Selda Özdemir, Hacettepe Üniversitesi

Prof. Dr. Suat Özdemir, Hacettepe Üniversitesi

Prof. Dr. Behice Öztop, Ankara Üniversitesi

Prof. Dr. Hakan Sarı, Necmettin Erbakan Üniversitesi

Prof. Dr. Uğur Sak, Anadolu Üniversitesi

Prof. Dr. Elif Sazak Duman, Abant İzzet Baysal Üniversitesi

Prof. Dr. Ana Maria SERRANO, University of Minho

Prof. Dr. Şükrü Torun, Üsküdar Üniversitesi

Prof. Dr. Figen Turan, Hacettepe Üniversitesi

Prof. Dr. Meral Didem Türkyılmaz, Hacettepe Üniversitesi

- Prof. Dr. Burcu Ülke Kürkçüoğlu, Anadolu Üniversitesi
Prof. Dr. Sezgin Vuran, Anadolu Üniversitesi
Prof. Dr. Mehmet Yanardağ, Anadolu Üniversitesi
Prof. Dr. Ahmet Yıkılmış, Abant İzzet Baysal Üniversitesi
Prof. Dr. Arzu Yükselen, İstanbul Medipol Üniversitesi
Doç. Dr. Cengiz Acartürk, Jagiellonian Üniversitesi
Doç. Dr. Burak Açık, Ankara Üniversitesi
Doç. Dr. Kemal Afacan, Artvin Çoruh Üniversitesi
Doç. Dr. Yusuf Akemoğlu, Düzce Üniversitesi
Doç. Dr. Deniz Akdal, Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi
Doç. Dr. Avşar Ardiç, Ege Üniversitesi
Doç. Dr. Zehra Atbaşı, Necmettin Erbakan Üniversitesi
Doç. Dr. Bahadır Ayas, Gazi Üniversitesi
Doç. Dr. Gülden Bozkuş Genç, Anadolu Üniversitesi
Doç. Dr. Mehmet Akif Büyükavcı, Selçuk Üniversitesi
Doç. Dr. Seçil Çelik Demirtaş, Anadolu Üniversitesi
Doç. Dr. Asya Çetin, Karabük Üniversitesi
Doç. Dr. Fatih Hilmi Çetin, Diamind Zihin Akademisi
Doç. Dr. Mahmut Çitil, Gazi Üniversitesi
Doç. Dr. Aysun Çolak, Anadolu Üniversitesi
Doç. Dr. Ayten Düzkantar, Anadolu Üniversitesi
Doç. Dr. Murat Eyüpoğlu, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi
Doç. Dr. Damla Eyüpoğlu, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi
Doç. Dr. Şenay Güven Baysal, İzmir Şehir Hastanesi
Doç. Dr. Ümit Işık, Ümit Işık Akademi
Doç. Dr. Alpaslan Karabulut, Abant İzzet Baysal Üniversitesi
Doç. Dr. Serpil Mungan Durankaya, Dokuz Eylül Üniversitesi
Doç. Dr. Seray Olçay, Hacettepe Üniversitesi
Doç. Dr. Sertan Özdemir, İstanbul Medipol Üniversitesi
Doç. Dr. Esmehan Özer, Kırıkkale Üniversitesi
Doç. Dr. Ufuk Özkubat, Gazi Üniversitesi
Doç. Dr. Sunagül Sani Bozkurt, Anadolu Üniversitesi
Doç. Dr. Şaziye Seçkin Yılmaz, Fenerbahçe Üniversitesi
Doç. Dr. Canan Sola Özgüç, Sakarya Üniversitesi
Doç. Dr. Miray Sümer Dodur, Çankırı Karatekin Üniversitesi
Doç. Dr. Sertan Talas, Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi
Doç. Dr. Duygu Temeltürk, Ankara Üniversitesi
Doç. Dr. Özlem Toper, Uludağ Üniversitesi
Doç. Dr. Gözde Tomris, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi
Doç. Dr. Emre Ünlü, İzmir Demokrasi Üniversitesi
Doç. Dr. Gizem Yıldız, Anadolu Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Işık Akın Bülbül, Hacettepe Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Süleyman Arslantaş, Necmettin Erbakan Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Hilal Atlar Yıldırım, İzmir Demokrasi Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Özge Sultan Balıkcı, Ankara Medipol Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Eren Balo, Anadolu Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Ayşe Tuba Ceyhan, Biruni Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Tuğba Demirtaş Tolaman, Sakarya Üniversitesi

Dr. Öğr. Üyesi Halide Kara, İstanbul Cerrahpaşa Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Betül Yılmaz Atman, Ege Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Ertan Görgü, İstanbul Medeniyet Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Deniz Kazanoğlu, İzmir Bakırçay Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Sinan Kalkan, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi İbrahim Kök, Ankara Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Fatih Koçak, Necmettin Erbakan Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Erkan Kurnaz, Anadolu Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Meral Melekoğlu, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Semra Selvi Balo, Anadolu Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Ayşegül Deniz Söğüt, Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Şerife Şahin, Anadolu Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Gülelşan Özge Kalaycı, Anadolu Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Çiğdem Uysal, Karamanoğlu Mehmet Bey Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Özge Ünlü, İzmir Demokrasi Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Murat Balcı, Aydın Üniversitesi
Arş. Gör. Dr. Feridi İdi Tulumcu, Sakarya Üniversitesi
Arş. Gör. Dr. Dilay Akgün Giray, Süleyman Demirel Üniversitesi
Arş. Gör. Dr. Volkan Şahin, Anadolu Üniversitesi
Arş. Gör. Dr. Tezcan Çavuşoğlu, Kafkas Üniversitesi
Arş. Gör. Dr. Uğur Onur Günden, Anadolu Üniversitesi
Öğr. Grv. Dr. Gökhan İnce, Anadolu Üniversitesi
Öğr. Grv. Dr. Ali Kaymak, Anadolu Üniversitesi
Öğr. Grv. Dr. Ümit Savaş Taşkesen, Necmettin Erbakan Üniversitesi
Dr. Demet Aydın, İstanbul Sağlık Bilimleri Üniversitesi
Dr. Aymen Balıkçı, Sense-on
Dr. Olcay Karaca
Dr. Alperen Sağdıç, SOBE
Dr. Eleni Soukakou, University of Roehampton
Dr. Süleyman Özyürek, Süleyman Demirel Üniversitesi
Uzm. Dr. Tuğba Karaca Ahat, Eskişehir Şehir Hastanesi

UDEMKO2023 ORGANİZASYON KURULU

Prof. Dr. İbrahim H. DİKEN, Anadolu Üniversitesi (**Kongre Başkanı**)

Prof. Dr. Özlem Diken, Anadolu Üniversitesi
Prof. Dr. Veysel Aksoy, Özel Eğitim, Anadolu Üniversitesi
Prof. Dr. Mehmet Yanardağ, Fizyoterapi ve Rehabilitasyon, Anadolu Üniversitesi
Doç. Dr. Ümit Işık, Çocuk ve Ergen Psikiyatrisi, Ümit IŞIK Akademi
Doç. Dr. Seçil Çelik Demirtaş, Erken Çocuklukta Özel Eğitim
Doç. Dr. Gözde Tomris, Erken Çocuklukta Özel Eğitim, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Ahmet İlkan Yetkin, Malatya İnönü Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Esin Pektaş Karabekir, Anadolu Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Melih Çattık, Özel Eğitim, Anadolu Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Şerife Şahin, Anadolu Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Gülelşan Özge Kalaycı, Anadolu Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Erkan Kurnaz, Anadolu Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Volkan Şahin, Anadolu Üniversitesi

Öğr. Grv. Dr. Gökhan İnce, Anadolu Üniversitesi
Öğr. Grv. Dr. Ali Kaymak, Anadolu Üniversitesi
Öğr. Grv. Dr. Cem Kalaycı, Anadolu Üniversitesi
Arş. Gör. Dr. Ahmet Alperen Yavuz, Anadolu Üniversitesi
Arş. Gör. Dr. Tezcan Çavuşoğlu, Anadolu Üniversitesi
Arş. Gör. Dr. Hamdi Gönüldaş, Anadolu Üniversitesi
Arş. Gör. Dr. Oğuz Özdamar, Giresun Üniversitesi
Arş. Gör. Tuğçe Sinoğlu Günden, Anadolu Üniversitesi
Arş. Gör. Sultan Kaya, Anadolu Üniversitesi
Arş. Gör. Melike Kurtuluş Uzlu, Anadolu Üniversitesi
Arş. Gör. Hülya Ceren Tutuk, Anadolu Üniversitesi
Arş. Gör. Osman Yaşar, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi
Öğrt. Rezan Ezgi Kaya
Öğrt. Rabia Sude Günden
Öğrt. Onur İnan Sönmez
Öğr. Elanur Aydın
Öğr. Özlem Çiçek
Arş. Gör. Dr. Uğur Onur Günden, Anadolu Üniversitesi (**Kongre Sekreteryası**)

**Ünvan ve soyisime göre düzenlenmiştir.*

KONGRE ORGANİZASYONU

9.Uluslararası Katılımlı Ulusal Disiplinerarası Erken Çocuklukta Müdahale Kongresi (UDEMKO2026), Erken Çocuklukta Müdahale Derneği (EÇOMDER), Anadolu Üniversitesi işbirliği ve Dünya Erken Müdahale Birliği (International Society on Early Intervention-ISEI), Avrupa Erken Çocuklukta Müdahale Derneği (Eurlyaid-The European Association on Early Childhood Intervention-EAECI) desteği ile düzenlenmiştir.

KEYNOTE

Keynote 1

16 NİSAN 2026

Saat: 09:30-10:30

Salon A

Dist. Prof. Connie KASARI

Current Trends in Helping Parent Address Developmental Concerns of Their Infants and Toddlers

Keynote 2

16 NİSAN 2026

Saat: 18:30 - 19:30

Salon A

Prof. Mary Beth BRUDER

Reviewing Inclusion in Early Childhood Intervention: Building a Culture to Support the Variables that Matter

Keynote 3

17 NİSAN 2026

Saat: 09:00 - 10:00

Salon A

Prof. Dr. Ahmet KONROT

Erken Müdahaleye Aforizmik Bakış: Klinik Gerçekler ve Temel İlkeler

Keynote 4

17 NİSAN 2026

Saat: 13:30 - 14:30

Salon A

Prof. Ana Maria SERRANO

Building Strong Foundations: How Early Childhood Intervention Unlocks Early Potential for a Sustainable and Inclusive Development

Keynote 5

17 NİSAN 2026

Saat: 18:00 - 19:00

Salon A

Dr. Elena SOUKAKOU

Inclusion in Early Childhood Education and Care: What Does It Look in Practice

Keynote 6

18 NİSAN 2026

Saat: 09:00 - 10:00

Salon A

Prof. Ann KAISER

Improving Early Communication Outcomes: Caregiver Training, Dosage, and Fidelity in Intervention

PANELLER

Panel 1

16 NİSAN 2026

Saat: 11:00 - 12:00

Salon A

PROF. DR. AHMET KONROT, PROF. DR. ŞÜKRÜ TORUN, UZM. DR. M. ANIL GÜRKAN

PANEL-1: NÖROGELİŞİMSEL BOZUKLUKLARDA GELİŞEN BEYNİN AĞ DİNAMİKLERİ: DEĞERLENDİRME, MÜDAHALE VE İZLEME PERSPEKTİFLERİ

Nörogelişimsel bozukluklar, gelişen beynin statik yapılardan ziyade dinamik, zamana duyarlı ve etkileşimsel ağ organizasyonu üzerinden anlaşılmasını gerektiren klinik ve eğitsel durumlardır. Güncel ağ nörobilimi yaklaşımları; bilişsel, duyuşsal ve davranışsal işlevlerin, izole beyin bölgelerinden çok fonksiyonel beyin ağları ve bu ağların gelişimsel dinamikleri üzerinden organize olduğunu ortaya koymaktadır. Bu perspektif, değerlendirme, müdahale planlaması ve izlem süreçlerinde daha bütüncül ve bireyselleştirilmiş yaklaşımları zorunlu kılmaktadır. Bu panelde, nörogelişimsel bozukluklarda gelişen beynin ağ dinamikleri, erken dönemde risk belirleme, tanısal karar süreçlerine destek, transdiyagnostik müdahale hedeflerinin oluşturulması ve izlem bağlamında ele alınacaktır. Bu çerçevede, beyin işlevlerinin zamansal ve frekans temelli organizasyonunu görünür kılabilen QEEG ve beyin haritalama yaklaşımları, bir tanı koyma aracı olarak değil; ağ temelli işlevsel profillemeyi destekleyen bir değerlendirme ve izleme aracı olarak konumlandırılacaktır. QEEG'nin, gelişimsel süreçte ortaya çıkan atipik ağ örüntülerini, risk profillerini ve müdahale hedeflerini anlamadaki potansiyel katkıları; güncel bilimsel kanıtlar ve yöntemsel sınırlılıklar eşliğinde tartışılacaktır. Panel; eğitimsel nörobilim, özel eğitim ve terapi perspektiflerini bir araya getirerek, nörogelişimsel bozukluklarda beyin temelli dinamik bilginin sahaya nasıl çevrilebileceğini örneklemeyi ve katılımcılara beyin bilgisini doğru bağlamda kullanma yönünde disiplinler arası bir bakış kazandırmayı amaçlamaktadır.

Panel 2

16 NİSAN 2026

Saat: 11:00 - 12:00

Salon D

PROF. DR. İBRAHİM H. DİKEN, ÖĞR. GÖR. DR. ALİ KAYMAK, ÖĞR. GÖR. DR. GÖKHAN İNCE

PANEL-2: OTİZMDE ERKEN MÜDAHALEDE PARADİGMA DEĞİŞİMİ: YAPILANDIRILMIŞ MÜDAHALELERDEN EKLEKTİK MÜDAHALEYE

Otizm spektrum bozukluğunda (OSB) erken müdahale yaklaşımları son kırk yıl içinde önemli bir dönüşüm geçirmiştir. Başlangıçta müdahaleler büyük ölçüde tek bir kuramsal temele dayanan yapılandırılmış programlar üzerinden yürütülürken, günümüzde farklı bilimsel yaklaşımların bir arada kullanıldığı daha esnek ve bireyselleştirilmiş müdahale modelleri ön plana çıkmaktadır. Özellikle uygulamalı davranış analizi temelli yoğun yapılandırılmış öğretim modelleri uzun yıllar erken müdahalenin temelini oluşturmuş; ancak gelişimsel yaklaşımlar, doğal öğretim stratejileri ve aile merkezli uygulamaların etkisine ilişkin artan bilimsel bulgular, daha bütüncül müdahale modellerinin geliştirilmesini teşvik etmiştir. Bu panelde, otizmde erken müdahale alanında yaşanan bu paradigma değişimi tarihsel ve kuramsal bağlamı içerisinde ele alınacaktır. Yapılandırılmış müdahalelerin güçlü yönleri ve sınırlılıkları tartışılacak; gelişimsel, doğal ve davranışçı yaklaşımların entegrasyonuna dayanan eklektik müdahale modellerinin ortaya çıkış nedenleri değerlendirilecektir. Ayrıca bireyselleştirilmiş eğitim planları, doğal öğrenme ortamları, aile katılımı ve disiplinlerarası iş birliği gibi unsurların eklektik müdahale modellerindeki rolü incelenecektir. Panel kapsamında erken müdahale uygulamalarında farklı yöntemlerin bilimsel dayanaklarının nasıl bütünleştirilebileceği tartışılarak, uygulayıcılar ve araştırmacılar için daha esnek, işlevsel ve çocuk merkezli müdahale çerçevelerine yönelik öneriler sunulacaktır.

Panel 3

16 NİSAN 2026

Saat: 12:00 - 13:00

Salon A

PROF. DR. DKT. ÖZLEM DİKEN, DR. ÖĞR. ÜYESİ DKT. DENİZ KAZANOĞLU, DR. ÖĞR. ÜYESİ DKT. GÜLCE ALEV SAVTAK, DR. ÖĞR. ÜYESİ DKT. SEDA ESERSİN, DR. ÖĞR. ÜYESİ DKT. SEDA EYLİKEDER TEKİN

PANEL-3: ÇOCUKLUK ÇAĞI DİL BOZUKLUKLARI: DEĞERLENDİRME

Panel 5

16 NİSAN 2026

Saat: 13:00 - 14:00

Salon: A

DOÇ. DR. FATİH HİLMİ ÇETİN, DOÇ. DR. ALEV GİRLİ, DOÇ. DR. FİLİZ KARADAĞ

PANEL-5: YÜRÜTÜCÜ İŞLEVLER: ÖĞRENMENİN GÖRÜNMEYEN MİMARİ

Yürütücü işlevler; bireyin dikkatini düzenlemesini, bilgiyi çalışma belleğinde işlemesini, davranışlarını kontrol etmesini ve hedefe yönelik düşünmesini sağlayan üst düzey bilişsel süreçler bütünüdür. Bu süreçler, öğrenmenin gerçekleşmesinde temel bir rol oynamasına rağmen çoğu zaman doğrudan gözlemlenemeyen yapıları nedeniyle eğitim ortamlarında yeterince fark edilmemekte ve sistematik biçimde ele alınmamaktadır. Oysa yürütücü işlevler, öğrenme, sosyal etkileşim ve akademik performansın temelini oluşturan “görünmeyen mimari”yi temsil etmektedir. Bu panelin amacı, yürütücü işlevleri öğrenme süreçleri bağlamında çok boyutlu bir perspektifle ele alarak; bilişsel, sosyal ve akademik alanlardaki yansımalarını kuramsal ve uygulamalı bir çerçevede tartışmaktır. Panelin ilk bölümünde yürütücü işlevlerin öğrenme süreçleriyle ilişkisi ve bilişsel temelleri ele alınacaktır. İkinci bölümde yürütücü işlevlerin sosyal beceriler ve zihin kuramı ile olan etkileşimi, özellikle sosyal uyum ve sosyal biliş bağlamında değerlendirilecektir. Son bölümde ise yürütücü işlevlerin akademik beceriler üzerindeki belirleyici rolü; okuma, yazma, matematik ve problem çözme süreçleri çerçevesinde ele alınacaktır. Panel, yürütücü işlevlerin yalnızca bireysel bilişsel kapasiteye indirgenemeyeceğini; öğrenme ortamları, öğretim yaklaşımları ve eğitimsel desteklerle geliştirilebilen dinamik yapılar olduğunu vurgulamayı amaçlamaktadır. Bu yönüyle panelin, akademisyenler, öğretmenler, psikolojik danışmanlar ve lisansüstü öğrenciler için kuramsal farkındalık kazandırmanın yanı sıra eğitim uygulamalarına rehberlik edecek bütüncül bir bakış açısı sunması hedeflenmektedir.

Panel 6

16 NİSAN 2026

Saat: 13:00 - 14:00

Salon: B

PROF. DR. İBRAHİM H. DİKEN, EMRE ÜNLÜ, SİNAN KALKAN

PANEL-6: OTİZM MÜDAHALE ÇALIŞMALARINDA PARADİGMALAR VE YENİ EĞİLİMLER: TÜRKİYE BAĞLAM

Otizm Spektrum Bozukluğu (OSB) olan çocuklara yönelik müdahale çalışmaları, küresel düzeyde "bilimsel kanıta dayalılık" (Evidence-Based Practices - EBP) standartları üzerinden yeniden tanımlanmaktadır. Dünyada National Clearinghouse on Autism Evidence and Practice (NCAEP) gibi otoritelerce belirlenen 28 temel kanıt temelli uygulama, müdahale programlarının etkinliğini belirleyen ana kriterleri oluşturmaktadır. Bu panelin temel amacı, dünyadaki bu güncel müdahale eğilimlerini ve kanıt sınıflamalarını merkez alarak, Türkiye’de başlangıcından günümüze kadar gerçekleştirilen tüm müdahale çalışmalarını karşılaştırmalı bir perspektifle değerlendirmektir. Panel kapsamında; Türkiye'deki yerel müdahale pratiklerinin, dünyada yükselen bir trend olan Doğal Gelişimsel Davranışsal Müdahaleler (NDBI), aile merkezli uygulamalar ve teknoloji destekli öğretim süreçleri gibi alanlarla ne düzeyde örtüştüğü verilerle ortaya konulacaktır. Yapılan sistematik analizler, Türkiye alanyazınındaki çalışmaların hangi küresel kanıt kategorilerinde (örn. görsel destekler, sosyal öyküler, video modelleme) yoğunlaştığını, buna karşın hangi "yükselen eğilimler" (emerging practices) noktasında literatür ve uygulama boşluklarının bulunduğunu tartışmaya açmaktadır. Sonuç olarak panelde; yerel saha uygulamalarının küresel standartlarla entegrasyonu, müdahale programlarının kültürel adaptasyonu ve Türkiye’nin otizm müdahale haritasında stratejik bir "gelecek vizyonu" oluşturulması disiplinlerarası bir bakış açısıyla ele alınacaktır. Bu değerlendirme, hem araştırmacılar hem de sahadaki uygulayıcılar için bilimsel dayanaklı uygulama rehberliğini Türkiye özelinde somutlaştırmayı hedeflemektedir.

Panel 7

16 NİSAN 2026

Saat: 14:00 - 15:00

Salon: D

PROF. DR. MURAT DOĞAN, DR. ÖĞR. ÜYESİ ESİN PEKTAŞ KARABEKİR, DR. ÖĞR. ÜYESİ EMRAH AKKAYA

PANEL-7: FARKLI GRUPLARDA ZİHİN KURAMINI ANLAMAK: İŞİTME KAYBI VE OTİZM PERSPEKTİFLERİ

Panel 8

16 NİSAN 2026

Saat: 15:00 - 16:00

Salon: A

PROF. DR. TEVHİDE KARGIN, PROF. DR. BİRKAN GÜLDENOĞLU, DR. ÖĞR. ÜYESİ REŞAT ALATLI, DR. ÖĞR. ÜYESİ HİLAL GENGEÇ

PANEL-8: ÖĞRENME GÜÇLÜĞÜNDE AKADEMİK BECERİLERİ YORDAYAN BİLİŞSEL VE DİLSEL SÜREÇLER: YENİ ÖLÇME ARAÇLARI VE BULGULAR

Öğrenme güçlüğü (ÖG), okuma, yazma ve matematik gibi temel akademik becerilerin ediniminde belirgin güçlüklerle seyreden, heterojen bir nörogelişimsel bozukluktur. Son yıllarda, akademik performanstaki bu güçlüklerin altında yatan bilişsel ve dilsel süreçlerin daha ayrıntılı biçimde incelenmesi ve bu süreçlerin güvenilir biçimde değerlendirilmesine yönelik ölçme araçlarının geliştirilmesi önemli bir araştırma alanı hâline gelmiştir. Bu panelin amacı, ÖG’de akademik becerileri yordayan temel bilişsel ve dilsel süreçleri ele almak ve bu süreçleri değerlendirmek üzere geliştirilen yeni ölçme araçlarını tanıtmaktır. Panel kapsamında çalışma belleği, sesbirim farkındalığı, hızlı otomatik isimlendirme, sayı hissi, yürütücü işlevler ve işitsel algı gibi akademik becerilerle yakından ilişkili olduğu bilinen süreçler kuramsal ve ampirik bulgular ışığında tartışılacaktır. Her bir sürecin okuma, yazma ve matematik performansı ile ilişkisi ele alınarak, ÖG’nin farklı alt profillerinin anlaşılmasına katkı sağlayan güncel araştırma sonuçları sunulacaktır. Ayrıca, bu bilişsel ve dilsel süreçleri değerlendirmek amacıyla geliştirilen yeni testlerin geliştirme aşamaları, psikometrik özellikleri ve uygulama alanları ayrıntılı olarak tanıtılacaktır. Panelin, ÖG’nin değerlendirilmesinde tek boyutlu akademik ölçümlerin ötesine geçilerek çok boyutlu bir bakış açısının benimsenmesine katkı sağlaması hedeflenmektedir. Sunulacak bulguların, klinik değerlendirme, eğitimsel planlama ve müdahale süreçlerine yönelik çıkarımlar sunarak, alanda çalışan araştırmacılar ve uygulayıcılar için yol gösterici olması beklenmektedir.

Panel 9

16 NİSAN 2026

Saat: 15:00 - 16:00

Salon: D

PROF. DR. İBRAHİM H. DİKEN, DOÇ. DR. ÜMİT IŞIK, ARŞ. GÖR. DR. UĞUR ONUR GÜNDEM

PANEL-9: OTİZMDE DEĞERLENDİRME EKOSİSTEMİ: AİLE BİLDİRİMİNDEN PERFORMANS DEĞERLENDİRMESİNE, KLİNİK VE EĞİTSEL KARARLARA

Panel 10

16 NİSAN 2026

Saat: 16:30 - 17:30

Salon: A

DOÇ. DR. DKT. ŞAZİYE SEÇKİN YILMAZ, UZM. OKB. ÇİĞDEM ERGÜL, UZM. DKT. NAZLI YILDIRAN AKBAŞ

PANEL-10: DİL VE KONUŞMA TERAPİSİ SÜRECİNDE AİLELERLE ÇALIŞMAK

Panel 11

16 NİSAN 2026

Saat: 16:30 - 17:30

Salon: B

DR. ÖĞR. ÜYESİ CEYHUN SERVİ, DR. YUNUS EMRE BAŞTUĞ, DR. SEVİNÇ ZEYNEP KAVRUK

PANEL-11: İKİ FARKLI TEMSİL SİSTEMİNİN OTİZMLİ VE İKİ KERE FARKLI ÇOCUKLAR BAĞLAMINDA İNCELENMESİ

Dil ve çizim, iletişim için kullanılan iki ayrı sistemdir. Dil, toplumsal olarak üzerinde uzlaşmış kurallar tarafından yönetilen, keyfi sembollerden oluşan bir sistemdir. Çizim becerileri ise gerçek nesnelere ya da hayal gücüne dayalı öğeleri temsil edebilir ve doğru biçimde yorumlanabilmesi için çizen kişi ile izleyici arasında paylaşılan bir anlam çerçevesi gerektirir. Çizimde kullanılan yöntemler toplumsal olarak kabul görmediğinde, iletilmek istenen mesaj yanlış anlaşılabilir. Cohn (2012), dil ile çizim arasındaki yapısal benzerliğe dikkat çekmiş; dilin sesbirimler, biçimbirimler ve tümcelerden oluştuğunu, çizimin ise nokta, çizgi ve şekillerden meydana geldiğini ve bu temel birimleri “grafemler” olarak adlandırdığını belirtmiştir. Otizmlili bireyler çoğu zaman sınırlı sosyal etkileşim becerileri sergiler ve birçoğu dil ve iletişim alanında güçlükler yaşar. Sosyal iletişim ve dil alanındaki bu güçlüklerine rağmen, Otizm Spektrum Bozukluğu olan bazı çocukların ileri düzey çizim becerilerine sahip olduğu görülmektedir. Bu nedenle, otizmlili bireylerde dil ile çizim arasındaki ilişkinin incelenmesi, bu iki temsil sistemi arasında olası bir bağlantı bulunup bulunmadığına ilişkin belirsizliğin açıklığa kavuşturulmasına önemli katkılar sağlayabilir. OSB olan bazı çocukların ileri düzey çizim becerileri dikkate alındığında şu soru gündeme gelmektedir: Eğer dil ile çizim arasında bir ilişki varsa, sözel dili kullanmayan bazı Otizm Spektrum Bozukluğu olan çocuklar bu denli üstün çizim performansını nasıl sergileyebilmektedir? Bu soruya yanıt ararken, özellikle hem otizmlili hem de üstün yetenekli olan, yani iki kere farklı (twice-exceptional) çocuklar dikkat çekici bir grup olarak karşımıza çıkmaktadır. Alan yazın, bu çocukların bir yandan belirgin sosyal iletişim ve dil güçlükleri yaşarken, diğer yandan olağanüstü görsel-uzamsal işleme, ayrıntı fark etme ve desen tanıma becerileri sergileyebildiklerini göstermektedir. Bu profil, sözel dili sınırlı kullanan bazı çocukların, çizimi temel ifade ve anlamlandırma aracı olarak kullanarak, üst düzey bilişsel ve sanatsal performans ortaya koyabildiğini düşündürmektedir. İki kere farklı otizmlili çocuklarda resim, çoğu zaman hem üstün yeteneğin görünür olduğu alan, hem de dil ve yürütücü işlevlere ilişkin ipuçlarının gözlenebildiği bir pencere işlevi görür. Bu çocuklar karmaşık sahneleri planlayıp ayrıntılı biçimde resmedebilirken; aynı anda gündelik yaşamda esneklik, planlama ve organize olma gibi yürütücü işlev alanlarında zorlanabilmektedir. Dolayısıyla, dil ile çizim arasındaki ilişkinin iki kere farklı otizmlili çocuklar bağlamında incelenmesi, hem bu çocukların gerçek bilişsel potansiyelini ortaya koymak hem de dil dışı ifade yollarının klinik ve eğitsel önemini daha iyi anlamak açısından kritik bir araştırma alanı olarak ortaya çıkmaktadır.

Panel 12

16 NİSAN 2026

Saat: 16:30 - 17:30

Salon: D

DR. ÖĞR. ÜYESİ NESLİHAN CANPOLAT ÇIĞ, DR. ÖĞR. ÜYESİ DKT. DİLBER KAÇAR KÜTÜKÇÜ, DR. ÖĞR. ÜYESİ ERTAN GÖRGÜ

PANEL-12: ERKEN ÇOCUKLUKTA ALTERNATİF VE DESTEKLEYİCİ İLETİŞİM: ÜLKEMİZDEKİ MEVCUT DURUM, MİTLER VE BİLİMSEL GERÇEKLER

Panel 13

16 NİSAN 2026

Saat: 17:30 - 18:30

Salon: A

PROF. DR. BİRKAN GÜLDENOĞLU, DOÇ. DR. UFUK ÖZKUBAT, DR. YASEMİN ARSLAN

PANEL-13: MATEMATİKTE ERKEN UYARI: DİSKALKULİ AÇISINDAN RİSK ALTINDAKİ ÇOCUKLARIN BİLGİSAYAR DESTEKLİ BELİRLENMESİ

Matematik öğrenme güçlüğü açısından risk grubunda yer alan öğrencilerin erken dönemde belirlenmesi, bu öğrencilerin etkili ve zamanında eğitimsel müdahalelerle desteklenmesi açısından kritik bir öneme sahiptir. Ancak uygulamada, matematik öğrenme güçlüğü yaşayan birçok öğrencinin yeterince erken fark edilemediği ve bu durumun akademik başarının yanı sıra öğrencilerin öğrenmeye yönelik tutumlarını da olumsuz etkilediği görülmektedir. Bu bağlamda, erken uyarı ve erken müdahale yaklaşımlarını destekleyen bilimsel temelli ölçme araçlarına duyulan gereksinim giderek artmaktadır. Bu panelde, matematik öğrenme güçlüğü (diskalkuli) açısından risk altında bulunan öğrencilerinin erken tanınmasına yönelik geliştirilen bilgisayar destekli bir tarama aracı ele alınacaktır. Panel kapsamında, tarama aracının geliştirilme süreci, kuramsal dayanakları ve uygulama sonuçları paylaşılacak; uygulama sonucunda elde edilen veriler doğrultusunda aracın geçerlik ve güvenilirlik başta olmak üzere psikometrik özellikleri değerlendirilecektir. Panel süresince, öğretmenler ve veliler için erken uyarı sistemlerinin önemi, matematikte zorlanan öğrencilerin risk açısından nasıl değerlendirilebileceği ve erken dönemde gerçekleştirilen eğitimsel müdahalelerin öğrenme süreçlerine olan katkıları tartışılacaktır. Panelin amacı, matematik öğrenme güçlüğü açısından risk altındaki öğrencilerin erken tanınmasına yönelik bilimsel ve uygulamaya dönük bir bakış açısı sunarak, öğretmen ve velilere yol gösterici bir çerçeve oluşturmaktır.

Panel 14

16 NİSAN 2026

Saat: 17:30 - 18:30

Salon: D

DOÇ. DR. DKT. ŞAZİYE SEÇKİN YILMAZ, DR. ÖĞR. ÜYESİ AŞENA KARAMETE, DR. ÖĞR. ÜYESİ DKT. GÜLCE ALEV SAVTAK, DR. ÖĞR. ÜYESİ EGEMEN NAKIŞÇI, ÖĞR. GÖR. IŞIL ÖZDEMİR

PANEL-14: OTİZM SPEKTRUM BOZUKLUĞUNDA DİL VE İLETİŞİM GELİŞİMİ

Bu panel, otizm spektrum bozukluğunda (OSB) dil ve iletişim gelişimini çok boyutlu bir kuramsal ve klinik çerçevede ele almayı amaçlamaktadır. Dilin sosyal kullanımı ve iletişimsel yeterlilik; yürütücü işlevler, zihin kuramı, duyuşal düzenleme ve motor konuşma becerileri gibi birbirleriyle etkileşim hâlindeki nörogelişimsel sistemler bağlamında tartışılacaktır. Panel kapsamında, değerlendirme ve müdahale süreçlerinde etkileşim temelli yaklaşımların ve özellikle FloorTime perspektifinin dil gelişimiyle ilişkisi vurgulanacaktır. Bu bütüncül yapı içinde panel, dil-konuşma terapisi uygulamalarına disiplinlerarası ve kanıta dayalı bir bakış açısı sunmayı hedeflemektedir.

Konu Başlıkları

Doç. Dr. Şaziye Yılmaz: Otizmde Yürütücü İşlevler: Dil ve İletişim Becerilerine Yansımalar
Dr. Öğr. Üyesi Aşena Karamete Otizmde Motor Konuşma Bozuklukları: Dil ve İletişime Etkisi
Dr. Öğr. Üyesi Gülce Alev Savtak: Otizmde Zihin Kuramı ve Pragmatik Dil Becerileri
Dr. Öğr. Üyesi Egemen Nakışçı: Floortime Yaklaşımıyla Otizmde Etkileşim Temelli Dil Gelişimi
Öğr. Gör. Işıl Özdemir: Otizmde Anlatı ve Söylem Becerileri: Üst Düzey Dil Göstergeleri ve Klinik Yansımaları

Panel 15

17 NİSAN 2026

Saat: 10:00 - 11:00

Salon: C

PROF. DR. MURAT EYÜBOĞLU, PROF. DR. DAMLA EYÜBOĞLU, PROF. DR. AYSUN DOĞAN

PANEL-15: OKUL ÖNCESİ ÇOCUKLARI İÇİN PEERS SOSYAL BECERİ PROGRAMI

.Otizm Spektrum Bozukluğu (OSB), bebeklikte ortaya çıkan ve yaşam boyu süren sosyal iletişim zorlukları ile beraber sınırlı ve yineleyici davranışlarla karakterize edilen nörogelişimsel bir bozukluktur. OSB tanılı çocuklar özellikle sosyal ilişki başlatma ve sürdürme, karşılıklılık, ortak dikkat ve duygusal tepki verme konularında güçlükler yaşamaktadır. Sosyal iletişim alanında yaşanan bu zorluklar okul öncesi dönemde belirgin hale gelmekte; çocukların hem akranları hem de ebeveynleri ile olan ilişkilerini etkilemektedir. Akran ilişkileri bağlamında, bu çocukların dışlanma, akran zorbalığına maruz kalma ve sosyal izolasyon gibi sorunlarla karşılaştığı görülmektedir. Sosyal iletişim alanında yaşanan bu sorunlar çocukları etkilediği kadar ailelerini de etkilemektedir. OSB tanılı çocukların ebeveynlerinin yüksek düzeyde ebeveynlik stresi yaşadığı ve bu durumun ebeveyn-çocuk ilişkisini olumsuz yönde etkilediği bulunmuştur. Bu nedenle erken çocukluk döneminde sosyal beceri geliştirme programlarının uygulanması oldukça önemlidir. PEERS-Okul Öncesi programı, 4-7 yaş arasındaki OSB tanılı çocuklara yönelik olarak geliştirilmiş ebeveyn destekli sosyal beceri müdahale programıdır. Programda, çocuklara arkadaş edinme ve sürdürme becerileri öğretilmekte ve paylaşma, yardımlaşma, yönergeyi takip etme, sıra bekleme, oyun sırasında saygılı olma gibi konular ele alınmaktadır. Programda kuklalar ile konu anlatımı, oyunlar ve pratik uygulamalar yer almaktadır. Bu program ile birlikte çocukların sosyal becerilerinin geliştirilmesi ve bu becerilerin günlük hayatta ebeveynlerinin desteği ile uygulanması amaçlanmaktadır. Programa katılan ebeveynler de öğretilen sosyal becerilerin sürdürülebilir olmasına katkı sağlamaktadır. PEERS-Okul Öncesi programı, her biri 90 dakika süren ve haftada bir uygulanan 16 oturumdan oluşmaktadır. Çocuk ve ebeveyn oturumları eş zamanlı olarak farklı salonlarda yürütülmektedir. Araştırma bulguları, PEERS-Okul Öncesi programının OSB tanılı çocukların sosyal becerilerini artırdığını, problem davranışlarını azalttığını ve ebeveyn stresini düşürdüğünü göstermektedir. Bu bulgular, erken çocukluk döneminde ebeveyn destekli ve kanıta dayalı sosyal beceri müdahale programlarının önemini göstermektedir. Bu sunumda PEERS-Okul Öncesi programının ülkemiz kültürüne uyarlama ve geçerlilik çalışması kapsamında yapılan çalışmalar ele alınacaktır. Ayrıca, programın uygulama sürecinde dikkat edilmesi gereken konular (örn. çeviri, katılımcı seçimi) ve ülkemizde programın etkililiğini test etmek için yürütülen pilot çalışmanın aşamaları sunulacaktır.

Panel 16

17 NİSAN 2026

Saat: 10:00 - 11:00

Salon: D

PROF. DR. ŞÜKRÜ TORUN, DOÇ. DR. FATİH HİLMİ ÇETİN, DOÇ. DR. ÜMİT IŞIK, DOÇ. DR. HALİT NECMİ UÇAR

PANEL-16: NÖROGELİŞİMSEL BOZUKLUKLARDA 'KATEGORİK TANI'DAN 'TANI ÖTESİ BOYUTLAR'A DOĞRU

Nörogelişimsel bozukluklar geleneksel olarak DSM, ICD gibi kategorik tanı sistemleri üzerinden ele alınmaktadır. Ancak, erken çocukluk döneminde ortaya çıkan belirtiler, çoğu zaman tek bir tanıya özgü olmayan gelişimsel gecikmeler ve çok boyutlu işlevsel zorluklarla seyretmektedir. Mevcut taksonomiler, çeşitli gelişim boyutlarında desteğe ihtiyaç duyan çocukların ihtiyaçlarını erken dönemlerde yakalamada yeterince etkili değildir. Bu durum, tanı-temelli yaklaşımların erken değerlendirme ve müdahale süreçlerinde oldukça sınırlı kalmasına yol açmaktadır. Bu panel, nörogelişimsel bozuklukları ağ sinirbilimi (network neuroscience) perspektifinden tanı-ötesi (transdiagnostik) ve boyutsal bir yaklaşımla ele almayı amaçlamaktadır. Panelde; erken değerlendirme, müdahale, terapi ve eğitim uygulamalarında 'tanı'dan 'tanı ötesi'ne uzanan paradigma değişimi tartışılacak ve nörogelişim sürecinde duyu-motor, dilsel, bilişsel, emosyonel, davranışsal ve psikososyal boyutların birbirinden bağımsız değil, karşılıklı etkileşim içinde şekillendiği vurgulanacaktır. Amaç, klinik ve eğitimsel uygulamalara erken döneme duyarlı ve daha bütüncül bir bilim temelli çerçeve sunmaktır.

Panel 17

17 NİSAN 2026

Saat: 11:30 - 12:30

Salon: A

PROF. DR. DKT. ÖZLEM DİKEN, DR. ÖĞR. ÜYESİ DKT. SEMA UZ HASIRCI, DOÇ. DR. DKT. ŞAZİYE SEÇKİN YILMAZ, DR. ÖĞR. ÜYESİ DKT. ŞÜKRİYE KAYHAN AKTÜRK, DR. ÖĞR. ÜYESİ DKT. EDA İYİGÜN UZUNÖZ

PANEL-17: ÇOCUKLUK ÇAĞI DİL BOZUKLUKLARI: MÜDAHALE

Panel 18

25 NİSAN 2025

Saat: 16:30 - 17:30

Salon: B

DR. ÖĞR. ÜYESİ ÇETİN TOPUZ, DR. ÖĞR. ÜYESİ ŞERİFE ŞAHİN, DR. ÖĞR. ÜYESİ SELİN GÖKÇE

PANEL-18: ÖĞRENMENİN SÜRDÜRÜLEBİLİRLİĞİ: KALICILIK VE GENELLEME

Erken çocukluk döneminde özel gereksinimli çocuklara sunulan eğitsel ve davranışsal müdahalelerin etkililiği hedef davranışların öğretim sürecinde sergilenmesi, öğrenilen davranışların zaman içerisinde korunması (kalıcılık) ve farklı kişi, ortam, araç-gereç ve uyaranlara aktarılabilmesi (genelleme) ile değerlendirilmektedir. Ancak alanyazın incelendiğinde, araştırmalarda kalıcılık ve genelleme verilerinin sınırlı biçimde raporlandığı ve kalıcılık ve genelleme için kullanılan stratejilere yer verilmediği görülmektedir. Bu panelin amacı, erken çocukluk dönemindeki özel gereksinimli çocuklarla yürütülen araştırmalarda kalıcılık ve genelleme kavramlarının nasıl ele alındığını, hangi yöntemsel yaklaşımlarla değerlendirildiğini ve mevcut araştırmaların bu bağlamda hangi güçlü ve sınırlı yönleri sahip olduğunu tartışmaya açmaktır. Panel kapsamında, araştırmalardan elde edilen bulgular karşılaştırmalı olarak ele alınacak; kalıcılık ve genellemenin planlanması ve değerlendirilmesi ile bu süreçlerin desteklenmesinde doğal bağlamların nasıl kullanılabileceği tartışılacaktır. Buradan hareketle panelin, erken çocukluk dönemindeki özel gereksinimli çocuklarla çalışan araştırmacılar ve uygulamacılar için kalıcılık ve genellemenin öğretimin temel bir bileşeni olarak ele alınmasına yönelik kuramsal ve yöntemsel bir farkındalık oluşturması hedeflenmektedir.

Anahtar Sözcükler: Erken çocukluk özel eğitimi, öğretimin etkililiği, öğretimin kalıcılık, genelleme

Panel 19

17 NİSAN 2026

Saat: 11:30 - 12:30

Salon: B

DOÇ. DR. UMUT APAYDIN, DR. FZT. AYMEN BALIKÇI, DR. ÖĞR. ÜYESİ AYŞE F. ARACIKÜL BALIKÇI

PANEL-19: PSİKOMOTOR GELİŞİMDE ZENGİNLEŞTİRİLMİŞ ÇEVRE YAKLAŞIMLARI: BEBEKLİKTEN ÇOCUKLUĞA

Psikomotor gelişim, bebeklikten çocukluğa uzanan süreçte çocuğun aktif katılımı, duyuusal-motor deneyimleri ve çevresel düzenlemelerle şekillenen dinamik bir süreçtir. Güncel erken müdahale yaklaşımları, gelişimi tek bir alana odaklanan doğrusal bir ilerleme olarak değil; birey, çevre ve etkileşim bileşenlerinin karşılıklı ilişkisi içinde ele almaktadır. Bu panelde, psikomotor gelişimi desteklemeye yönelik üç farklı ancak birbiriyle ilişkili müdahale programı kuramsal ve uygulamaya dönük yönleriyle ele alınacaktır. SAFE (Sensory–Active–Family–Environment) Erken Müdahale Yaklaşımı, Prof. Dr. Bülent Elbasan tarafından geliştirilmiş ve panelde kendisi tarafından sunulacaktır. SAFE, prematüre ve gelişimsel risk altındaki bebeklerde psikomotor gelişimi desteklemek amacıyla aile merkezli, aktivite temelli ve çevre odaklı bir yaklaşım sunmaktadır. Program; bebeğin aktif hareket katılımını, duyuusal deneyimlerin yapılandırılmasını ve ebeveynin günlük yaşam rutinleri içinde terapötik sürecin aktif bir parçası olmasını temel almaktadır. Doğal çevrelerin zenginleştirilmesi yoluyla motor öğrenme ve fonksiyonel katılımın desteklenmesi SAFE yaklaşımının ayırt edici özellikleri arasında yer almaktadır. HEP (Homeostasis–Enrichment–Plasticity) Programı, Dr. Fzt. Aymen Balıkçı tarafından geliştirilmiş ve panelde kendisi tarafından sunulacaktır. HEP Programı, psikomotor gelişimi etkileyen homeostaz (kendini düzenleme), çevresel zenginleştirme ve sinir sistemi plastisitesi bileşenlerini bütüncül bir çerçevede ele almaktadır. Program; duyuusal işleme, emosyonel durum, motor yapı ve fonksiyonlar ile bilişsel süreçler arasındaki ilişkinin karşılıklı ve dinamik olduğunu vurgulamakta; yapılandırılmış zenginleştirilmiş çevre deneyimlerini ebeveyn koçluğu yoluyla ev ortamına taşımayı hedeflemektedir. Klinik ve doğal ortamlar arasında süreklilik sağlama, HEP yaklaşımının temel güçlü yönlerinden biridir. DUMFET (Gelişimsel Yetersizliği ya da Riski Olan Bebeklere Yönelik Duyu-Motor Fonksiyonlar ve Etkileşim Temelli Gelişimsel Değerlendirme ve Müdahale Programı), Dr. Öğr. Üyesi Ayşe F. Aracıkül-Balıkçı tarafından sunulacaktır. DUMFET, duyu-motor fonksiyonlar ile etkileşim temelli becerileri birlikte ele alan yapılandırılmış bir erken müdahale ve değerlendirme programıdır. Program; duyuusal regülasyon, motor organizasyon, sosyal etkileşim ve ebeveyn-bebek ilişkisini bütüncül bir bakış açısıyla değerlendirmekte; performans dayalı değerlendirme sonuçları doğrultusunda bireyselleştirilmiş müdahale hedefleri sunmaktadır. Uzman uygulamalı ve ebeveyn destekli yapısı, DUMFET’in ayırt edici özellikleri arasında yer almaktadır. Panelde SAFE, HEP ve DUMFET programları; kuramsal

temelleri, uygulama modelleri, çevresel zenginleştirme stratejileri, ebeveyn katılımı düzeyi ve klinik çıktıları açısından karşılaştırmalı olarak tartışılacak; erken dönemde psikomotor gelişimi desteklemede bu yaklaşımların ortak ve özgün katkıları ele alınacaktır.

Panel 20

17 NİSAN 2026

Saat: 14:30 - 15:30

Salon: A

PROF. DR. İBRAHİM H. DİKEN, PROF. DR. DAMLA EYÜBOĞLU, PROF. DR. MURAT EYÜBOĞLU

PANEL-20: OTİZMDE TANIDAN MÜDAHALEYE BÜTÜNCÜL YAKLAŞIM

Panel 21

17 NİSAN 2026

Saat: 17:30 - 18:30

Salon: B

DOÇ. DR. ŞENAY GÜVEN BAYSAL, GEL. PED. UZM. DR. TUĞBA KARACA AHAT, UZM. DR. ÖZLEM KOÇYİĞİT YILMAZ

PANEL-21: RİSKLİ ÇOCUĞUN PEDIATRİDEKİ GELİŞİMSEL YOLCULUĞU: DEĞERLENDİRME, İZLEM VE DESTEK YAKLAŞIMLARI

Riskli çocuğun pediatrideki gelişimsel yolculuğu, gebelikten başlayarak erken çocukluk dönemine uzanan ve çok boyutlu bir değerlendirme ile şekillenen dinamik bir süreçtir. Prematürite, düşük doğum ağırlığı, perinatal komplikasyonlar, kronik hastalıklar, nörogelişimsel riskler ve olumsuz psiko-sosyal koşullar gibi etkenler, çocuğun gelişimsel seyrini etkileyebilir ve bu çocukları pediatrik açıdan “riskli” gruba dâhil eder. Bu yolculukta temel amaç, gelişimsel gecikme ya da sapmalar ortaya çıkmadan önce riskleri erken dönemde tanımak, düzenli ve yapılandırılmış gelişimsel izlemele çocuğun güçlü ve desteklenmesi gereken alanlarını belirlemek ve kanıta dayalı müdahaleleri zamanında başlatmaktır. Standart gelişimsel tarama ve değerlendirme araçları, nörolojik muayene, aileden alınan ayrıntılı öykü ve çevresel faktörlerin bütüncül değerlendirilmesi sürecin temel taşlarını oluşturur. İzlem sürecinde aile merkezli yaklaşım esastır; ebeveynlerin bilgilendirilmesi, güçlendirilmesi ve çocuğun günlük yaşamında gelişimi destekleyici etkileşimlerin artırılması hedeflenir. Gerektiğinde çocuk nörolojisi, gelişimsel pediatri, çocuk psikiyatrisi, dil ve konuşma terapisi, fizyoterapi ve erken müdahale hizmetleriyle iş birliği kurularak multidisipliner bir destek ağı oluşturulur. Böylece riskli çocuğun gelişimsel yolculuğu, erken tanı, süreklilik gösteren izlem ve bireyselleştirilmiş destek yaklaşımlarıyla daha sağlıklı ve işlevsel bir gelişim seyrine yönlendirilebilir.

Panel 22

17 NİSAN 2026

Saat: 16:00 - 17:00

Salon: A

PROF. DR. SERHAT ODLUYURT, DOÇ. DR. AVŞAR ARDIÇ, DOÇ. DR. AYTEN DÜZKANTAR

PANEL-22: ÖTEKİ: AKADEMİSYEN, ÖĞRETMEN, ANNE, KARDEŞ VE ÖTEKİ

“Öteki” kavramı; bilinenden, sözü edilmekte olandan ayrı olan, öbürü olarak tanımlamaktadır. Bilimsel çalışmalarda sıkça bahsedilen, istatistiklerle özetlenen, vaka sunumlarıyla örneklenenlerin dışında kalanları dinlemek ve anlamak; özel eğitim alanının özetlerinden ve bilimsel cümlelerinden daha çok duygusal yanımıza düşenlerin farkındalığına olanak tanımak; en önemlisi de insanın düşünsel sürecinin tek yolu olan kategorileştirmeden daha uzakta olan sözü edilenden ayrı olanların kendilerini ifade etmesi bu panelin temel amacını oluşturmaktadır. Bu amaç doğrultusunda ötekiyle yan yana olanların, onları hayatlarının bir parçası haline getirenlerin kendilerini ifade edebilecekleri, akademisyenin, özel eğitim öğretmenin, bir annenin, kardeşin ve öteki olanın söz aldığı bu panelde özetlerin olmadığı doğrudanlığın ve deneyimlemenin ön planda olduğu etkileşimli bir panel planlanmıştır. Bu bağlamda panelistler kendi deneyimlerini, yaşam öykülerini, sistemin aksaklıklarını ve ne olduğunun değil de nasıl olması gerektiği konusunda görüşlerini paylaştıktan sonra öteki ve ötekiyle yaşayanlara söz vereceklerdir.

Panel 23

26 NİSAN 2025

Saat: 10:30 - 11:30

Salon: A

GEL. PED. UZM. DR. ŞÜHEDA BAHTİYAR, GEL. PED. UZM. DR. ECE NAZ MERT KARAKAYA, GEL. PED. UZM. DR. İREM BATO PEKEL

PANEL-23: GELİŞİMSEL PEDIATRİ PERSPEKTİFİYLE GÜNCEL KLİNİK YAKLAŞIMLAR VE DİSİPLİNLER ARASI İŞBİRLİĞİ

Panelde aşağıdaki konuları içeren 3 konu anlatılması planlanmaktadır. Gelişimsel pediatri perspektifiyle, erken müdahalede disiplinlerarası izlemde güncel yaklaşımlar, ortak klinik takip konularına değinilmesi planlanmıştır -Erken Müdahalede Ortak Takip Nasıl Mümkün? (Klinik, Rehabilitasyon Merkezleri ve RAM İçin Bir Çerçeve) -Erken Müdahalede Disiplinler Arası İşbirliği: Multidisipliner ve Transdisipliner Modellerin Değerlendirilmesi -Erken Müdahalede Yetersiz Yanıt: Klinik ve Fonksiyonel Nedenler

Panel 24

17 NİSAN 2026

Saat: 10:30 - 11:30

Salon: B

DR. ÖĞR. ÜYESİ NESLİHAN CANPOLAT ÇİĞ, DR. FZT. AYMEN BALIKÇI, DR. ÖĞR. ÜYESİ AYŞE F. ARACIKÜL BALIKÇI, PINAR TEMİZ, HÜSNIYE SEZER GÜDÜCÜ

PANEL-24: ERKEN MÜDAHALEDE MULTİDİSİPLİNER İŞ BİRLİĞİ: BİR VAKA ÜZERİNDEN BÜTÜNCÜL DESTEK SÜREÇLERİ

Erken çocuklukta müdahale, çocuğun gelişimsel yolculuğunda farklı disiplinlerin tek bir odak etrafında birleşmesini gerektiren kolektif bir süreçtir. Bu panel; Serebral Palsi (SP) tanılı bir çocuğun erken çocukluktan ilkökul ikinci sınıfa uzanan gelişim serüvenini; özel eğitim uzmanı, akademisyen, fizyoterapi uzmanı, sınıf öğretmeni ve ebeveyn perspektifiyle, "vaka odaklı" bir yaklaşımla ele almaktadır. Panel kapsamında; Dr. Öğr. Üyesi Neslihan CANPOLAT ÇİĞ, vakanın Alternatif ve Destekleyici İletişim (ADİ) danışmanı olarak; ADİ sistemlerinin erken müdahale döneminde seçimi, terapi süreçlerine entegrasyonu, günlük yaşamda kullanım stratejileri ve okul ortamına aktarılması konusundaki klinik deneyimlerini ve bütüncül müdahale yaklaşımını, Dr. Öğr. Üyesi Ayşe ARACIKÜL BALIKÇI, çocuğu erken yaşlardan itibaren özel eğitim odaklı izleyen ve yönlendiren bir akademisyen olarak; bireyselleştirilmiş eğitim planlarının (BEP) uzun dönemli takibi, eğitsel yönlendirme kararları ve akademik gelişimin izlenmesindeki kritik aşamaları, Dr. Fzt. Aymen BALIKÇI, vakanın fizyoterapisti olarak; SP tanılı çocuklarda motor becerilerin desteklenmesi ile ADİ kullanımı arasındaki ilişkiyi, fiziksel rehabilitasyonun eğitim ve iletişim süreçleriyle nasıl senkronize edildiğini, Pınar TEMİZ, çocuğun annesi olarak; tanı sürecinden bugüne uzanan ebeveynlik deneyimini, uzmanlarla kurulan iş birliğinin ev ortamındaki yansımalarını ve bir "ekip üyesi" olarak annenin müdahale sürecindeki dönüştürücü rolünü, Sınıf Öğretmeni Hüsnüye SEZER GÜDÜCÜ, şu an 2. sınıfta olan öğrencinin örgün eğitim sürecindeki kapsayıcı eğitim uygulamalarını, ADİ sistemlerinin sınıf içi etkileşimde ve müfredat aktarımındaki rolünü ve bir öğretmenin multidisipliner ekiple çalışma deneyimini paylaşacaktır. Oturumun temel hedefi; tek bir vaka üzerinden erken müdahalenin teorik temellerinin sahada nasıl somutlaştığını göstermek ve farklı disiplinlerin "ortak bir dil" konuşmasının çocuğun yaşam kalitesindeki belirleyici etkisini vurgulamaktır.

Panel 25

16 NİSAN 2026

Saat: 17:00 - 18:00

Salon: A

PROF. DR. ÖZGÜR AYDIN, DOÇ. DR. ESMEHAN ÖZER, DOÇ. DR. DUYGU TEMELTÜRK, DR. ÖĞR. ÜYESİ SEMA ACAR ÜNALGAN, ÖĞR. GÖR. DR. HAZAL ARTUVAN KORKMAZ, ARŞ. GÖR. DERYA ARIK

PANEL-25: DİSLEKSİ TANILAMASINDA ODAG MULTİDİSİPLİNER EKİP MODELİ

Dil ve konuşma terapisti, özel eğitim uzmanı, çocuk ve ergen ruh sağlığı uzmanı, odyolog, klinik psikolog, fizyolog ve nörodilbilimciden oluşan Okuma ve Disleksi Araştırmaları Grubu (ODAG) TÜBİTAK1001 projesi kapsamında geliştirdikleri okul çağı disleksi tanılmasına ilişkin 3 boyuttan oluşan multidisipliner tanılama protokolüne ilişkin kanıtlar paylaşılacaktır. ODAG Multidisipliner Disleksi Tanılama Protokolü 3 aşamadan oluşur: 1. aşama 12 basamaklı, her bir uzmanın ayrı ayrı görev ve sorumlulukları kapsamında gerçekleşen ön psikometrik değerlendirme, 2. aşama geleneksel olarak klinik değerlendirmelerde kullanılan süreç-dışı (psikometrik) değerlendirmeler, 3. aşama ise disleksinin altta yatan sebeplerine odaklanan EEG ve göz izleme teknolojileri kapsamında süreç-içi (biobelirteç) değerlendirmeler. Bu aşamadan sonra ise tüm verilerin ortak analizi ve ortak multidisipliner tanılama kararı verilir. Ulusal ve uluslararası alanyazında bu tanılama protokolü hem süreç-dışı hem de çoklu süreç içi boyutları bir arada değerlendirmesi ve bu değerlendirme süreçlerini geniş, kapsamlı bir multidisipliner bir ekip ile yürütmesi açısından ve protokol geçerliliğini bilimsel bir proje kapsamında kanıtlayan ilk protokol olması adına önemlidir.

Panel 26

17 NİSAN 2026

Saat: 11:30 - 12:30

Salon: D

DR. ÖĞR. ÜYESİ FATİH KOÇAK, DR. ÖĞR. ÜYESİ SÜLEYMAN ARSLANTAŞ, DOÇ. DR. ÖZLEM TOPER

PANEL-26: KAYNAŞTIRMA EĞİTİMİNE BAŞLAYAN OKUL ÖNCESİ VE İLKOKUL BİRİNCİ SINIF ÖĞRENCİLERİNİN YAŞADIĞI SORUNLAR VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ (DOSD; MERAM DOWN SENDROMLU BİREYLER YAŞAM DESTEK MERKEZİ ÖRNEĞİ)

Kaynaştırma eğitimi, özel gereksinimli çocukların akranlarıyla birlikte nitelikli eğitim almasını amaçlayan temel bir kapsayıcı eğitim yaklaşımıdır. Özellikle okul öncesi eğitimden ilkököl birinci sınıfa geçiş süreci, Down sendromlu çocuklar başta olmak üzere özel gereksinimli öğrenciler için kritik bir dönemdir. Bu süreçte öğrenciler; yeni sosyal çevre, akademik beklentiler, okul kültürü ve eğitimsel düzenlemelerle karşı karşıya kalmakta, aynı zamanda öğretmenler, aileler ve eğitim paydaşları da çeşitli güçlükler yaşamaktadır. Bu panel, DOSD – Meram Down Sendromlu Bireyler Yaşam Destek Merkezi örneği üzerinden, kaynaştırma eğitimine yeni başlayan okul öncesi ve ilkököl birinci sınıf öğrencilerinin karşılaştıkları sorunları çok boyutlu bir bakış açısıyla ele almayı amaçlamaktadır. Panel kapsamında; öğretmen yeterlikleri ve yaşanan uygulama sorunları, ailelerin bilgi, tutum ve beklentileri, destek eğitim hizmetlerinin etkililiği, kolaylaştırıcı kişi (gölge öğretmen) uygulamaları ve uzmanlar arası iş birliği ayrıntılı biçimde tartışılacaktır. Ayrıca kaynaştırma sürecinin hukuki altyapısı, mevzuattan kaynaklanan uygulama sorunları, farkındalık ve kapsayıcı tutumların geliştirilmesi, yöneltme ve yerleştirme süreçleri, kademe geçişlerinde süreklilik ve kurumlar arası iş birliği konuları ele alınacaktır. Eğitici ve aile yeterliklerine ilişkin güçlükler, sahadan örnekler ve deneyimler ışığında değerlendirilecek; çözüm odaklı ve uygulanabilir öneriler sunulacaktır. Bu panelin, erken çocukluk döneminden itibaren etkili, sürdürülebilir ve iş birliğine dayalı bir kaynaştırma eğitimi modeli geliştirilmesine katkı sağlaması hedeflenmektedir.

Panel 27

18 NİSAN 2026

Saat: 10:00 - 11:00

Salon: A

DOÇ. DR. SUNAGÜL SANI BOZKURT, DR. Z. ALPEREN SAĞDIÇ, DR. ELİF ELUMAR EFE

PANEL-27: OTİZM SPEKTRUM BOZUKLUĞUNDA YAPAY ZEKÂ TABANLI YAKLAŞIMLAR: FIRSATLAR VE GRİ ALANLAR

Yapay zekâ temelli uygulamalar, son yıllarda eğitim, sağlık ve rehabilitasyon alanlarında hızla yaygınlaşmakta; otizm spektrum bozukluğu (OSB) olan bireylerin değerlendirilmesi, eğitimi ve günlük yaşam becerilerinin desteklenmesinde yeni fırsatlar sunmaktadır. Özellikle bireyselleştirilmiş öğretim, veri temelli karar alma, erken belirti taraması ve ilerlemenin izlenmesi gibi alanlarda yapay zekâ destekli sistemler önemli bir potansiyel barındırmaktadır. Bununla birlikte, bu teknolojilerin kullanımı yalnızca teknik kazanımlar üzerinden değerlendirilmemelidir. Yapay zekâ uygulamalarının bilimsel dayanakları, etik sınırları, veri güvenliği, yanlış genelleme riski ve insan etkileşiminin yerini alıp alamayacağı gibi pek çok gri alan hâlen tartışmalıdır. Özellikle sahada yeterince test edilmemiş, etkililiği gösterilmemiş veya ticari kaygılarla sunulan uygulamalar, aileler ve uygulayıcılar için yanıltıcı sonuçlar doğurabilmektedir. Bu panelde, otizm alanında yapay zekâ tabanlı yaklaşımlar bilimsel kanıtlar ışığında ele alınacak; bu teknolojilerin sunduğu fırsatlar ile birlikte sınırları ve riskleri tartışılacaktır. Amaç, yapay zekâyı bir “mucize çözüm” ya da “tehdit” olarak konumlandırmak yerine, insan merkezli, etik ve kanıta dayalı bir çerçevede nasıl konumlandırılması ve kullanılabileceğine ilişkin ortak bir düşünme zemini oluşturmaktır.

Panel 28

18 NİSAN 2026

Saat: 10:00 - 11:00

Salon: C

DR. ÖĞR. ÜYESİ İLİM AKSU, DR. ÖĞR. ÜYESİ TOLGA SÖZÜÇOK, ÖĞR. GÖR. BUKET AYÇA SÖZÜÇOK

PANEL-28: OKUL ÖNCESİ DÖNEMDEKİ DOWN SENDROMLU ÇOCUKLARIN DİL, KONUŞMA VE KEKEMELİK SORUNLARINA MÜDAHALE

Panelde okul öncesi dönemdeki Down Sendromlu çocukların Dil, Konuşma ve Kekemelik sorunlarına müdahale yaklaşımları ele alınacaktır. DS'li çocuklarda görülen dil-konuşma-kekemelik sorunlarına müdahale yöntemlerine değinilecektir. Ayrıca Dil ve Konuşma Terapisi penceresinden bu sorunların nasıl görüldüğü, güncel bilgiler hakkında bilgiler verilecektir.

Panel 29

18 NİSAN 2026

Saat: 10:00 - 11:00

Salon: D

DR. ÖĞR. ÜYESİ MERAL MELEKOĞLU, DOÇ. DR. ZEHRA ATBAŞI, DOÇ. DR. KEMAL AFACAN, DR. ÖĞR. ÜYESİ HALİL İBRAHİM ÇAKIR

PANEL-29: ERKEN ÇOCUKLUKTAN YETİŞKİNLİĞE OLUMLU DAVRANIŞSAL MÜDAHALE VE DESTEĞİ YAKLAŞIMINA DAYALI DAVRANIŞ VE SOSYAL BECERİ ÖĞRETİMİ: UYGULAMA ÖRNEKLERİ

Panel 30

18 NİSAN 2026

Saat: 11:30 - 12:30

Salon: A

PROF. DR. DKT. ÖZLEM DİKEN, DR. NİDA ŞANLI, UZM. DKT. NAZLI YILDIRAN AKBAŞ

PANEL-30: ERKEN ÇOCUKLUK DÖNEMİ DİL VE KONUŞMA BOZUKLUKLARI

Panel 31

18 NİSAN 2026

Saat: 11:30 - 12:30

Salon: C

EMİNE KAHRAMAN, MUSTAFA SERDAR KÖKSAL, HATİCE ÇAKIR

PANEL-31: ERKEN ÇOCUKLUK EĞİTİMİNDE ZİHİNSEL PERFORMANSIN BELİRLENMESİ: KZP TESTİ İLE ZİHİNSEL PERFORMANSIN KAPSAMLI DEĞERLENDİRİLMESİ VE MÜDAHALE PROGRAMININ PLANLANMASI

Bireyin sahip olduğu zihinsel işlem gücüne zeka, bu gücün herhangi bir alan (resim, müzik, matematik, dil vb.) kapsamında performansa dönüşmesine yetenek denir. Zeka bilişsel kapasite ve öğrenme süreçleriyle ilgiliyken, yetenek bu kapasitenin belirli alanlarındaki göstergelerin şekillenmesidir. Özellikle erken çocukluk döneminde zeka ve yetenek ölçümü çocuğun gelişimini değerlendirmek ve bu gelişimi doğru yönlendirme açısından önemlidir. Çocuğun çok boyutlu zihinsel performans profilinin belirlenmesi; çocuğun erken müdahalesini ve desteklenmesini, çocuğa uygun eğitim ortamının oluşturulmasını ve ilgi alanlarının yeteneğe dönüşmesine fırsat sunar. Bu panelde Köksal Zihinsel Değerlendirme Bataryası çerçevesinde erken çocukluk eğitiminde zihinsel performansın belirlenmesi ve müdahale yol haritası detaylı olarak açıklanacaktır. Panelin içeriğinde Köksal Zihinsel Değerlendirme Bataryasına neden ihtiyaç duyulduğu tartışılarak, bataryanın yapısı, amacı ve özellikleri açıklanacaktır. Bu bataryanın tanılama sürecinde çocuğa etiketleme ve başarısızlık hissi yaşatmadan, çocuğun gelişimsel düzeyini nasıl değerlendirdiği hakkında detaylı bilgi verilecektir. Bununla birlikte erken tanı alan çocuklara yönelik zenginleştirilmiş ve farklılaştırılmış içerikler, yürütücü işlevlerin eğitimi ve veriye dayalı dinamik takip süreci panalistler tarafından örneklendirilerek açıklanacaktır. Panelde tanı ve müdahale sürecinde uzman ve aile işbirliği dinamikleri açıklanarak, zihinsel performans sonuçlarının aileye aktarılması ve ailenin çocuklarının potansiyelini performansa dönüştürmedeki rolü tartışılacaktır. Panel, çocukların çok boyutlu zihinsel performansını belirleyerek, etkili ve uygulanabilir müdahale programlarının işbirliği içinde oluşturulması noktasında öneriler sunmayı hedeflemektedir.

Panel 32

18 NİSAN 2026

Saat: 11:30 - 12:30

Salon: C

UZM. DKT. VEYSEL KIZILBOĞA, DR. ÖĞR. ÜYESİ TOLGA SÖZÜÇOK, UZM. PSK. DAN. MAHMUT KIZILBOĞA

PANEL-32: AKICILIKTAN ÖTE: ÇOCUKLUK ÇAĞI KEKEMELİK MÜDAHALELERİNDE AİLE DANIŞMANLIĞININ TERAPÖTİK GÜCÜ

Erken çocukluk döneminde yapılan kekemelik terapilerinde aile danışmanlığı, terapinin belirleyici bileşenlerinden biridir. Terapist ile aile arasında kurulacak güven temelli terapötik bağ, terapi sürecinin sürdürülebilirliği ve bu müdahalenin etkili bir sonuca ulaşması açısından kritik bir rol oynamaktadır. Bu bağın oluşturulabilmesi ve korunması için, aileyi sürece aktif olarak dahil eden, yapılandırılmış, şeffaf ve sistematik bir danışmanlık seansının yapılması zorunludur. Güncel literatür ve klinik gözlemler (Kaymış ve Oğuz, 2024; Berquez ve Kelman, 2018); ailelerin terapiye başlarken yüksek düzeyde kaygı, çocuklarının akıcısızlığına dair işlevsel olmayan otomatik düşünceler (bilişsel çarpıtmalar) ve bu düşüncelerin tetiklediği olumsuz tutumlar sergileyebildiğini göstermektedir. Bu durum, çocukların iletişim davranışlarını doğrudan etkileyebildiği gibi terapi sürecinin ilerleyişini de zorlaştırabilmektedir. Bu nedenle, çocukla doğrudan terapiye başlamadan önce aile ile yürütülen danışmanlık seansında; ailenin terapiye başvurma motivasyonunun güçlendirilmesi, terapi sürecinin amaçlarının doğru anlaşılması ve aile ile terapist arasında güçlü bir güven ilişkisinin kurulması gerekmektedir. Bu panelin temel amacı, çocukluk çağı kekemelik terapilerinde aile danışmanlığının terapötik süreçteki önemini tartışmak ve katılımcılara danışmanlık seanslarının terapi sürecine sağladığı klinik katkıları aktarmaktır. Kaynakça Berquez, A., & Kelman, E. (2018). Methods in stuttering therapy for desensitizing parents of children who stutter. *Journal of Fluency Disorders*, 58, 40-51. Kaymış, E., & Oğuz, Ö. (2024). Kekemeliği Olan Çocukların Ebeveynlerinin Bilişsel Çarpıtmaları ve Ebeveyn Tutumları ile Çocuklarındaki Kekemelik Şiddetini Algılama Düzeyleri Arasındaki İlişki. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, (71), 234-260.

Panel 33

18 NİSAN 2026

Saat: 11:30 - 12:30

Salon: F

UZM. ALİ İRFAN ÇAKA, UZM. SELAHATTİN ÖZTÜRK, TUĞÇE DALKA

PANEL-33: OTİZMDE ABA VE YÜRÜTÜCÜ İŞLEV TEMELLİ MÜDAHALELERİN BİRLİKTE KULLANILMASI: VAKA ÇALIŞMASI

ÖZEL OTURUMLAR

Özel Oturum 1

16 NİSAN 2026

Saat: 15:00 - 16:00

Salon: B

PROF. DR. HAKAN SARI

ÖZEL OTURUM-1: ÜLKEMİZDE ERKEN ÇOCUKLUK DÖNEMİNDEKİ ÖZEL GEREKSİNİMLİ BİREYLERİN YASAL HAKLARI

Özel Oturum 2

17 NİSAN 2026

Saat: 14:30 - 15:30

Salon: B

DR. GAMZE GEZGİNCİ ÇOLAK, UZM. ALİ ATLI, GÖZDE NUR DURKAN

ÖZEL OTURUM-2: ERKEN MÜDAHALEDE DAVRANIŞSAL DEĞİŞİMLERİN GELİŞİMSEL ÇIKTILARLA İLİŞKİSİ: ÇEDEP MODELİ

Özel Oturum 3

17 NİSAN 2026

Saat: 17:00 - 18:00

Salon: B

UZM. SEDAT IRMAK

ÖZEL OTURUM-3: DIR/FLOORTİME YAKLAŞIMINDA İLİŞKİSEL ETKİLEŞİMİN BİLEŞENLERİ

SÖZLÜ BİLDİRİLER

Ümran Alan, Tuğçe Sinoğlu Günden, Selahattin Semiz
tugcesinoglu@anadolu.edu.tr

Bir Adım Kala: Okul Öncesi Öğretmenliği Mezunlarının Özel Gereksinimli Çocuklarla Çalışmaya Hazırlık Durumu

Ali İrfan ÇAKA

ali.irfan.caka@outlook.com

Otizimde Geçiş Sürecinde Meşguliyet Becerilerini Desteklemede Öz Düzenleme Temelli Küçük Grup Uygulamaları

Otizm spektrum bozukluğu olan çocuklarda geçiş süreçleri, bireylerin yalnızca akademik beceriler kazanmasını değil aynı zamanda görev başlatma, görev sürdürme ve görev tamamlama gibi meşguliyet becerilerini sürdürebilmesini gerektirmektedir. Bu becerilerin sürdürülebilmesi çoğu zaman yetişkin yönlendirmesine bağımlı kalmakta ve bireylerin bağımsız çalışma davranışlarının gelişimini sınırlandırabilmektedir. Bu nedenle öz düzenleme becerilerinin desteklenmesi geçiş sürecinde önemli bir müdahale alanı olarak görülmektedir. Bu çalışmada otizm spektrum bozukluğu olan çocuklarla yürütülen küçük sosyal beceri gruplarında meşguliyet becerilerinin sürdürülebilmesini desteklemek amacıyla öz düzenleme temelli iki strateji olan kendini izleme ve kendini kaydetme uygulamalarının kullanımı ele alınmıştır. Uygulama sürecinde çocukların grup etkinliklerinde görev başlatma, görev sürdürme ve görev tamamlama davranışlarının desteklenmesi hedeflenmiştir. Bu amaçla görsel destekli çizelgeler hazırlanmış ve çocukların belirli aralıklarla kendi davranışlarını izlemeleri ve performanslarını kaydetmeleri sağlanmıştır. Süreç boyunca görev tamamlama oranı, görev üzerinde kalma süresi ve yetişkin ipucu gereksinimi düzenli olarak takip edilmiştir. Uygulama sonunda çocukların görev başlatma ve görev tamamlama davranışlarında artış gözlemlenmiş, yetişkin ipuçlarına bağımlılığın azaldığı ve görev üzerinde kalma sürelerinin arttığı belirlenmiştir. Ayrıca çocukların kendi performanslarını fark etme ve davranışlarını düzenleme becerilerinde gelişim gözlenmiştir. Bulgular öz düzenleme stratejilerinin otizmde geçiş sürecinde meşguliyet becerilerinin sürdürülebilmesini destekleyebileceğini göstermektedir. Anahtar Kelimeler: Otizm, geçiş süreci, öz düzenleme, kendini izleme, meşguliyet becerileri

İzgi Miray Demirbağ, Teresa A. May-Benson, Aymen Balıkcı
izgimiray@hotmail.com, tmb@tmeducation.com, pt_eymen@hotmail.com
Serebral Palsi Tanılı Bir Olguda Homeostasis–Enrichment–Plasticity (HEP®)
Yaklaşımının Etkileri

Amaç: Bu olgu sunumu, çevresel zenginleştirme ve ekolojik gelişim ilkelerine dayanan Homeostasis–Enrichment–Plasticity (HEP®) yaklaşımının, serebral palsi tanılı bir çocukta motor gelişim ve ebeveyn tarafından belirlenen hedeflere ulaşma üzerindeki etkilerini incelemeyi amaçlamıştır. **Yöntem:** Çalışmaya serebral palsi tanılı 28 aylık bir erkek çocuk dahil edilmiştir. Müdahale, HEP® yaklaşımının on bir aşamalı süreci doğrultusunda planlanmış ve haftada bir saat olmak üzere 12 hafta boyunca uygulanmıştır. Değerlendirmelerde Kaba Motor Fonksiyon Ölçütü-88 (KMFÖ-88), Peabody Gelişimsel Motor Skala-2 (PGMS-2) ve Amaca Ulaşım Skalası (AUS) kullanılmıştır. KMFÖ-88 sonuçları yüzdelerdeki değişimler üzerinden değerlendirilmiştir. PGMS-2 sonuçları ise %95 güven aralıkları ve persentil değerleri dikkate alınarak yorumlanmıştır. AUS, ebeveyn tarafından belirlenen bireyselleştirilmiş hedeflere ulaşma düzeyini değerlendirmek amacıyla kullanılmış ve sonuçlar T-skoru olarak raporlanmıştır. T-skorunun 45 ve üzeri olması anlamlı değişim olarak değerlendirilmiştir. **Bulgular:** Müdahale sonrasında KMFÖ-88 toplam yüzdelerdeki skoru %48'den %62'ye yükselmiştir. PGMS-2 sonuçları incelendiğinde, müdahale öncesi ve sonrası %95 güven aralıklarının kısmen çakıştığı görülmüştür. Bununla birlikte ince motor becerilerde persentil değerinin %12'den %27'ye yükseldiği belirlenmiştir. Toplam motor becerilerde ise persentil değerinin <%1'den %3'e yükseldiği görülmüştür. Kaba motor becerilerde persentil değeri <%1 olarak devam etmiştir. AUS değerlendirmesinde elde edilen T-skoru 71.11 olup bireyselleştirilmiş hedeflere ulaşmada anlamlı ilerleme olduğunu göstermiştir. **Sonuç:** Bu olgu sunumunun bulguları, HEP® yaklaşımının kısa süreli uygulamasının motor performans ve ebeveyn tarafından belirlenen işlevsel hedeflere ulaşma üzerinde olumlu etkiler sağlayabileceğini düşündürmektedir. Bununla birlikte PGMS-2 güven aralıklarının çakışması, değişimin temkinli yorumlanması gerektiğini göstermektedir. Gelecek çalışmalarda daha geniş örneklem ve kontrollü araştırma tasarımları ile HEP® yaklaşımının etkinliğinin daha kapsamlı biçimde değerlendirilmesi önerilmektedir. **Anahtar Kelimeler:** Serebral palsi, erken müdahale, motor gelişim, rehabilitasyon, HEP yaklaşımı.

Sema Uz Hasırcı, Seren Düzenli Öztürk

sema.uzhasirci@bakircay.edu.tr, seren.duzenliozturk@bakircay.edu.tr

Okul Çağı Çocuklarında Anlatı Üretimi ile Yürütücü İşlevler Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

Amaç Dil gelişimi ile bilişsel süreçler arasındaki ilişki son yıllarda gelişimsel dil araştırmalarında giderek daha fazla ilgi gören bir konu haline gelmiştir. Öyküleme becerileri çocukların dil gelişiminin önemli göstergelerinden biridir ve olayların sıralanması, anlatı organizasyonu ve dilsel üretim gibi çok boyutlu süreçleri içermektedir. Anlatı üretimi yalnızca dilsel bir beceri değil, aynı zamanda planlama, dikkat ve bilişsel organizasyon gibi yürütücü işlev süreçleri ile ilişkili karmaşık bir bilişsel etkinliktir. Bu çalışmanın amacı okul çağı çocuklarında öyküleme becerileri ile yürütücü işlev becerileri arasındaki ilişkiyi incelemektir. Yöntem Araştırmaya yaşları 6–8 arasında değişen toplam 23 okul çağı çocuğu katılmıştır. Çocukların yürütücü işlev becerileri ebeveyn bildirimine dayalı Yönetici İşlevlere Yönelik Davranış Değerlendirme Envanteri (YİYDDE) kullanılarak değerlendirilmiştir. Ölçekte yüksek puanlar yürütücü işlev güçlüklerinin arttığını göstermektedir. Öyküleme becerilerinin değerlendirilmesinde Bowles ve arkadaşları (2020) tarafından geliştirilen ve Türkçe çalışmalarda da kullanılan anlatı protokolünde yer alan Kaplan Yatağa Gidiyor adlı sessiz resimli hikâyeye kitabı kullanılmıştır (Erim ve ark., 2022). Çocuklardan hikâyeyi incelemeleri ve ardından hikâyeyi sözlü olarak anlatmaları istenmiştir. Elde edilen anlatılar makro yapı özellikleri açısından puanlanmıştır. Yürütücü işlev puanları ile öyküleme performansı arasındaki ilişkiler Pearson korelasyon analizi ile incelenmiştir. Bulgular Analiz sonuçları yürütücü işlev puanları ile öyküleme performansı arasında güçlü ve anlamlı bir negatif ilişki olduğunu göstermiştir ($r = -.86, p < .001$). Alt ölçekler incelendiğinde özellikle planlama ($r \approx -.78$), çalışma belleği ($r \approx -.78$) ve davranış düzenleme ($r \approx -.72$) puanları ile anlatı performansı arasında güçlü negatif ilişkiler olduğu görülmüştür. Ölçekte yüksek puanlar yürütücü işlev güçlüklerini gösterdiği için bu bulgular yürütücü işlev becerileri daha güçlü olan çocukların anlatı organizasyonunun daha iyi olduğunu göstermektedir. Sonuç Elde edilen bulgular, çocukların öyküleme performansının yalnızca dilsel süreçlerle sınırlı olmadığını; dil ve yürütücü işlevlerin iç içe geçmiş bilişsel yetiler olarak anlatı üretiminde birlikte rol oynadığını ve değerlendirme sürecinde bu bütüncül yapının dikkate alınması gerektiğini göstermektedir. Anahtar Kelimeler öyküleme becerileri, yürütücü işlevler, anlatı organizasyonu, okul çağı çocukları

Elif Sazak Duman, Nesime Kübra Terzioğlu, Muratcan Akbıyık, Aslı Gerek Şenol
sazak_e@ef.ibu.edu.tr, kubrakeskin@ibu.edu.tr, muratcan.akbiyik@ibu.edu.tr,
asli.gereksenol@ibu.edu.tr

Otizme İlişkin Öğretmen Algılarının Metaforlar Yoluyla İncelenmesi

Bu araştırmanın amacı, özel eğitim alanında görev yapan öğretmenlerin otizme ilişkin algılarını metaforlar aracılığıyla ortaya koymaktır. Araştırmada öğretmenlerin otizmi hangi zihinsel imgeler ve benzetmeler üzerinden anlamlandırdıkları incelenmiş ve bu algıların ortak temalar altında nasıl yapılandığı analiz edilmiştir. Bu bağlamda öğretmenlerin otizme yönelik algılarının metaforik ifadeler aracılığıyla ortaya konulmasının, özel eğitim alanında farkındalık geliştirilmesine ve öğretmen bakış açısının daha iyi anlaşılmasına katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Araştırma nitel araştırma yöntemlerinden biri olan içerik analizi yaklaşımıyla yürütülmüştür. Veri toplama aracı olarak araştırmacılar tarafından geliştirilen metafor formu kullanılmıştır. Katılımcılardan otizmi bir metaforla ifade etmeleri ve bu metaforu gerekçelendirmeleri istenmiştir. Elde edilen veriler içerik analizi yöntemiyle incelenmiş, benzer metaforlar belirli kategoriler ve temalar altında toplanarak yorumlanmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu Bolu merkezde Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı okullar, özel eğitim uygulama okulları ve Rehberlik Araştırma Merkezlerinde görev yapan yaklaşık 300 öğretmen oluşturmaktadır. Katılımcılar gönüllülük esasına dayalı uygun örnekleme yöntemiyle belirlenmiştir. Veri toplama sürecinde öğretmenlerle metafor formu paylaşılmış ve uygulama ortalama 10 dakika sürmüştür. Katılımcılardan herhangi bir kişisel veri talep edilmemiştir. Altı ay süren araştırma sürecinde elde edilen veriler analiz edilmiş olup sonuçların raporlanma süreci devam etmektedir. Bulguların ayrıntılı biçimde tartışılması ve yorumlanması planlanmaktadır. Araştırma sonucunda elde edilecek bulguların öğretmenlerin otizme ilişkin algılarını ortaya koyarak özel eğitim alanındaki farkındalık çalışmalarına ve öğretmen eğitimine katkı sağlaması beklenmektedir.

Elif Sazak Duman, Nesime Kübra Terzioğlu, Muratcan Akbıyık, Aslı Gerek Şenol
sazak_e@ef.ibu.edu.tr, kubrakeskin@ibu.edu.tr, muratcan.akbiyik@ibu.edu.tr,
asli.gereksenol@ibu.edu.tr

Otizm Spektrum Bozukluğuna Yönelik Tutum, Farkındalık ve Deneyim Ölçeğinin Geliştirilmesi

Bu araştırmanın amacı, öğretmenlerin Otizm Spektrum Bozukluğuna (OSB) yönelik tutum, farkındalık ve deneyim düzeylerini çok boyutlu biçimde ölçmeye yönelik bilimsel açıdan geçerli ve güvenilir bir ölçme aracı geliştirmektir. Araştırma kapsamında öğretmenlerin otizmlilere yönelik pedagojik ve sosyal yaklaşımları, otizmin özellikleri ve eğitsel gereksinimlerine ilişkin farkındalık düzeyleri ile otizmlilerle çalışma deneyimleri ve mesleki uygulama yeterlikleri sistematik olarak incelenecektir. Bu doğrultuda geliştirilecek ölçeğin, hem akademik araştırmalarda veri toplama aracı olarak kullanılacak hem de öğretmenlere yönelik hizmet içi eğitim programlarının planlanmasına katkı sağlayabilecek standart bir ölçme aracı olması hedeflenmektedir. Araştırmada veri toplama aracı olarak iki bölümden oluşan bir ölçek seti kullanılacaktır. Birinci bölümde katılımcıların mesleki branşları, mesleki kıdemleri, çalıştıkları kurum türü, otizmlilerle çalışma deneyimleri ve otizm alanında aldıkları eğitimlere ilişkin bilgilerin yer aldığı demografik bilgi formu bulunmaktadır. İkinci bölüm ise araştırmacı tarafından geliştirilen “Otizm Spektrum Bozukluğuna Yönelik Tutum, Farkındalık ve Deneyim Ölçeği” taslak maddelerinden oluşmaktadır. Ölçek 5’li Likert tipinde hazırlanmıştır (1=Kesinlikle Katılmıyorum – 5=Kesinlikle Katılıyorum) ve üç temel boyutu ölçmeyi amaçlamaktadır: tutum, farkındalık ve deneyim. Tutum boyutu kapsayıcı eğitime bakış ve otizmlilerle çalışma istekliliğini; farkındalık boyutu otizmin özellikleri ve eğitsel gereksinimlerine ilişkin bilgi düzeyini; deneyim boyutu ise otizmlilerle çalışma, BEP hazırlama ve doğrudan öğretim deneyimlerini kapsamaktadır. Araştırmanın çalışma grubunu Bolu ve Düzce merkezde Milli Eğitim Bakanlığına bağlı okullar, özel eğitim uygulama okulları ve Rehberlik Araştırma Merkezlerinde görev yapan yaklaşık 300 öğretmen oluşturacaktır. Katılımcılar gönüllülük esasına dayalı uygun örnekleme yöntemi ile seçilecektir. Veri toplama süreci yaklaşık 10 dakika sürecek olup katılımcılardan herhangi bir kişisel veri talep edilmeyecektir. Araştırma sonucunda geliştirilecek ölçeğin, öğretmenlerin otizme yönelik bilgi, tutum ve uygulama deneyimlerinin belirlenmesine katkı sağlayacağı ve alanda yapılacak eğitim ve araştırmalara bilimsel bir ölçme aracı sunacağı düşünülmektedir.

Elçin Yüksel Akgün
elcinogut@anadolu.edu.tr

Türkiye’de Erken Çocuklukta Müdahale Araştırmalarının Güncel Eğilimi (2015–2025): Bir Yapı ve Odak İncelemesi

Özel eğitimde erken çocukluk dönemi gelişimsel risklerin fark edilmesi ve etkili müdahalelerin sunulması açısından oldukça önemlidir. Erken çocuklukta sunulan müdahalelerin etkililiğinin belirlenmesinde ise bilimsel metodolojinin kullanımı kaçınılmaz bir gereklilik olarak öne çıkmaktadır. Bu nedenle erken çocuklukta müdahale alanı uygulama boyutunun yanı sıra araştırma boyutuyla da kritik bir yere sahiptir. Erken çocuklukta müdahale disiplininin, farklı disiplinlerle iş birliğine yatkın doğası da düşünüldüğünde, sürekli çeşitlenen ve genişleyen bir araştırma alanı olduğu alan yazında görülmektedir. Bu noktada, ilgili bilimsel çalışmaların yapı ve odak bağlamlarında ortaya konulmasının erken çocuklukta müdahale araştırmalarına bütüncül bir bakış sağlanabilmesi için gerekli olduğu söylenebilir. Genel eğilimin belirlenmesinin yanı sıra alanda henüz üzerinde yeterince çalışılmamış yanların vurgulanması bakımından da bu tür incelemelerin önemli olduğu düşünülmektedir. Bu gereksinimden hareketle ulusal bağlamda yapılan incelemelerde, erken çocuklukta müdahale alanında yürütülen araştırmaların son yıllardaki genel yönelimine ve odaklandıkları alanlara ilişkin bütüncül analizlerin yer aldığı çalışmalara gereksinim olduğu görülmüştür. Bu çalışmanın amacı, Türkiye’de erken çocuklukta müdahale alanında 2015–2025 yılları arasında yayımlanan araştırmaların güncel eğilimini incelemek, bu araştırmaların yapısal özelliklerini ve odaklandıkları alanları betimsel bir yaklaşımla ortaya koymaktır. Çalışma kapsamında ulusal ve uluslararası veri tabanlarında taranan ve belirlenen ölçütleri karşılayan yayınlar bibliyometrik göstergeler ve içerik odaklı sınıflandırma yoluyla analiz edilecektir. Yayınların yıllara göre dağılımı, araştırma türleri ve ele alınan temalar yapı incelemesi kapsamında değerlendirilirken, odak incelemesi kapsamında çalışmaların yoğunlaştığı gelişim alanları ve müdahale konuları sınıflandırılacaktır. Bu çalışmanın Türkiye’de erken çocuklukta müdahale alanındaki araştırmaların güncel eğilimini görünür kılarak alandaki güçlü yönleri ve araştırma boşluklarını ortaya koymasına katkı sağlaması beklenmektedir. Anahtar Sözcükler: Erken Çocuklukta Müdahale, Güncel Araştırma Eğilimleri, Bibliyometrik Analiz, Odak İncelemesi

Gamze Gezginci Çolak
tugcesinoglu@anadolu.edu.tr

Dijitalleşen Aile Yapısında Çocuklarla İletişimin Psikososyal Boyutları

Dijital teknolojilerin aile yaşamına yoğun biçimde dâhil olması, çocuklarla kurulan iletişimin niteliğini ve aile içi etkileşim örüntülerini önemli ölçüde dönüştürmektedir. Bu çalışma, dijitalleşen aile yapısında çocuklarla iletişimin psikososyal boyutlarını incelemeyi amaçlamaktadır. Özellikle ebeveyn-çocuk iletişiminin dijital bağlamda nasıl şekillendiği, çocukların duygusal güvenlik algısı, sosyal uyum ve bağlanma süreçleriyle ilişkisi çerçevesinde ele alınmaktadır. Araştırma, nitel bir derleme çalışmasıdır. Bu kapsamda dijitalleşme, aile içi iletişim, dijital ebeveynlik ve çocukların psikososyal gelişimini konu alan ulusal ve uluslararası akademik çalışmalar incelenmiş; bulgular tematik analiz yöntemiyle değerlendirilmiştir. Literatür bulguları, dijitalleşmenin aile içi iletişimi tek yönlü olarak olumsuz etkilemediğini; aksine ebeveyn tutumları ve iletişim biçimlerine bağlı olarak çocukların psikososyal gelişimi üzerinde farklı etkiler oluşturduğunu göstermektedir. Özellikle erken çocukluk döneminde ebeveynin dijital ortamlardaki duyarlı, eşlik edici ve rehberlik edici rolü, çocukla kurulan ilişkinin niteliğini güçlendirmekte; duygusal güvenlik ve sosyal uyumu desteklemektedir. Buna karşılık, dijital araçların yoğun ve kontrolsüz kullanımının çocuklarla iletişimde kopukluklara ve ilişki niteliğinde zayıflamalara yol açabildiği vurgulanmaktadır. Sonuç olarak çalışma, dijitalleşmenin çocuklarla iletişimde başlı başına bir risk unsuru olarak değil, ilişki temelli ve bağlam duyarlı bir perspektifle ele alınması gerektiğini ortaya koymaktadır. Bu bağlamda, dijitalleşen aile yapısında çocuklarla iletişimin psikososyal boyutlarının anlaşılması, erken çocukluk dönemine yönelik koruyucu ve önleyici müdahaleler açısından önemli bir zemin sunmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Dijitalleşme, Erken Çocukluk, Aile, Çocuk Gelişimi, İletişim Psikolojisi

Semra GÜLEL, Burcu ALDEMİR, Hale DERE ÇİFTÇİ

semra.gulel@hotmail.com, burcu.aldemirr2002@gmail.com, haledereciftci@arel.edu.tr

Özel Gereksinimli Çocuğu Olan Ebeveynlerin Yaşam Kalitesinin Anne-Baba Tutumları Üzerindeki Etkisinin Belirlenmesi: Depremin Etkisi

Özel gereksinimli bir çocuğa sahip olmak ailenin yaşamını önemli derecede etkilemektedir. Özel gereksinimli çocuğun gelişimsel özelliklerindeki yetersizlikler ebeveynlerin aile yaşam kalitesini etkilemektedir. Bu çalışmada da de özel gereksinimli çocuğu olan ebeveynlerin aile yaşam kalitesinin özel gereksinimli çocuklarına olan ebeveyn tutumları üzerindeki etkisini belirlemek amacıyla planlanmıştır. Ayrıca çalışma deprem sonrası iki ilde de uygulandığı için bu süreçte deprem etkisine yönelik durum da dikkate alınmıştır. Araştırma Mardin, Kahramanmaraş ve İstanbul olmak üzere üç farklı ilde gerçekleştirilmiştir. Her ilden 3-13 yaş aralığındaki özel gereksinimli çocukların ebeveynlerinden oluşan 100'er anne baba olmak üzere toplam 300 ebeveyn ile çalışılmıştır. Araştırmada genel tarama modellerinden ilişkisel tarama modeli kullanılmıştır. Özel gereksinimli çocuğa sahip ebeveynlerin demografik bilgilerini öğrenebilmek amacıyla araştırmacılar tarafından oluşturulan “Demografik Bilgi Formu”, ailelerin yaşam kalitelerini belirlemek amacı ile “Beach Center Aile Yaşam Kalitesi Ölçeği (BCAYKÖ)”, anne-babaların çocuk yetiştirme stillerini ölçmek için ise “Anne-Babalık Stilleri ve Boyutları Ölçeği” kullanılmıştır. Ayrıca deprem bölgesinde yaşayan ailelere deprem sonrası yaşantılarına ve depremin etkilerine yönelik anket uygulanmıştır. Ölçme araçlarının sonuçlarını değerlendirmek için frekansları, fark analizleri ve regresyon istatistiksel analizleri kullanılmış olup, analiz çalışmaları devam etmektedir. Araştırma bulgu ve sonuçları kongrede sunulacaktır.

Anahtar Kelimeler: Özel gereksinimli çocuk, aile yaşam kalitesi, anne-baba tutumları, deprem

Merve Seçildi Sönmez, Yaşar Sönmez
secildimerve@gmail.com, ysrsnmz@gmail.com

Erken Müdahalede Hibrit Model: Aile Temelli Duyusal Profilleme ve Video Modelleme Destekli Dijital Ebeveyn Danışmanlığı Sistemi Pilot Çalışması

Amaç: Erken çocuklukta duyuşal işleme güçlüklerinin tespiti kritiktir ancak kliniklere erişim kısıtlıdır. Bu çalışma, ebeveynlerin çocuklarının duyuşal profillerini analiz edebilecekleri ve video modelleme destekli hibrit bir dijital sağlık modelinin (Duyu Kutusu) etkinliğini değerlendirmeyi amaçlar. **Yöntem:** Pilot çalışmaya, 12-60 ay arası regülasyon güçlüğü yaşayan 30 çocuk ve ailesi dahil edilmiştir. Ebeveynler, dijital platformda duyuşal profil belirlemiş ve video modelleme destekli oyun reçetelerine erişmiştir. Ailelerden, doğal rutinlerinde haftalık 4-6 saatlik etkileşim hedeflenmiş, süreç 6 hafta takip edilmiştir. Veriler Wilcoxon İşaretili Sıralar Testi ile analiz edilmiştir. **Bulgular:** 6 hafta sonunda; çocukların dikkat süreleri ortalama 5.4 dakikadan 12.8 dakikaya yükselmiş ($p<0.05$), öfke nöbeti sıklığında anlamlı azalma saptanmıştır. **Tartışma:** Teknoloji destekli ebeveyn eğitimi, kliniklere erişimin zor olduğu durumlarda etkili ve sürdürülebilir bir erken müdahale aracıdır. **Anahtar Kelimeler:** Erken Müdahale, Duyu Bütünleme, Video Modelleme, Dijital Sağlık, Tele-Rehabilitasyon.

Banu Dereyurt, K. Setenay Öner, Şükrü Torun
banudereyurt@gmail.com, oners@ogu.edu.tr, storun@anadolu.edu.tr

Disleksili Çocuklarda Yapılandırılmış Müzik Tabanlı SAS Metodunun Tanı Ötesi Boyutsal Etkileri: Retrospektif ön test–son test verilerine dayalı nicel bir değerlendirme

Giriş ve Amaç: Disleksi, yalnızca okuma ve yazma güçlüğüne odaklanan tanısal özelliklerle sınırlı olmayan; altta yatan dikkat, yürütücü işlevler, çalışma belleği, motor koordinasyon ve duygu düzenleme gibi nörogelişimsel boyutlarla ilişkili bir öğrenme güçlüğü olarak ele alınmaktadır. Bu çalışmanın amacı, yapılandırılmış müzik tabanlı bir nöromodülasyon yaklaşımı olan Sensory Activation Solutions (SAS) Metodunun, disleksinin tanı ötesi (transdiyagnostik) bileşenleri üzerindeki etkilerini incelemektir. **Yöntem:** Araştırma, yetkili SAS uygulayıcıları tarafından ana akım eğitsel uygulamalar devam ederken toplanmış ön test–son test verilerinin analizine dayanan retrospektif ve gözlemsel bir tasarımla yürütülmüştür. Özgül öğrenme güçlüğü (disleksi) tanısı almış 28 çocuğa ait veriler analiz edilmiştir. Transdiyagnostik değerlendirme, 12 boyutu kapsayan SAS Tarama Envanteri ile gerçekleştirilmiştir. Veri temizliği sonrası normallik analizlerine göre; normal dağılım gösteren boyutlarda eşleştirilmiş örneklem t-testi, normal dağılım göstermeyen boyutlarda Wilcoxon işaretli sıralar testi uygulanmıştır. **Bulgular:** Katılımcıların yaşları 7–8 yıl aralığında olup, yaş ortalaması 7.64 ± 0.49 yıl olarak hesaplanmıştır. Örneklem %57.1'i erkek (n=16) ve %42.9'u kız (n=12) çocuklardan oluşmaktadır. Parametrik analizlerde; İnce Motor Becerileri ($t(27)=-7.80$), İşitsel Beceriler ($t(27)=-7.78$), Görsel İşleme ($t(27)=-10.31$), Odaklanma ($t(27)=-8.76$), Yürütücü İşlevler ($t(27)=-8.42$) ve Dil & İletişim ($t(27)=-6.88$) boyutlarında son test lehine istatistiksel olarak anlamlı iyileşmeler saptanmıştır (tümü için $p<0.001$). Non-parametrik analizlerde ise Kaba Motor Becerileri ($Z=-3.73$), Dikkat ($Z=-4.63$), Okuma–Yazma ($Z=-4.63$), Duygu Düzenleme ($Z=-4.63$), Sosyal Beceriler ($Z=-4.62$) ve Davranışsal Beceriler ($Z=-4.63$) boyutlarında anlamlı artışlar gözlenmiştir (tümü için $p<0.001$). **Sonuç:** Bulgular, SAS Metodunun disleksili çocuklarda okuma, yazma ve öğrenme becerileri ile temelden ilişkili olan nörogelişimsel beceri boyutlarını çok yönlü destekleyebileceğini göstermektedir. Retrospektif ve gerçek yaşam verilerine dayalı bu çalışma, SAS Metodu'nun ana akım eğitsel ve okuma müdahalelerini tamamlayıcı, non-invazif ve etkili bir destek uygulama olarak değerlendirilmesi gerektiğine işaret etmektedir. **Anahtar Sözcükler:** Disleksi, transdiyagnostik yaklaşım, müzik tabanlı nöromodülasyon, SAS Metodu

Onur Emre Kocaöz, Betül Şimşir Der
onurkocaoz@aksaray.edu.tr, betul.simsir@hotmail.com

OSB Tanılı Bir Öğrencide Ses Bilgisel Farkındalık Alt Becerisinin SESFAR Temelli Öğretimi: Müdahale Odaklı Vaka Çalışması

Bu vaka çalışmasının amacı, Otizm Spektrum Bozukluğu (OSB) tanısı almış tek bir öğrenciyle yürütülen sıralı bir ses bilgisel farkındalık öğretiminin etkililiğini ve uygulanabilirliğini incelemektir. Çalışmada, ses bilgisel farkındalık alt becerilerinin öğretimine yönelik yapılandırılmış bir çerçeve sunan SESFAR programı temel alınmıştır. Erken okuryazarlık için kritik görülen sekiz alt beceri hedeflenmiştir: cümleleri kelimelere ayırma, kelimeleri hecelere ayırma, kafiye farkındalığı, başlangıç sesine göre eşleme, bitiş sesine göre eşleme, heceleri birleştirme ve kelimelerde başlangıç ve bitiş seslerini silme. Uygulama sürecinde açık öğretim yaklaşımı doğrultusunda model olma, ipucu sunma, hata düzeltme ve pekiştirme gibi öğretim bileşenleri sistematik biçimde uygulanmıştır. Öğrencinin her bir alt becerideki performansı, her oturumun sonunda gerçekleştirilen ölçüt yoklamalarıyla değerlendirilmiş ve doğru tepki sayısının toplam fırsata oranı (ve yüzde doğruluk) olarak tekrarlı ölçümler şeklinde kaydedilmiştir. Beceri kazanımına ek olarak, öğretim verimliliği göstergeleri olarak oturum başına öğretim süresi (dakika), ölçüte ulaşmak için gereken toplam süre ve ipucu gereksinimi (ipucu sıklığı ve düzeyi) verileri toplanmıştır. Ölçüt karşılandıktan sonra kısa dönem kalıcılığı değerlendirmek üzere kalıcılık yoklamaları uygulanmış; mümkün olduğunda yeni uyaranlar ve/veya farklı uygulayıcılarla genelleme yoklamaları gerçekleştirilmiştir. Toplanan veriler, yoklama bazında performansın görsel analizi ve verimlilik ölçütlerine ilişkin betimsel analizler kullanılarak analiz edilecektir. Elde edilecek bulguların, OSB’li bir öğrencinin sıralı bir ses bilgisel farkındalık öğretimine verdiği tepkiye ilişkin uygulamaya dönük kanıt sağlaması ve OSB’de erken okuryazarlık müdahalelerinin planlanmasına katkı sunması beklenmektedir.

Funda AKSOY, Veysel AKSOY, Zekai Alper ALP, Fatih KOÇAK, Duygu BULUT GÜNEŞ
fundab@anadolu.edu.tr, vaksoy@anadolu.edu.tr, zekaialp@erciyes.edu.tr,
fkocak@erbakan.edu.tr, duygu.bulutgunes@meb.gov.tr

Okul Öncesi Dönemde Otizm Spektrum Bozukluğu Olan Çocukların Eğitim Ortamlarında Sergiledikleri Problem Davranışların Yaygınlığı

Problem davranışlar; bireyin kendisine ya da çevresindekilere fiziksel, sosyal ve eğitsel açıdan zarar verebilen, eğitim ortamlarına katılımı sınırlayan ve süreklilik gösterme eğiliminde olan davranış örüntüleri olarak tanımlanmaktadır. Bu davranışlar tipik gelişim gösteren çocuklarda belirli gelişim dönemlerinde gözlenebilmekle birlikte, gelişimsel yetersizlikler problem davranışların ortaya çıkması açısından önemli bir risk faktörü oluşturmaktadır. Özellikle Otizm Spektrum Bozukluğu (OSB) olan çocuklarda problem davranışlar; öğretim süreçlerini kesintiye uğratan, sınıf içi düzeni bozan ve eğitim ortamlarına katılımı zorlaştıran yaygın ve süregelen bir sorun alanı olarak ele alınmaktadır. Bu bağlamda problem davranışların yaygınlığının belirlenmesi, erken dönemde önceliklendirilecek davranış türlerinin saptanması ve müdahale planlamasının bilimsel temellere dayandırılması açısından kritik öneme sahiptir. Bu çalışma, Anadolu Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri Birimi (BAP) tarafından desteklenen “Otizm Spektrum Bozukluğu Olan Öğrencilerin Eğitim Ortamlarında Sergiledikleri Problem Davranışlar: Yaygınlık Araştırması” başlıklı proje kapsamında elde edilen verilerin (Proje No: SBA-2024-2541) okul öncesi döneme ilişkin alt örneklemini kapsamaktadır. Araştırmanın örneklemini, okul öncesi eğitim kademesinde görev yapan 192 öğretmen (132 kadın, %62,6; 60 erkek, %32,4; yaş ort.=29,6±6,4) ve bu öğretmenlerin değerlendirdiği 192 OSB tanıılı çocuk (144 erkek, %74,7; 48 kız, %25,3; yaş ort.=60±12,6 ay) oluşturmaktadır. Veriler, öğretmen bildirimine dayalı olarak Problem Davranış Envanteri–Kısa Formu (PBI-S) kullanılarak toplanmıştır. Bulgular, okul öncesi dönemde OSB olan çocukların %90,6’sında en az bir basmakalıp (stereotipik) davranış, %76,6’sında en az bir kendine zarar verme davranışı ve %75,0’ında en az bir saldırgan/yıkıcı davranış bulunduğunu göstermektedir. Basmakalıp davranışlar içerisinde tekrarlayan el ve/veya parmak hareketleri, elleri veya kolları sallama ve huzursuz biçimde dolaşma/koşma davranışları; kendine zarar verme davranışları içerisinde başına veya vücuduna vurma ve pika; saldırgan-yıkıcı davranışlar içerisinde ise başkalarını itme, başkalarına vurma ve eşyalara zarar verme davranışları daha yüksek ortalama sıklık puanlarına sahip davranışlar olarak öne çıkmıştır. Değişken analizleri, öğrencilerin yaşları ile problem davranışların sıklık ve şiddeti arasında anlamlı bir ilişki olmadığını ($r = -.03$ ile $r = .02$; $p > .05$) ve problem davranış puanlarının cinsiyete göre anlamlı düzeyde farklılaşmadığını ($p > .05$) göstermiştir. Buna karşılık, zihin yetersizliği eş tanısı bulunan öğrencilerin tüm problem davranış türlerinde hem sıklık hem de şiddet puanlarının anlamlı derecede daha yüksek olduğu belirlenmiştir ($p < .01$). Sonuç olarak, okul öncesi dönemde Otizm Spektrum Bozukluğu olan çocukların eğitim ortamlarında sergiledikleri problem davranışların yüksek yaygınlık düzeylerine sahip olduğu görülmektedir. Bu çalışmada basmakalıp davranışların, kendine zarar verme ve saldırgan/yıkıcı davranışlara kıyasla daha yaygın olarak gözlenmesi, okul öncesi dönemde OSB olan çocuklarda duyuşsal ve motor temelli davranış örüntülerinin daha belirgin

olduğuna işaret etmektedir. Öğrencilerin yaş ve cinsiyet değişkenlerinin problem davranışların sıklık ve şiddetiyle anlamlı biçimde ilişkili bulunmaması, problem davranışların erken çocukluk döneminde görece yaygın ve genellenmiş bir özellik olarak ortaya çıktığını ve belirli demografik özelliklere indirgenemeyeceğini düşündürmektedir. Buna karşılık, zihin yetersizliği eş tanısının problem davranışların tüm türlerinde ayırt edici bir risk faktörü olarak öne çıkması, bilişsel sınırlılıkların davranış düzenleme süreçleri üzerindeki etkisini vurgulamaktadır. Bu bağlamda elde edilen bulgular, problem davranışların erken çocukluk döneminden itibaren eğitim ortamlarında sistematik biçimde izlenmesi ve önleyici, öğretmen destekli yaklaşımlarla ele alınması gerektiğini ortaya koymaktadır.

Arzu SARI, Seray OLÇAY

arzulindafatih@gmail.com, serayolcay@ankara.edu.tr

Özel Eğitim Öğretmenlerinin Önleyici Stratejilere İlişkin Bilgi, Görüş ve Sınıf içi Uygulamaları

Özel Eğitim Öğretmenlerinin Önleyici Stratejilere İlişkin Bilgi, Görüş ve Sınıf içi Uygulamaları
Özel eğitim sınıflarında sınıf yönetimi, öğrencilerin akademik ve sosyal gelişiminin desteklenmesi ve öğretim sürecinin kesintiye uğramadan sürdürülebilmesi açısından kritik bir öğretmen yeterliği olarak görülmektedir. Alan yazında farklı, sınıf yönetimi yaklaşımlarından söz edilmekle birlikte son yıllarda problem davranışlara tepkisel müdahaleleri içeren sonuca dayalı müdahalelerden ziyade problem davranışların ortaya çıkmasını önlemeye yönelik müdahalelerin daha fazla önerildiği görülmektedir. Bu araştırmanın amacı da, özel eğitim öğretmenlerinin sınıflarında karşılaştıkları problem davranışlara ilişkin görüşleri ile bu problem davranışlara yönelik kullandıkları önleyici stratejilere ilişkin bilgi, görüş ve sınıf içi uygulamalarını belirlemektir. Çalışma, nitel araştırma yöntemlerinden durum çalışması deseniyle tasarlanmıştır. Araştırmanın katılımcıları amaçlı örnekleme yöntemlerinden ölçüt örnekleme yöntemi ile belirlenmiş; (a) Millî Eğitim Bakanlığına bağlı özel eğitim okullarında veya özel eğitim sınıflarında özel eğitim öğretmeni olarak görev yapıyor olmak ve (b) Araştırma döneminde özel gereksinimli öğrencilerle aktif bir şekilde çalışıyor olmak üzere iki ölçütü karşılamaları beklenmiştir. Araştırmanın verileri ise yüz yüze ya da çevrim içi ortamda gerçekleştirilen yarı yapılandırılmış görüşmeler aracılığıyla toplanmıştır. Bu amaçla araştırmacılar tarafından hazırlanan ve uzman onayı alınan yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Araştırmada halihazırda 9 öğretmen ile görüşmeler yapılmış ancak veri doygunluğu henüz sağlanamadığından veri toplama sürecine devam edilmesine karar verilmiştir. Elde edilen verilerin ise görüşme sorularına bağlı olarak betimsel analiz tekniğiyle analiz edilmesi planlanmaktadır. Anahtar Kelimeler: Özel eğitim öğretmenleri, Önleyici stratejiler, Sınıf yönetimi, Problem davranışlar, Nitel araştırma,

Hazel Demirci, Nurdan Cankuvvet
hazellmrcc@gmail.com, ncankuvvet@anadolu.edu.tr

Zihinsel Yetersizliği Olan Bireylerde Akıcılık Bozuklukları: Güncel Literatürün Bir Derlemesi

Gerekçe: Zihinsel yetersizliği (ZY) olan bireylerde akıcısızlıkların genel popülasyona kıyasla daha sık görüldüğü ve sıklıkla tipik kekemelikten farklı, karmaşık örüntüler sergilediği bildirilmektedir. Ancak bu alandaki bulgular farklı kavramsal çerçeveler ve değerlendirme yaklaşımları çerçevesinde rapor edilmekte, bilgi birikimi dağınık bir görünüm sergilemektedir. Bu nedenle, mevcut çalışmada ZY popülasyonunda gözlenen akıcısızlık örüntülerine ilişkin literatürün betimleyici ve bütüncül bir çerçevede derlenmesi amaçlanmıştır. **Amaç:** Bu çalışmanın amacı, ZY olan bireylerde görülen akıcılık bozukluklarına ilişkin alanyazındaki mevcut bilgi birikimini özetlemek, iyi bilinen ve görece ihmal edilmiş yönleri ortaya koymak ve bu popülasyonda gözlenen akıcısızlıkların doğasına ilişkin güncel bir çerçeve sunmaktır. **Yöntem:** Bu çalışmada PubMed, Scopus ve Google Scholar veri tabanları “intellectual disability”, “fluency disorders”, “stuttering” ve “cluttering” anahtar sözcükleri kullanılarak taranmıştır. 2000–2025 yılları arasında yayımlanan, tam metnine erişilebilen çalışmalar değerlendirmeye alınmış ve elde edilen bulgular doğrultusunda anlatımsal bir literatür derlemesi hazırlanmıştır. **Bulgular:** Literatür, ZY olan bireylerde akıcısızlık prevalansının genel popülasyondaki kekemeliğe kıyasla daha yüksek olduğunu, ancak oranların çalışmalar arasında değişkenlik gösterdiğini ortaya koymaktadır. Bu gruptaki akıcısızlıklar, tipik kekemelikten farklı özellikler sergilemekte ve kekemelik ile hızlı bozuk konuşma arasında karma profiller oluşturmaktadır. Tanısal ölçütlerdeki standartlaşma eksikliği ve yöntemsel heterojenlik bulguların karşılaştırılmasını güçleştirirken, ZY’li bireylerin çalışmalardan sıklıkla dışlanması nedeniyle bu popülasyona özgü kanıta dayalı müdahale çalışmalarının sınırlı kaldığı görülmektedir. **Sonuç:** ZY olan bireylerde görülen akıcılık bozuklukları, tipik kekemelik çerçevesiyle açıklanamayacak kadar karmaşık bir yapı sergilemektedir. Literatür, bu popülasyona özgü tanısal ölçütlerin netleştirilmesi, değerlendirme araçlarının geliştirilmesi ve kanıta dayalı müdahalelerin artırılması gereksinimine işaret etmektedir. **Anahtar Kelimeler:** zihinsel yetersizlik, akıcılık bozuklukları, kekemelik, hızlı bozuk konuşma, literatür derleme

Yadigar Gül ŞİMŞEK, Bünyamin Çıldır
yadigarguls@gmail.com, bunyamin.cildir@gmail.com

Özel Öğrenme Güçlüğü Olan ve Tipik Gelişimli Çocuklarda Çalışma Belleği Becerilerinin Karşılaştırılması

Özel Öğrenme Güçlüğü Olan ve Tipik Gelişimli Çocuklarda Çalışma Belleği Becerilerinin Karşılaştırılması Yadigar Gül Şimşek¹, Bünyamin Çıldır² 1Özel Ümit Işığ 1 Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezi 2Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi GİRİŞ Gelişimsel disleksi, okuma ve yazma gelişimini etkileyen bilişsel eksikliklere yol açan nörobiyolojik temelli bir öğrenme bozukluğudur. Çalışma belleği çok çeşitli bilişsel süreçleri ve görevleri destekleyen bir kavramdır. Disleksi gibi özel öğrenme bozukluklarının altında yatan olası bilişsel eksikliklerle uyumlu olarak, çalışma belleği eğitiminin öğrenme bozukluğu olan bireyler için potansiyel olarak etkilidir. AMAÇ Bu çalışma, özel öğrenme güçlüğü olan çocuklar ile tipik gelişimli akranları arasında çalışma belleği becerilerini karşılaştırmayı amaçlamaktadır. YÖNTEM Araştırmada Çalışma Belleği Ölçeği kullanılmıştır. Bu test, öğrenme güçlüğü yaşayan çocuklar ile tipik gelişim gösteren çocuklar üzerinde uygulanmıştır. Katılımcılar 5-10 yaş aralığındaki çocuklardan oluşmaktadır. Çalışma belleği, sözel ve görsel bellek alanları üzerinden değerlendirilmiştir. BULGULAR Yapılan grup karşılaştırmaları, öğrenme güçlüğü yaşayan çocukların çalışma belleği performanslarının tipik gelişimli akranlarına göre genel olarak daha düşük olduğunu göstermiştir. Öğrenme güçlüğü yaşayan çocuklar ile tipik gelişimli çocuklar karşılaştırıldığında, sözel kısa süreli bellek ($p=0.022$) ve toplam sözel bellek ($p=0.023$) alanlarında anlamlı grup farkları bulunmuştur ($p<0.05$). Görsel kısa süreli bellek ($p=0.345$) ve görsel çalışma belleği ($p=0.426$) alanlarında ise anlamlı bir farklılık saptanmamıştır ($p>0.05$). Alt test sonuçları, sözel bellek görevlerinde öğrenme güçlüğü yaşayan çocukların performanslarının belirgin biçimde daha düşük olduğunu desteklemiştir. SONUÇ Bu bulgular, öğrenme güçlüğü yaşayan çocukların eğitim süreçlerinde çalışma belleği becerilerine yönelik özel destek programlarına ihtiyaç duyabileceğini göstermektedir. Anahtar Kelimeler: Öğrenme güçlüğü, Çalışma Belleği, Disleksi, Bellek Ek: Tam bildiri yapmak istiyorum.

Dilara Balcı

tugcesinoglu@anadolu.edu.tr

Otizimde Yanıt Vermeme Davranışının Müdahale Sürecindeki İşlevsel Rolü

Otizm spektrum bozukluğu olan çocuklarla yürütülen müdahale süreçlerinde “yanıt vermeme” davranışı çoğunlukla öğretimsel bir yetersizlik ya da problem davranış olarak ele alınmaktadır. Bu yaklaşım, yanıt vermeme anlarını ortadan kaldırılması gereken bir durum olarak konumlandırmakta ve çocuğun regülasyon düzeyini yeterince dikkate almamaktadır. Bu bildirinin amacı, otizmlili çocuklarda müdahale sürecinde gözlenen yanıt vermeme davranışını eksiklik temelli bir problem olarak değil, regülasyon ve ilişki bağlamında işlevsel bir davranış örüntüsü olarak kavramsal bir analiz çerçevesinde yeniden ele almaktır. Çalışma, ampirik veri üretmeyi amaçlamayan; alan yazında öne çıkan kuramsal ve uygulamaya yön veren kaynakların kavramsal olarak çözümlenmesine dayanan bir kavramsal analiz niteliğindedir. Bu analiz kapsamında yanıt vermeme davranışı; çocuğun duyusal, duygusal ve etkileşimsel yüklenmeye karşı geliştirdiği bir düzenleme stratejisi olarak ele alınmış ve müdahale süreci içerisindeki olası işlevleri tartışılmıştır. Kavramsal çözümlenme sonucunda, yanıt vermeme anlarının müdahale temposunun düzenlenmesi, terapistin etkileşim yoğunluğunu ayarlaması ve çocuğun regülasyon ihtiyacına duyarlı bir müdahale sürecinin yapılandırılması açısından işlevsel bir rol üstlenebileceği ortaya konmuştur. Sonuç olarak bu bildiri, otizm alanında yaygın olarak problematik biçimde ele alınan yanıt vermeme davranışının, müdahale sürecinin önemli bir düzenleyici bileşeni olabileceğini ileri sürmektedir. Çalışma, erken müdahale uygulamalarının çocuk merkezli ve regülasyon temelli bir bakış açısıyla yeniden değerlendirilmesine katkı sunmaktadır.

Aşena Karamete, Gülce Alev Savtak, Berfin Aparı Emrak, Pelin Kantoğlu, Betül Yıldızbaş
asena.karamete@atlas.edu.tr, gulce.alev@istinye.edu.tr, berfim.ko@gmail.com,
pelin.kantoglu@gmail.com, yildizbasbt@gmail.com

Otizm Spektrum Bozukluğu ve Çocukluk Çağı Konuşma Apraksisi Birlikteliği: Klinik Popülasyonda Betimsel Bir Analiz

Bu çalışma, Otizm Spektrum Bozukluğu (OSB) tanısı almış çocuklarda Çocukluk Çağı Konuşma Apraksisi (ÇÇKA) komorbiditesini, motor konuşma becerilerini ve tanısal değerlendirme süreçlerindeki uyumsuzlukları incelemeyi amaçlamıştır. Betimsel çoklu vaka deseniyle yürütülen çalışmaya, yaşları 4;7 ile 6;5 arasında değişen 6 çocuk katılmıştır. Veriler; DEMSS-TR, Mayo-10 Kontrol Listesi, Diadokokinezi (DDK) ve Sözel Olmayan Oral Motor Test (SOOMA) kullanılarak toplanmıştır. Bulgular, katılımcıların %50'sinin yapılandırılmış test (DEMSS-TR) sonucuna göre ÇÇKA tanısı aldığını göstermiştir. Ancak çalışmanın en çarpıcı sonucu; yüksek dil/bilişsel kapasiteye sahip katılımcıların, yapılandırılmış testlerde kesme puanı üzerinde performans sergileyerek "yalancı negatif" sonuçlar vermesi; buna karşın klinik gözlemlerde (Mayo-10) belirgin apraksi bulguları göstermeye devam etmesidir. Ayrıca ağır vakalarda sorunun sadece konuşma ile sınırlı kalmayıp global bir oral dispraksi ile seyrettiği saptanmıştır. Çalışmada, literatürde nörolojik bir belirti olarak sunulan "robotik konuşma" paterninin, çocuklara uygulanan hatalı "heceleyerek öğretme" stratejilerinden kaynaklanabileceği de vurgulanmıştır. Sonuç olarak, OSB'li çocuklarda apraksi tanısının sadece test puanlarına indirgenemeyeceği; tanı için doğal gözlem ve süreç odaklı klinik değerlendirmenin esas alınması gerektiği ortaya konmuştur. Anahtar Kelimeler: Otizm Spektrum Bozukluğu, Çocukluk Çağı Konuşma Apraksisi, Motor Konuşma Bozuklukları, DEMSS-TR, Ayırıcı Tanı.

Beyza Özay;Şehnaz Kara Demirbaş

tugcesinoglu@anadolu.edu.tr

Özel Gereksinimli Çocukların Eğitimi ve Rehabilitasyon Sürecine İlişkin Veli Görüşleri: Kdz.Ereğli Örneği

Bu çalışmada Karadeniz Ereğli’de ismi verilmeyen bir özel eğitim ve rehabilitasyon merkezine devam eden özel gereksinimli çocukların ebeveynlerinin, çocuklarının eğitim ve rehabilitasyon sürecine ilişkin görüşleri incelenmiştir. Araştırmanın amacı, velilerin özel eğitim hizmetlerine erişim, eğitimde fırsat eşitliği ve sunulan hizmetlerin yeterliliğine ilişkin deneyimlerini ortaya koymaktır. Araştırma nitel araştırma yöntemiyle yürütülmüş, yarı yapılandırılmış görüşme tekniği kullanılmıştır. Çalışma grubunu 6 anne ve 4 baba olmak üzere toplam 10 veli oluşturmuştur. Elde edilen veriler betimsel analiz yöntemiyle çözümlenmiştir. Analiz sonucunda velilerin; bilgilendirilme, kurumlarla iletişim, çocuğun gelişiminin izlenmesi ve aileye yönelik psikososyal destek gereksinimi konularında yoğunlaştıkları görülmüştür. Velilerin büyük bölümü özel eğitim hizmetlerinin çocuklarının gelişiminde önemli bir rol oynadığını belirtmiş, ancak hizmetlerin sürekliliği ve kurumlar arası koordinasyon eksikliğini önemli sorun alanları olarak ifade etmiştir. Sonuç olarak özel gereksinimli çocukların eğitim süreçlerinde yalnızca çocuğa değil, aileyi de kapsayan bütüncül destek sistemlerine ihtiyaç duyulduğu ortaya konulmuştur.

Esra SEÇGİN, Damla Cumalı

esraascgnn@gmail.com, damla.cumali@erdogan.edu.tr

Erken Çocukluk Dönemindeki Özel Gereksinimli Çocukların Öz Düzenleme Becerilerine Yönelik Öğretmen Görüşlerinin Belirlenmesi

Öz düzenleme genel olarak kişinin düşüncelerini, dikkatini, duygularını, dürtülerini ve davranışlarını kontrol etmesi ve düzenlemesidir. Bu araştırmanın amacı, erken çocukluk döneminde görev yapan öğretmenlerin, özel gereksinimli öğrencilerinin öz düzenleme becerilerine ilişkin algılarını, bu beceriyi nasıl tanımladıklarını ve sınıf içi uygulamalarını derinlemesine incelemektir. Araştırmada, nitel araştırma yöntemlerinden olgu bilim (fenomenoloji) deseni kullanılmıştır. Çalışma grubu, 2025-2026 eğitim-öğretim yılında özel eğitim anaokulları ve okul öncesi eğitim kurumlarında görev yapan ve sınıflarında özel gereksinimli öğrencileri bulunan, araştırmaya katılmayı kabul eden 25 öğretmenden oluşmaktadır. Veriler, araştırmacılar tarafından geliştirilen, demografik bilgiler ve dokuz sorudan oluşan “Yarı Yapılandırılmış Öğretmen Görüşme Formu” aracılığıyla toplanmıştır. Formdaki sorular, öğretmenlerin öz düzenlemeyi nasıl gördüklerini ve bu süreçteki stratejilerini belirlemeye odaklanmıştır. Elde edilen veriler içerik analizi tekniği ile çözümlenmiştir. Elde edilen öğretmen görüşleri Word dosyasına aktarıldıktan sonra yazarlar tarafından iki kez okunmuştur. Bu okumalar sonucunda verilerin cümle cümle analizi yapılmış ve daha sonra kategoriler belirlenmiştir. Elde edilen kategorilerin birbiriyle benzer olmasına göre alt temalar ve temalar oluşturulmuştur. Oluşturulan kategoriler, temalar ve alt temalar analiz edilmeye devam etmektedir. Elde edilen ilk sonuçlar, öğretmenler öğrencilerinin öz düzenleme becerilerini desteklemede aile iş birliğine ihtiyaç duymakta ve mevcut durumda iş birliği yapamadıkları için zorlandıklarını ifade etmektedirler. Bu çalışma, erken çocukluk döneminde özel gereksinimli çocuklarla çalışan öğretmenlerin, öz düzenlemeye dair teorik ve pratik yaklaşımlarını ortaya koymayı hedeflemektedir. Anahtar Kelimeler: Erken çocukluk, Özel gereksinimli çocuklar, Öz düzenleme, Öğretmen görüşleri, Nitel araştırma.

Selenay Güler, S.Sunay Yıldırım Doğru
selenayguler501@gmail.com, sunay.dogru@deu.edu.tr

Montessori Yöntemine Dayalı Günlük Yaşam Becerileri Öğretimi: Mendil Katlama Becerisi Örneği

Bu araştırmanın amacı, otizm spektrum bozukluğu tanısı olan 6 yaşındaki bir çocuğa mendil katlama becerisinin Montessori yöntemine dayalı öğretim süreci aracılığıyla kazandırılmasının etkililiğini incelemektir. Çalışmanın ortaya çıkış nedeni, çocuğa yönelik yürütülen burun silme becerisi öğretimi sırasında, mendil katlama becerisinin edinilmemiş olduğunun belirlenmesidir. Aynı çocuğa günlük yaşam becerilerinin bireysel bağımsızlık ve öz bakım süreçlerindeki önemi dikkate alınarak, mendil katlama becerisinin yapılandırılmış ve sistematik bir öğretim süreciyle kazandırılması hedeflenmiştir. Araştırmada tek denekli deneysel desen kullanılmıştır. Öğretim süreci, haftada bir gün olmak üzere toplam beş öğretim oturumu ve bu süreci izleyen beş tekrar (pekiştirme) oturumundan oluşmuştur. Öğretimin kalıcılığını ve genellenebilirliğini değerlendirmek amacıyla, farklı zamanlarda, farklı ortam ve kişilerle her bir mendil için iki yoklama (genelleme) oturumu gerçekleştirilmiştir. Mendil katlama becerisi, beş farklı mendil kullanılarak ayrı ayrı ele alınmış; her bir mendil için bağımsız beceri analizi oluşturulmuş aynı zamanda her mendil için ölçüt bağımlı ölçü aracı oluşturulmuştur. Beceri basamaklandırılarak öğretilmiştir. Öğretim sürecinde Montessori yaklaşımının temel ilkeleri doğrultusunda, somut materyallerle çalışma, bireysel öğrenme hızına uyum sağlama ve bağımsız performansın desteklenmesi esas alınmıştır. Araştırma bulguları, Montessori yöntemine dayalı olarak yapılandırılan öğretim sürecinin, otizm spektrum bozukluğu olan çocuğun mendil katlama becerisini kazanmasında etkili olduğunu ortaya koymuştur. Elde edilen sonuçlar, Montessori temelli günlük yaşam becerileri öğretiminin, özel gereksinimli bireylerde işlevsel beceri kazanımını destekleyen etkili bir öğretim yaklaşımı olduğunu göstermektedir. Anahtar Kelimeler Montessori yöntemi, otizm spektrum bozukluğu, günlük yaşam becerileri, mendil katlama becerisi, tek denekli deneysel desen, öz bakım becerileri.

Kamala Aliyeva

k.aliyevaugur@gmail.com

Okul Öncesi Dönemde “Otizmde Oyun Programı”nın Aşamaları ve Kullanım Kuralları

Otizm Spektrum Bozukluğuna sahip olan çocuklar , akranları ile iletişim kurmakta zorluk yaşarlar. Bunun önemli sebeplerinden biri Otizm Spektrum Bozukluğuna sahip olan çocukların oyun becerilerinin sınırlı gelişmesidir. Oyun sırasında çocuk gelişiminin hem duygusal , hem fiziksel , hem bilişsel, hem de sosyal alanları desteklenir. Bu sebeplerden dolayı oyun çocuk gelişimi için önemlidir. Bu makalede oyunun Smilansky, Parten ve Piaget’egöre olan gelişim aşamalarının kombinasyonundan oluşturulan “Otizmde Oyun Programı ” olarak adlandırdığım beş aşamalı oyun programının araştırılması yapıldı. Araştırmada Otizm Spektrum Bozukluğu teşhisi almış 4 ve 5 yaşlarında 20 çocuk çocuk katılımcı örneklem olarak belirlenmiştir. OSB teşhisi almış çocukların bu evreleri geçebilmesi için gereken Bireysel Eğitim Programının, özellikle programda kısa süreli hedeflerin düzenli tasarlanması “Otizmde Oyun Programı”nın gelişimi açısından önemlidir. Bu araştırmada Otizm Spektrum Bozukluğu teşhisi alan çocukların oyun becerilerinin desteklenmesi için gerekli olan ön becerilerin öğretilmesi amaçlanmıştır. Aynı zamanda 5 aşamalı “Otizmde Oyun Programı”nın etkililiği dikkat çekmiştir. Bunun için öncelikle her aşama için gerekli olan ön beceriler çocuğa öğretilmiş , sonra uygun oyun ortamlarında çocukların davranışları ve becerileri nasıl kullanabildikleri gözlemlenmiştir. Sonuç olarak “ Otizmde Oyun Programı” için hazırlanmış kısa süreli hedeflerin uygulamasından sonra çocuklar bu 5 aşamalı oyun gelişiminde ilerleme kaydetmiştir. Akranları ile birlikte oyunlar oynamıştır. Özellikle masaüstü ve yapıcı oyunlarla ilgili önemli ilerleme dikkat çekmiştir. Anahtar kelimeler: Otizm Spektrum Bozukluğu, Oyun, Bireysel Eğitim Programı

Kübra CAN, Sinan KALKAN

mavibck@gmail.com, sinan.kalkan@comu.edu.tr

Otizmin Görünmeyen Yüzü: Otizmlili Bireylerde Dezavantaj Olarak Görülen Davranışların Güçlü Yönler Açısından İncelenmesi

Bu çalışma, otizmlili bireylerin güçlü yönlerini belirlemeyi ve bu özelliklerin hangi koşullarda avantaja veya üstünlüğe dönüşebileceğini incelemeyi amaçlamaktadır. Eksiklik temelli yaklaşımlara alternatif olarak güç temelli bir model öneren çalışma, otizmlili bireylerde gözlemlenen davranışların yalnızca eksiklik değil, farklı bir bilişsel örgütlenmenin göstergesi olabileceği görüşüne dayanmaktadır. Araştırma, nitel yöntemle ve durum çalışması deseninde yürütülmüş olup katılımcılar özel eğitim okulları, anaokulları ve rehabilitasyon merkezlerindeki otizmlili çocuklardan oluşmaktadır. Gözlem formları ve anekdot kayıtlarından elde edilen veriler betimsel olarak analiz edilmiştir. Çalışmada veri toplama süreci devam etmektedir. Bulguların, otizmlili bireylerin güçlü yönlerini destekleyen eğitim ve rehabilitasyon programlarının geliştirilmesine, eğitim teknolojilerinin tasarımına ve farkındalık temelli toplumsal yaklaşımların güçlendirilmesine katkı sağlaması umulmaktadır. Bu sayede, otizme yönelik algının “sınırlılık”tan “potansiyel”e dönüşmesi beklenmektedir. Araştırma, nitel araştırma yöntemiyle, durum çalışması deseninde yürütülecektir. Bu desen, otizmlili bireylerin güçlü yönlerini gerçek yaşam bağlamı içinde veli, öğretmen ve öğrenci görüşleriyle derinlemesine incelemeyi amaçladığı için tercih edilmiştir. Anahtar Kelimeler: Otizm, Otizmlili birey, Yetersizlik, Davranış.

Kübra CAN, Sinan KALKAN

mavibck@gmail.com, sinan.kalkan@comu.edu.tr

Otistik Çocukların Erken Müdahale Hizmetlerine Erişiminde Karşılaştıkları Zorluklar: Türkiye Örneği

Son yıllarda otizm tanısı alan çocuk sayısındaki artış, bu hizmetlere olan ihtiyacı önemli ölçüde artırmıştır. Bu çalışma, Türkiye’de otistik çocukların erken müdahale hizmetlerine erişim sürecinde ailelerin karşılaştıkları zorlukları ortaya koymayı amaçlamaktadır. Araştırma bulguları, tanı sürecinde yaşanan gecikmelerin, ailelerin durumu kabullenme aşamasında karşılaştıkları güçlüklerin ve yeterli yönlendirme eksikliğinin, erken müdahalenin zamanında başlatılmasını engellediğini göstermektedir. Tanı sonrasında ise ailelerin müdahale hizmetlerine ilişkin net bir yol haritasına sahip olmamaları ve bilgi eksikliği, sürece katılımlarını sınırlamakta; bu durum çocuğun gelişimsel kazanımlarını ve ailenin psikososyal refahını olumsuz etkilemektedir. Ayrıca, eğitim dışındaki destek hizmetlerinin sınırlılığı, uzman personel yetersizliği ve ekonomik güçlükler gibi yapısal faktörler, ailelerin müdahale süreçlerine etkin katılımını zorlaştırmaktadır. Çalışma, bu engellerin giderilmesine yönelik politika geliştirme ve hizmet sunumuna dair öneriler sunmaktadır. Çalışmada araştırmanın hedeflerine uygun olarak verilerin sayısal biçimde toplanıp analiz edilmesini mümkün kılan nicel yöntem kullanılmıştır. Bu yaklaşım elde edilen bulguların genellenebilirliğini ve tarafsızlığını güçlendirmektedir. Anahtar Kelimeler: Otizm, Otistik Çocuklar, Erken Müdahale, Erken Müdahale Hizmetleri, Erişim.

Fadime Kaplan

fadime.kaplan@kent.edu.tr

0–6 Yaş Döneminde Erken Müdahale Programları: Bütünsel Gelişim Odaklı Çalışmaların Bibliyometrik Analizi

Erken çocukluk döneminde uygulanan müdahale programları, çocukların bilişsel, dil, motor ve sosyal-duygusal gelişim alanlarında kalıcı etkiler oluşturmaktadır. Bu nedenle 0–6 yaş aralığı, bütünsel gelişimin desteklenmesi açısından kritik bir zaman dilimi olarak ele alınmaktadır. Ancak erken müdahale literatürü geniş ve heterojen bir yapıya sahip olup, program içerikleri, hedef popülasyonlar ve değerlendirme araçları ülkeler arasında önemli farklılıklar göstermektedir. Bu çalışma kapsamında, 0–6 yaş dönemine yönelik erken müdahale programlarının bütünsel gelişim perspektifinden bibliyometrik analizi gerçekleştirilmiştir. Çalışmada hem Türkiye hem de uluslararası indeksli dergilerde yer alan yayınlar birlikte incelenerek, literatürün tematik dağılımı, yıllara göre eğilimi ve uygulama alanları karşılaştırmalı olarak değerlendirilmiştir. Veri seti, Web of Science veri tabanı kullanılarak oluşturulmuştur. “Early intervention”, “early childhood”, “0–6 years”, “preschool intervention” ve “erken müdahale” gibi anahtar kelimelerle yürütülen taramada 2000–2025 yılları arasındaki yayınlar dâhil edilmiştir. Yayınlar; hedef yaş grubu, program türü, gelişim alanı, değerlendirme araçları, araştırma türü ve ülke dağılımı gibi değişkenler üzerinden kodlanmıştır. Ön sonuçlar, uluslararası literatürde aile merkezli ve oyun temelli programların ağırlık kazandığını; Türkiye literatüründe ise değerlendirme ve uyarlama çalışmalarının daha yoğun olduğunu göstermektedir. Ayrıca bütünsel müdahale programlarının hem Türkiye’de hem de dünyada sınırlı sayıda çalışıldığı görülmüştür. Bu bulgular, 0–6 yaş döneminde bütünsel gelişimi hedefleyen erken müdahale programlarının geliştirilmesine yönelik önemli bir boşluğa işaret etmektedir. Çalışmanın, Türkiye’deki erken müdahale literatürünün uluslararası literatürle karşılaştırmalı konumlanmasına katkı sunması; aynı zamanda bütünsel gelişimi hedefleyen program tasarımlarında hangi alanların güçlü, hangilerinin zayıf olduğunu görünür kılması beklenmektedir. Böylece alandaki araştırma boşluklarının sistematik olarak belirlenmesi hedeflenmektedir. Anahtar Kelimeler: Erken müdahale, Erken çocukluk, 0–6 yaş, Bütünsel gelişim, Bibliyometrik analiz

Ezgi Yazgan, Ender Durualp

ezgi.yazgan@kent.edu.tr, durualp@ankara.edu.tr

Erken Müdahale Programlarının Ebeveyn Öz Yeterliği Üzerindeki Etkileri: Sistematik Derleme

Ebeveyn öz yeterliği, ebeveynlerin çocuklarının gelişimini destekleme konusundaki yeterlik algılarını ifade eden ve erken çocukluk döneminde çocuk gelişimi üzerinde belirleyici bir rol oynayan önemli bir değişkendir. Özellikle 0–3 yaş döneminde uygulanan erken müdahale programlarının, ebeveynlerin öz yeterlik algılarını güçlendirme potansiyeline sahip olduğu belirtilmektedir. Bu bağlamda, mevcut çalışmanın amacı, 0–3 yaş çocuklara yönelik erken müdahale programlarının ebeveyn öz yeterliği üzerindeki etkisini inceleyen araştırmaların sistematik olarak derlenmesi ve mevcut kanıtların bütüncül bir çerçevede sunulmasıdır. Bu çalışma, sistematik derleme yöntemiyle yürütülmüştür. Literatür taraması, PICOS (Population, Intervention, Comparator, Outcome, Study Design) çerçevesi temel alınarak gerçekleştirilmiştir. Taramalar Web of Science, Scopus ve ULAKBİM TR Dizin veri tabanlarında yapılmıştır. Tarama sürecinde “erken müdahale”, “erken çocukluk müdahalesi”, “ebeveyn öz yeterliği” ve ilişkili Türkçe ve İngilizce anahtar kelimeler çeşitli kombinasyonlarla kullanılmıştır. Dahil edilme kriterleri; 0–3 yaş çocuklara yönelik erken müdahale programlarını içeren, ebeveyn öz yeterliğini sonuç değişkeni olarak ele alan ve deneysel, yarı deneysel ya da ön test–son test desenine sahip çalışmalarla sınırlandırılmıştır. Elde edilen çalışmalar, metodolojik özellikleri, müdahale türleri ve ebeveyn öz yeterliği üzerindeki bulgular açısından incelenmiştir. Elde edilen veriler tematik ve betimsel yöntemlerle sentezlenmiş; benzer özellikler taşıyan çalışmalar gruplandırılarak karşılaştırılmıştır. Bulgular sayısal birleştirmeye uygun olmadığından meta-analiz yapılmamış, sonuçlar nitel sentez yoluyla sunulmuştur. Bu sistematik derlemenin, erken müdahale uygulamalarının ebeveyn öz yeterliği üzerindeki etkilerine ilişkin mevcut kanıtları ortaya koyarak, alandaki bilgi birikimine katkı sağlaması ve gelecekte yürütülecek araştırmalara yön vermesi beklenmektedir. Anahtar kelimeler: erken müdahale, ebeveyn öz yeterliği, ebeveyn yeterliği

Vesile Yıldız DEMİRTAŞ, Yasin DİNÇTOPAL, Aslı GEDİK, Seda BARUT
yildiz.vesile@gmail.com, yasindinctopal587@gmail.com, asligediik9@gmail.com,
seedabarut@gmail.com

OSB ve Tipik Gelişim Gösteren Çocukları Olan Ebeveynlerin Oyun Kavramına İlişkin Algıları ve Uygulamaları

Oyun, erken çocukluk döneminde çocukların bilişsel, sosyal, duygusal ve dil gelişimlerinin desteklenmesinde temel araç olarak kabul edilmektedir. Oyun yoluyla çocuklar çevrelerini keşfetmekte, deneyimlerini anlamlandırmakta ve sosyal ilişkiler geliştirmektedir. Aynı zamanda oyun, ebeveyn-çocuk etkileşimini güçlendiren, çocuğun bireysel farklılıklarına ve gelişimsel ihtiyaçlarına duyarlı müdahalelere olanak tanıyan doğal öğrenme bağlamı sunmaktadır. Bu bağlamda oyunun çocuk gelişimine sunduğu katkılar, ebeveynlerin oyuna yükledikleri anlamlar ve çocuklarıyla oyun oynama biçimleriyle yakından ilişkilidir. Bu çalışmanın amacı, OSB tanısı almış okul öncesi dönem çocukların ebeveynleri ile tipik gelişim gösteren çocukların ebeveynlerinin oyun kavramına ilişkin algılarını ve çocuklarıyla oyun oynama uygulamalarını karşılaştırmalı olarak incelemektir. Araştırmada, nitel araştırma yöntemlerinden durum çalışması, örneklem seçimindeyse, amaçlı örneklem yöntemlerinden kolay ulaşılabilir durum örnekleme kullanılmıştır. Çalışma grubunu, okul öncesi dönemde (3–6 yaş) OSB tanısı almış çocukların ebeveynleri ile tipik gelişim gösteren çocukların ebeveynlerinden oluşan toplam 40 katılımcı oluşturmaktadır. Veriler, araştırmacılar tarafından geliştirilen açık uçlu sorulardan oluşan yarı yapılandırılmış görüşme formu aracılığıyla toplanmaktadır. Görüşme soruları, ebeveynlerin oyuna ilişkin tanımları, oyun oynama sıklıkları, oyun sürecini nasıl yapılandıkları, oyunun çocuk gelişimine katkılarına yönelik değerlendirmeleri ve günlük yaşamda oyunu nasıl kullandıklarına ilişkin deneyimlerini kapsamaktadır. Araştırma kapsamında elde edilen veriler betimsel analiz yöntemiyle çözümlenecek, benzer görüşler temalar altında sınıflandırılarak ebeveyn ifadeleri doğrudan alıntılarla desteklenecektir. Araştırmanın veri toplama süreci devam etmekte olduğu için, bulgular henüz analiz edilememiştir. Bu nedenle çalışma sonuçlarının kongrede sunulması planlanmaktadır. Bu çalışmanın, otizm spektrum bozukluğu ve tipik gelişim gösteren çocukların ebeveynleri arasında oyuna yüklenen anlamlar ve oyun uygulamalarındaki benzerlik ve farklılıkları ortaya koyarak aile temelli oyun desteklerinin ve ebeveyn eğitim programlarının geliştirilmesine katkı sağlaması beklenmektedir. Anahtar Kelimeler: Oyun, ebeveyn algısı, OSB, okul öncesi dönem

Özge ÜNLÜ, Mine Merve BOSTANCI,
ozgezybk@gmail.com, bstncmerve@gmail.com

Özel Eğitimde Geçiş Kapsamında Yapılmış Çalışmaların İncelenmesi

Bu araştırmanın temel amacı, özel gereksinimli bireylerin iş yaşamına geçiş süreçlerini ele alan ulusal ve uluslararası çalışmaları betimsel içerik analizi yöntemiyle inceleyerek mevcut eğilimleri ve kritik başarı değişkenlerini tespit etmektir. Araştırma kapsamında; YÖKTEZ, DergiPark, TR Dizin, ERIC, ProQuest ve Google Akademik gibi veri tabanları üzerinden 22’ü Türkiye, 20’si uluslararası olmak üzere toplam 42 akademik çalışma; amaç, yöntem, katılımcı grubu, veri toplama araçları ve temel bulgular açısından analiz edilmiştir. Elde edilen bulgular, başarılı bir geçiş sürecinin tesadüfi olmadığını; Bireyselleştirilmiş Eğitim Programları (BEP) ile entegre edilmiş erken dönem planlama, sektörel odaklı mesleki beceri eğitimi, mülakat simülasyonları ve teknoloji destekli müdahalelerin önem taşıdığını göstermektedir. Uluslararası alanyazında mesleki rehabilitasyon destekleri ön plana çıkarken, Türkiye’deki alanyazın okul ve işveren iş birliğindeki eksiklikler, öğretmenlerin geçiş planlama konusundaki bilgi yetersizliği ve işverenlerin teknik beceriden ziyade sosyal becerilere verdiği önem dikkat çekmektedir. Araştırma sonucunda; sürdürülebilir bir istihdam için okul, aile, yerel yönetim ve özel sektör arasında güçlü bir koordinasyonun kurulması, iş koçluğu modellerinin yaygınlaştırılması ve iş piyasasıyla uyumlu atölye imkânlarının sağlanması temel çözüm stratejileri olarak önerilmektedir.

Özge ÜNLÜ, Ebruhan YILDIRIM

ozgezybk@gmail.com, yldrmebruhn@hotmail.com

Akran Zorbalığıyla Mücadelede Kanıta Dayalı Bir Müdahale Aracı: Dijital Sosyal Öykü İçerik Analizi

Bu çalışma, akran zorbalığıyla mücadelede özel gereksinimli ve normal gelişim gösteren öğrencilerin karşılaştıkları gerçekçi zorlukları temel alan, kanıta dayalı eğitim materyalleri geliştirme ihtiyacı doğrultusunda planlanmıştır. Araştırmanın temel amacı, ortaokul dönemindeki öğrencilerin akranlarına en sık uyguladıkları sözel zorbalık türlerini belirleyerek, sosyal beceri öğretiminde kullanılacak dijital sosyal öykülerin kurgusuna veri sağlamaktır. Aralarında hafif otizm, özel öğrenme güçlüğü ve zihin yetersizliği tanısı almış bireylerin de bulunduğu 25 ortaokul öğrencisi, 25 öğretmen ve 25 uzmandan oluşan toplam 75 katılımcıdan, yazılı ve dijital formlar aracılığıyla 348 sözel zorbalık cümlesi toplanmıştır. Bulgular; uzmanların en sık "Lâkap takma" (f:24), öğretmenlerin "Suçlama" (f:22), öğrencilerin ise "Dışlama" (f:21) davranışlarına dikkat çektiğini; ancak her üç grubun da "Robot gibi konuşuyorsun!", "Sen zaten hiçbir şeyi yapamazsın!" gibi spesifik ifadelerde ortaklaştığını göstermiştir. Çalışmanın alana temel katkısı, müdahale içeriklerini genel tanımlar yerine doğrudan sahadan süzülen gerçek hayat verileriyle yapılandırmasıdır. Belirlenen bu yüksek frekanslı cümleler üzerine inşa edilecek dijital sosyal öyküler; özel eğitim ve rehberlik süreçlerinde öğrencilerin zorbalık durumlarını doğru tanımlamaları, empati geliştirmeleri ve işlevsel başa çıkma stratejileri kazanmaları için sahada somut ve etkili bir öğretim aracı olarak kullanılabilir.

Hakan SARI, Hikmet Beyza YAKICI, Elmas Nur İBAOĞLU
hbeyzayakici@gmail.com

Özel Eğitim Öğretmen Adaylarının Erken Çocuklukta Müdahaleye İlişkin Metaforik Algıları

Bu araştırmanın amacı, özel eğitim öğretmen adaylarının erken çocuklukta müdahaleye (0–6/8 yaş) ilişkin algılarını metaforlar aracılığıyla ortaya koymaktır. Erken çocuklukta müdahale; önleme, tarama, değerlendirme, bilimsel dayanaklı uygulamalar, aile katılımı, kaynaştırma, geçiş süreci ve yasal düzenlemeler gibi çok boyutlu bir hizmet sürecini kapsamaktadır. Bu karmaşık yapının öğretmen adayları tarafından nasıl anlamlandırıldığı belirlenmesi, mesleki hazırlık süreçlerinin geliştirilmesi açısından önem taşımaktadır. Bu araştırma da nitel araştırma desenlerinden metafor analizi kullanılmıştır. Çalışmanın katılımcılarını bir devlet üniversitesinin özel eğitim öğretmenliği programında öğrenim gören öğretmen adayları oluşturmaktadır. Veri toplama aracı olarak katılımcılardan “Erken çocuklukta müdahale ... gibidir; çünkü ...” ifadesini tamamlamaları istenmiş ve metaforlarını gerekçeleriyle birlikte açıklamaları talep edilmiştir. Elde edilen veriler içerik analizi yoluyla çözümlenmiş; metaforlar benzer anlam özelliklerine göre kategorilere ayrılmıştır. Bulguların, öğretmen adaylarının erken çocuklukta müdahaleyi çoğunlukla önleyici, rehberlik edici, destekleyici ve iş birliğine dayalı bir süreç olarak algıladıklarını ortaya koyması beklenmektedir. Bununla birlikte bazı metaforların sürecin karmaşıklığına, bürokratik boyutlarına ve mesleki yeterlik gereksinimlerine vurgu yapabileceği öngörülmektedir. Araştırma sonuçlarının, özel eğitim öğretmen adaylarının erken müdahaleye ilişkin bilişsel şemalarını ortaya koyarak lisans düzeyindeki mesleki eğitim programlarının geliştirilmesine katkı sunacağı düşünülmektedir. Anahtar Kelimeler: Erken çocuklukta müdahale, özel eğitim öğretmen adayları, metafor, nitel araştırma, içerik analizi, öğretmen eğitimi

Mehmet TÜRK, Muhammed Çay

1muhammedcay@gmail.com

Otizm Spektrum Bozukluğu Olan Çocuklarda Oyun Temelli Hareket Eğitiminin Sosyal Etkileşim ve Ortak Dikkat Becerileri Üzerine Etkisi

Otizm Spektrum Bozukluğu (OSB), sosyal etkileşimde sınırlılıklar ve tekrarlayıcı davranışlarla karakterize edilen nörogelişimsel bir farklılıktır. OSB olan çocuklarda fiziksel aktivite yetersizliği ve motor becerilerde gecikme sıklıkla görülmekle birlikte, bu çocukların sosyal dünyayla bağ kurmalarını sağlayan "ortak dikkat" becerileri de gelişimsel desteğe ihtiyaç duymaktadır. Bu çalışmanın temel amacı, yapılandırılmış oyun temelli hareket eğitiminin, OSB olan çocukların sosyal etkileşim düzeyleri ve ortak dikkat becerileri üzerindeki etkisini incelemektir. Çalışmanın örneklemini, özel eğitim merkezine devam eden ve yaşları 6-10 arasında değişen, OSB tanısı almış 20 çocuk (10 deney, 10 kontrol grubu) oluşturmaktadır. Deney grubuna 12 hafta boyunca, haftada iki gün, 45 dakikalık "Oyun Temelli Hareket Eğitimi" programı uygulanmıştır. Program; akran etkileşimini zorunlu kılan iş birliğine dayalı oyunlar, taklit becerilerini geliştiren hareketler ve göz teması gerektiren koordinasyon çalışmalarından oluşturulmuştur. Kontrol grubu ise rutin eğitim programına devam etmiştir. Veri toplama araçları olarak "Sosyal Etkileşim Gözlem Formu" ve "Ortak Dikkat Kontrol Listesi" kullanılmıştır. Elde edilen verilerin analizi sonucunda; deney grubundaki çocukların kontrol grubuna oranla sosyal başlatma davranışlarında, göz teması süresinde ve bir nesneye/etkinliğe karşı ortak odaklanma sürelerinde anlamlı düzeyde artış olduğu saptanmıştır ($p < 0.05$). Sonuç olarak, oyun temelli hareket eğitiminin sadece motor gelişimi desteklemekle kalmadığı, aynı zamanda OSB olan çocukların sosyal çevreleriyle daha aktif bir bağ kurmalarına yardımcı olan bir müdahale aracı olduğu görülmüştür. Bu bulgular, hareket eğitiminin özel eğitim müfredatlarına daha entegre bir şekilde dahil edilmesini gerektiğini desteklemektedir.

Abdurrahman UYANIK

uyanikabdurrahman4@gmail.com

Özgül Öğrenme Güçlüğü Olan Öğrencilere Okuma Yazma Öğretiminde Öğretmenlerin Karşılaştıkları Sorunların Belirlenmesi

Bu çalışmanın amacı, özgül öğrenme güçlüğü olan öğrencilere okuma yazma öğretimi sürecinde sınıf öğretmenlerinin karşılaştıkları sorunları belirlemektir. Araştırma nitel araştırma deseninde olup, yarı yapılandırılmış görüşme tekniği kullanılarak yürütülmüştür. Öğretmen görüşleri doğrultusunda elde edilen bulgular; öğretim yöntem ve teknikleri, yaşadıkları sorunlar, okuma yazma süreçleri, öğrencilerin motivasyonlarını arttırmak için kullanılan stratejiler, en çok yaptıkları hatalar ve aile katılımı temaları altında ele alınmıştır. Araştırmaya 25 sınıf öğretmeni katılmıştır. Araştırma sonuçları; öğretmenlerin okuma yazma öğretimi sürecinde aile katılımının önemi, sürecin uzun zamana yayılması, öğrencilerin harfleri kuralına göre yazmakta zorlandığı, motivasyonlarını arttırmak için pekiçtirenlerin önemli olduğu gibi sonuçların meydana geldiği görülmektedir. Elde edilen bulgular doğrultusunda; farklı öğretim teknikleri geliştirilerek etkililiğinin sınanması, yeni yöntemler geliştirme ve ÖÖG ile ilgili seminer ve hizmet içi eğitim uygulamalarının yaygınlaştırılması önerilmektedir. Anahtar Kelimeler: Özgül Öğrenme Güçlüğü, Okuma Yazma Öğretimi, Kaynaştırma Eğitimi, Öğretmen Görüşleri

Hilal Atlar Yıldırım, İpek Buğdacı, Medine Yağmur

hilal.atlaryildirim@idu.edu.tr, bugdaciipek78@gmail.com, yagmur713@gmail.com

Türkiye’de İşitme Kayıplı Çocukların Erken Eğitimi ile İlgili Araştırmalarda Kullanılan Materyallerin İncelenmesi: İçerik Analizi

İşitme kayıplı çocukların dinleme ve dil becerilerinin desteklenmesi müdahale adımlarından biridir. Söyleşi araçlarının, etkileşimlerin doğasını şekillendirdiği ve becerileri desteklemede esnek bir çerçeve sunduğu vurgulanmaktadır. Uygun resimli materyaller, dil gelişimi için temel oluşturan ortak dikkat, sıra alma ve sembolik temsillerin gelişiminin desteklenmesini sağlamaktadır. Çocukların rutinleri ve karşılaştıkları sosyal etkileşimleri anlamlandırmalarında erişilebilir bir yapı sunmaktadır. Aynı zamanda günlük rutinleri içinde karşılaşmadıkları durumlara ilişkin konuşabilmeye olanak tanımaktadır. Sözcük dağarcığını ve cümle yapılarını geliştirmelerini, tahmin etme ve mantık yürütme becerilerini desteklemektedir. İfadelerin düzenlenmesi ve genişletilmesi fırsatlarıyla dilin karmaşık yapılarını deneyimlemeye yardımcı olmaktadır. İşitme kayıplı çocuklarla gerçekleştirilen temel araştırmalar erken dönem eğitimde kullanılan materyallere ilişkin bilgi ihtiyacının olduğunu vurgulamaktadır. Araştırmanın amacı, işitme kayıplı çocukların erken dönem eğitimleri ile ilgili Türkiye’de gerçekleştirilen uygulamalı araştırmalarda kullanılan materyallerin incelenmesidir. Araştırmada şu sorulara yanıt aranmaktadır: İşitme kayıplı çocuklarla erken dönem uygulamalı araştırmalarda; 1)Kullanılan materyaller nelerdir?, 2)Materyaller nasıl kullanılmıştır?, 3)Kullanılan materyallerin faydaları neler olmuştur? Araştırma, nitel araştırma yöntemiyle gerçekleştirilen bir içerik analizi çalışmasıdır. Çalışmada “işitme kayıplı çocukların eğitimi”, “işitme yetersizliği olan çocuklar”, “erken müdahale”, “aile eğitimi” anahtar sözcükleri kullanılarak yapılan alanyazın taraması sonucunda ulaşılan ulusal araştırmalar incelenmiştir. Araştırmanın verileri tümevarımsal olarak analiz edilmiştir. Veriler eş zamanlı olarak paylaşılarak ulaşılan tema ve alt temalara ilişkin görüş birliğine varılmış, temalara ulaşılmıştır. Araştırmanın bulguları; kullanılan materyallerin çeşitleri, kullanım biçimleri ve katkıları bağlamında üç ana tema ve dokuz alt temada sunulacaktır. Bulgular kuramsal çerçevede tartışılarak ileriki araştırmalar ve uygulamalara yönelik öneriler verilecektir. Kaynakça Aslan-Bağcı, Ö. (2024). Okul öncesi dönemde işitme yetersizliği olan çocukların erken okuryazarlık becerilerinin geliştirilmesinde kullanılan materyallerin incelenmesi. *Journal of Computer and Education Research*, 12 (24), 823-848. Bogdan, R.C. and Biklen, S.K. (2007). *Qualitative research for education an introduction to theory and methods*. (5.Baskı). Boston: Pearson Education, Inc. Çavuşoğlu, T. (2025). 3-6 yaş işitme kaybı olan çocukların dinleme, dil ve iletişim becerilerinin KİD-GED programına dayalı destekleme sürecinin incelenmesi (Yayımlanmamış doktora tezi). Anadolu Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Eskişehir. Ertürk Mustul, E. (2021). 0-3 yaş işitme kayıplı çocuklarla aile eğitimlerini yürüten öğretmenlerin hizmet içi eğitim sürecinin incelenmesi (Doktora tezi) Anadolu Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir. Girgin, Ü. (2003). İşitme engelli çocuklar için erken dönem okuma yazma eğitimi. U, Tüfekçioğlu (Ed.), *İşitme, konuşma ve görme sorunları olan çocukların eğitimi içinde* (139-163). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları. Gültekin-Yılmaz, E., & Demirel, İ.N. (2025). The effect of rhythm-supported educational applications on the listening skills of children with hearing-impaired in preschool period. *Art Vision*, 31(54), 91-102. Gürgür, H., Büyükköse, D. & Kol, Ç. (2016).Özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinde işitme kayıplı öğrencilere sunulan

destek hizmetler: öğretmen görüşleri. İlköğretim Online, 15 (4), 1234-1253. Kümmerling-Meibauer, B. (2015). Erken okuryazarlık 0-3 yaş arası çocuk kitapları. (Çev.Ekin Uşşaklı). İstanbul: Koç Üniversitesi Yayınları. Turan, Z., Koca, A., & Uzuner, Y. (2019). İşitme kayıplı çocuğu olan bir annenin aile eğitimi sürecinin incelenmesi. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi, 20(1), 93-117. Tüfekçioğlu, U. (2008). Okulöncesi eğitimde oyun ve önemi. U. Tüfekçioğlu (Ed.), Çocukta oyun gelişimi, beden eğitimi ve oyun öğretimi içinde (s.1-35). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları. Whitehead, M. R. (2002). Developing language and literacy with young children. (2.Baskı). London: Chapman.

Bekir BURAL Erdal ÇAGABEY

bekirbural@mehmetakif.edu.tr

Özel Gereksinimli Bireylerde Erken Çocukluktan Yetişkinliğe Bağımsız Yaşam Becerisi Üzerine Yapılan Çalışmaların İncelenmesi

Bu çalışmanın amacı, ülkemizde özel gereksinimli bireylerin bağımsız yaşam becerileri üzerine yazılmış yüksek lisans tezleri, doktora tezleri ve araştırma makalelerinden oluşan bilimsel çalışmalarını ele almaktadır. Bu çalışmalar 2003-2025 yılları arasında yazılan çalışmalarını kapsayan özel gereksinimli bireylerin bağımsız yaşam becerilerinin öğretimini konu alan bilimsel çalışmalarını inceleyen derlemedir. Araştırmalar doküman analiz yöntem ile ele alınmıştır. Bağımsız yaşam becerileri ele alınırken belirlenen ölçütler doğrultusunda ayrıntılı bir çalışma yoluna gidilmiştir. Bu ölçütler paralelinde 25 bilimsel çalışma ele alınmıştır. Bu çalışmalardan 18 tanesi çalışmaya dahil edilmiş, 7 tanesi çalışmanın dışında tutulmuştur. Bağımsız yaşam becerileri hem ev içinde hem toplum içinde bireyin ruhsal ve fiziksel yaşamın kalitesini belirlemede etkin rol oynamaktadır. Özel gereksinimli bireyler temel yaşam becerilerini edinirken yetersizlik türü ve seviyeleri, yaşları, aldıkları eğitim ve eğitimin kalitesi gibi birçok etken belirleyici rol oynamaktadır. Bu araştırma profilinde ele alınan makalelerde, doktora ve yüksek lisans tezlerinde bireyin bağımsız yaşam becerilerini öğrenmede kullanılan yöntemleri, veri toplama araçları, çalışılan bağımsız yaşam becerileri, yapılan çalışmaların hangi yılları ve illeri kapsadığı ve çalışmalarda yer alan örneklem grubun özellikleri, yetersizlik türleri ve yaşları dahil olmak üzere yedi alt amaç kategorisinde incelenmiştir.

Özge APAK

ozgeapak5@gmail.com

Okul Öncesi Öğretmenlerinin Özel Öğrenme Güçlüğü Hakkında Farkındalıkları

Bu çalışmanın amacı, okul öncesi öğretmenlerinin özel öğrenme güçlüğüne (ÖÖG) ilişkin farkındalık düzeylerini belirlemektir. Yöntem Araştırma, nicel araştırma yöntemlerinden tarama modeli ile yürütülmüştür. Çalışma grubunu 2021-2022 eğitim öğretim yılında Aydın ilinde görev yapan 290 okul öncesi öğretmeni oluşturmaktadır. Katılımcılar basit seçkisiz örnekleme yöntemiyle belirlenmiştir. Veri toplama aracı olarak araştırmacılar tarafından geliştirilen ve 12 çoktan seçmeli ile 25 doğru-yanlış sorudan oluşan Özel Öğrenme Güçlüğü Soru Listesi kullanılmıştır. Ölçeğin güvenilirlik katsayısı KR-20=0,84 olarak hesaplanmıştır. Verilerin analizinde Mann-Whitney U ve Kruskal-Wallis testleri kullanılmıştır. Bulgular Araştırma bulgularına göre öğretmenlerin ÖÖG farkındalık puan ortalaması 24,44 olup bu değer ölçek ortalamasının üzerindedir. Bu sonuç, öğretmenlerin ÖÖG'ye ilişkin farkındalıklarının genel olarak yüksek olduğunu göstermektedir. Cinsiyet, yaş, mesleki kıdem, mezun olunan program, öğrenim düzeyi, daha önce ÖÖG hakkında bilgi sahibi olma ve tanı almış öğrenciyle karşılaşma durumuna göre anlamlı farklılık bulunmamıştır. Ancak, ÖÖG tanısı almış öğrenciyle karşılaşma yerine göre anlamlı farklılık saptanmış; okul ortamında karşılaşan öğretmenlerin farkındalık düzeylerinin daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Sonuç Elde edilen bulgular doğrultusunda, öğretmenlerin ÖÖG konusundaki farkındalıklarını artırmaya yönelik hizmet içi eğitimlerin yaygınlaştırılması ve öğretmen yetiştirme programlarına ÖÖG ile ilgili derslerin eklenmesi önerilmektedir. Kaynakça Apak, Ö. & Doğan, H. (2022) Okul öncesi öğretmenlerinin ÖÖG hakkında farkındalıkları

Esin Pektaş KARABEKİR, Fadime HELVALI
esinpektas@anadolu.edu.tr, fadimehelvali21@gmail.com

Türkiye’de Gelişimsel Yetersizliği Olan Bireylere Güvenlik Becerilerinin Öğretime İlişkin Yapılan Araştırmaların İncelenmesi

Özel gereksinimli bireylerin toplumsal hayatta bağımsız bir şekilde yaşamlarını devam ettirebilmeleri, afet, kaza gibi olağanüstü durumlarda kendi güvenliklerini sağlayabilmeleri, güvenli bir şekilde seyahat edebilmeleri, cinsel istismardan korunabilmeleri ve çevrimiçi ortamlarda karşılaşılabilecekleri tehlikelerden korunabilmeleri için güvenlik becerilerinin öğretimi önemlidir. Bu çalışmada Türkiye’de gelişimsel yetersizliği olan bireylere güvenlik becerilerinin öğretime ilişkin yapılan çalışmaların yıllara göre dağılımı, demografik özellikleri ile yöntem ve bulgularına ilişkin özellikleri açısından incelenmesi amaçlanmıştır. Çalışmalara ulaşabilmek için öncelikle Google Akademik, Ulusal Tez Merkezi ve Anadolu Üniversitesi veri tabanlarından gelişimsel yetersizliği olan bireylere güvenlik becerilerinin öğretimiyle ilgili araştırmalara ulaşmak üzere elektronik ortamda belirlenen anahtar kelimelerle taramalar yapılmıştır. Daha sonra ulaşılan çalışmaların kaynakçaları gözden geçirilerek elle tarama yapılmış ve farklı bir araştırmacı tarafından da belirlenen anahtar kelimeler doğrultusunda yapılan taramalarda ulaşılan araştırmalar karşılaştırılmıştır. Yapılan taramalar sonucunda 63 çalışmaya ulaşılmıştır. Bu araştırmalar içerisinden dahil etme/dışlama ölçütlerini karşılayan 40 araştırma betimsel analiz sürecine dahil edilmiştir. Betimsel analiz sürecine alınan araştırmalar yıllara göre dağılımı, demografik özellikleri ile yöntem ve bulgularına ilişkin özellikleri açısından betimsel olarak analiz edilmiştir. Bulgular tartışılarak, araştırmacılara ve uygulamacılara yönelik önerilerde bulunulmuştur.

Anahtar kelimeler: Gelişimsel yetersizlik, otizm spektrum bozukluğu, zihin yetersizliği, güvenlik becerileri, betimsel analiz, tek denekli araştırmalar

Esin Pektaş KARABEKİR , Ayten AKBAŞ, Fadime HELVALI

esinpektas@anadolu.edu.tr, ayten_457@hotmail.com, fadimehelvali21@gmail.com

Türkiye’de Otizm Spektrum Bozukluğu Olan Bireylerde Problem Davranışlara İlişkin Yapılan Çalışmaların İncelenmesi

Otizm Spektrum Bozukluğu olan bireylerde problem davranış, bireyin kendisine ya da çevresine zarar verme riski taşıyan, sosyal etkileşimleri, iletişim becerilerini ve öğrenme süreçlerini olumsuz etkileyen ve genellikle belirli bir işlevi bulunan davranışlar olarak tanımlanmaktadır. Bu çalışmada Türkiye’de Otizm Spektrum Bozukluğu olan bireylerde problem davranışlara ilişkin yürütülen çalışmaların yıllara göre dağılımı, demografik özellikleri ile yöntem ve bulgularına ilişkin özellikleri açısından incelenmesi amaçlanmaktadır. Çalışmalara ulaşabilmek için öncelikle Google Akademik, Ulusal Tez Merkezi ve Anadolu Üniversitesi veri tabanlarından Otizm Spektrum Bozukluğu olan bireylerde problem davranışlara ilişkin yürütülen ilgili araştırmalara ulaşmak üzere elektronik ortamda belirlenen anahtar kelimelerle taramalar yapılmıştır. Daha sonra ulaşılan çalışmaların kaynakçaları gözden geçirilerek elle tarama yapılmış ve farklı iki araştırmacı tarafından belirlenen anahtar kelimeler doğrultusunda yapılan taramalarda ulaşılan araştırmalar karşılaştırılmıştır. Yapılan taramalar sonucunda 108 çalışmaya ulaşılmıştır. Bu araştırmalar içerisinden dahil etme/dışlama ölçütlerini karşılayan 16 araştırma betimsel analiz sürecine dahil edilmiştir. Betimsel analiz sürecine alınan araştırmalar yıllara göre dağılımı, demografik özellikleri ile yöntem ve bulgularına ilişkin özellikleri açısından betimsel olarak analiz edilmiştir. Bulgular tartışılarak, araştırmacılara ve uygulamacılara yönelik önerilerde bulunulmuştur.

Anahtar kelimeler: Otizm spektrum bozukluğu, problem davranışlar, betimsel analiz, tek denekli araştırmalar

Havva Dalıç, Göksu İrem Emrah
dkthavvadalic@gmail.com, dktirememrah@gmail.com

Moebius Sendromunda Dil ve Konuşma Terapisinin Etkililiği: Tek Olgu Sunumu

Moebius sendromu, konjenital, nadir görülen ve ilerleyici olmayan bir kranial disinnervasyon bozukluğudur. Temel olarak fasiyal ve abduzens kranial sinirlerinin tutulumu ile karakterizedir. Bu durum yüz mimiklerinde kısıtlılık, göz hareketlerinde yetersizlik, oral-motor güçlükler, beslenme ve yutma problemleri ile konuşma üretiminde bozulmalar gibi çeşitli klinik belirtilere yol açabilmektedir. Ayrıca artikülasyon bozuklukları, rezonans sorunları, ifade edici dil gecikmesi ve pragmatik iletişim becerilerinde güçlükler de görülebilmektedir. Literatürde Moebius sendromuna yönelik müdahale çalışmalarının çoğunlukla fizyoterapi ve orofasiyal rehabilitasyon alanında yoğunlaştığı, dil ve konuşma terapisi uygulamalarının etkililiğini inceleyen çalışmaların sınırlı olduğu görülmektedir. Bu çalışmanın amacı, Moebius sendromu tanılı bir çocukta uygulanan yapılandırılmış dil ve konuşma terapisi programının etkililiğini incelemektir. Araştırma tek olgu sunumu deseninde yürütülmüştür. Katılımcı Moebius sendromu tanısı bulunan bir çocuktur. Terapi süreci öncesinde dil, konuşma ve oral-motor özellikler çok yönlü olarak değerlendirilmiş ve değerlendirme bulgularına göre bireyselleştirilmiş bir terapi programı oluşturulmuştur. Müdahale sürecinde oral-motor becerilerin desteklenmesi, konuşma sesi üretiminin geliştirilmesi, artikülasyon doğruluğunun artırılması, rezonans özelliklerinin iyileştirilmesi ile alıcı, ifade edici ve pragmatik dil becerilerinin desteklenmesine yönelik uygulamalar yürütülmüştür. Terapi sürecinin etkililiği, farklı zaman noktalarında elde edilen değerlendirme verilerinin karşılaştırılmasıyla incelenmiştir. Yaklaşık beş aylık terapi süreci sonunda dil, pragmatik iletişim ve fonksiyonel iletişim becerilerinde belirgin gelişmeler gözlenmiştir. Bulgular, yapılandırılmış çok yönlü dil ve konuşma terapisi programının Moebius sendromlu çocuklarda iletişim becerilerinin desteklenmesinde olumlu katkılar sağlayabileceğini göstermektedir. Bu çalışma, nadir görülen bu sendromda dil ve konuşma terapisi uygulamalarına yönelik klinik bilgi birikimine katkı sunmaktadır. Anahtar Kelimeler : Moebius sendromu, dil terapisi, konuşma terapisi, terapi etkililiği

Ece Çınar, Aylin Doğan, Fatmanur Dinç, Fatmanur Öncel, Meltem Doruk, Dilber Kaçar Kütükçü

ececnr1@gmail.com, doganaylin60@gmail.com, fatmanurdinc0@gmail.com, fatmanuroncel21@gmail.com, dkt.meltemdoruk@gmail.com, dkacarkutukcu@biruni.edu.tr

Okul Öncesi Dönemde Konuşma Sesi Bozukluğu Olan Çocuklarda Okul Temelli Bireysel Dil ve Konuşma Terapisinin Etkililiği

Giriş Konuşma sesi bozukluğu (KSB), okul öncesi dönemde sık görülen gelişimsel dil ve konuşma sorunlarından biridir. Bu bozukluk, çocukların konuşma anlaşılabilirliğini ve fonolojik farkındalık becerilerini etkileyebilmekte; ilerleyen dönemde akademik ve sosyal uyum süreçlerini zorlaştırabilmektedir. Bu nedenle erken dönemde yapılandırılmış ve bireyselleştirilmiş müdahalelerin uygulanması önem taşımaktadır. Amaç Bu çalışma, konuşma sesi bozukluğu olan 4–6 yaş aralığındaki okul öncesi çocuklara yönelik okul temelli bireysel terapi müdahalelerinin etkililiğini değerlendirmeyi amaçlamaktadır. Yöntem Araştırma, İstanbul'un Çekmeköy ilçesinde bulunan bir devlet anaokulunda sosyal sorumluluk projesi kapsamında yürütülmüştür. Çalışmaya, rehber öğretmen ve sınıf öğretmenlerinin gözlemleri doğrultusunda konuşma sesi bozukluğu gösterdiği belirlenen 28 çocuk dahil edilmiştir. Araştırmada tek grup öntest–sontest deseni kullanılmış; çocukların terapi öncesi ve sonrası değerlendirmeleri Türkçe Sesletim ve Sesbilgisi Testi (SST) ile gerçekleştirilmiştir. Müdahaleler, Biruni Üniversitesi Dil ve Konuşma Terapisi Bölümü son sınıf öğrencileri tarafından öğretim üyesi süpervizyonunda haftada bir gün 40 dakikalık bireysel seanslar şeklinde uygulanmıştır. Terapi sürecinde hedef ses üretimi, fonolojik farkındalık ve oyun temelli artikülasyon çalışmaları yürütülmüştür. Bulgular ve Sonuç Öntest–sontest karşılaştırmaları, katılımcıların büyük çoğunluğunda terapi sonrasında belirgin gelişim olduğunu göstermiştir. Birçok çocukta standart puan ve yüzdelerdeki artış olmuş; buna eşlik eden biçimde çocukların fonetik ve fonemik envanterleri genişlemiştir. Terapi öncesinde üretilmeyen ya da hatalı üretilen çok sayıda sesin terapi sonrasında kazanıldığı ve konuşma anlaşılabilirliğinde dikkat çekici iyileşmeler olduğu gözlenmiştir. Bulgular, okul öncesi dönemde uygulanan yapılandırılmış bireysel terapilerin konuşma sesi bozukluklarının giderilmesinde etkili olduğunu göstermektedir. Bu tür erken müdahaleler çocukların ilkökula dilsel, akademik ve sosyal açıdan daha hazır başlamalarına katkı sağlamaktadır. Ayrıca okul temelli terapilerin erişilebilirliği artırarak erken müdahaleye önemli katkılar sunduğu düşünülmektedir. Anahtar Kelimeler: Konuşma sesi bozukluğu, dil ve konuşma terapisi, okul temelli müdahaleler

Buket Kısaç Demiroğlu, Şehnaz Kara, Beyza Özay, Tuba Çakır
beyzaozay16@gmail.com

Çocuk Şarkıları Yoluyla Taklit Becerilerinin Öğretimi: Otizm Spektrum Bozukluğu Olan Çocuklarla Uygulamalı Bir Müdahale Çalışması

Bu çalışmanın amacı, yanlışsız öğretim yaklaşımı kapsamında uygulanan giderek azalan ipucu prosedürünün, 3–5 yaş aralığındaki otizm spektrum bozukluğu (OSB) olan çocuklarda motor taklit becerilerinin öğretimindeki etkililiğini incelemektir. Araştırmanın bağımlı değişkeni, çocuk şarkıları eşliğinde sunulan 10 farklı motor taklit davranışının doğru olarak sergilenme sayısıdır. Bağımsız değişken ise model olma, fiziksel yönlendirme ve ipucu silikleştirme bileşenlerini içeren yanlışsız öğretim temelli giderek azalan ipucu öğretim paketidir. Araştırma, tek denekli deneysel desenlerden katılımcılar arası çoklu başlama düzeyi deseni kullanılarak yürütülmüştür. Öğretim oturumlarında öğretmen, öğrenciyle karşılıklı oturarak hareket içeren çocuk şarkılarını söylemiş ve hedef motor davranışları açık biçimde modellemiştir. Öğrencinin modeli 3 saniye içinde doğru şekilde taklit etmesi durumunda davranışa özgü sözel pekiştirme ve somut pekiştireçler sunulmuştur. Hatalı tepkilerde ise en düşük düzeyden başlanarak sistematik biçimde artırılan fiziksel yönlendirme ile hata düzeltme yapılmıştır. İpuçları, öğretim süreci boyunca sistematik olarak silikleştirilmiş; en düşük ipucu düzeyiyle gerçekleştirilen doğru tepkiler farklılaştırılmış olarak pekiştirilmiştir. Öğretim sürecinde “Mutluysan Alkışla”, “Baş, Omuz, Diz, Ayak”, “Twinkle Twinkle”, “Minik Örümcek” ve “Otobüsün Tekerlekleri” gibi çocuk şarkıları kullanılmış; bu şarkılar aracılığıyla alkış yapma, vücut bölümlerine dokunma, kolları yukarı-aşağı hareket ettirme, dönme, açma-kapama ve ses taklidi gibi motor taklit davranışları hedeflenmiştir. Genelleme oturumlarında, öğretim sırasında kullanılmayan farklı çocuk şarkıları sunularak öğrencilerin kazandıkları motor taklit becerilerini yeni şarkı ve hareket kombinasyonlarına genelleyip genellemedikleri değerlendirilmiştir. Bu oturumlarda öğretim ipuçları sunulmamış ve taklit davranışlarının kendiliğinden ortaya çıkıp çıkmadığı gözlemlenmiştir. Araştırmadan elde edilmesi beklenen bulguların, çocuk şarkıları gibi doğal ve motivasyonu yüksek rutinler içine gömülü olarak sunulan yanlışsız öğretim temelli uygulamaların, OSB olan 3–5 yaş arası çocuklarda motor taklit becerilerinin edinimi ve genellenmesi üzerinde olumlu etkiler yarattığını göstermesi beklenmektedir. Bulguların, erken çocukluk döneminde uygulanabilecek etkili ve işlevsel öğretim uygulamalarına katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Anahtar Kelimeler: Otizm spektrum bozukluğu, motor taklit, yanlışsız öğretim, çocuk şarkıları, erken müdahale

Buket Kısac Demiroğlu, Şehnaz Kara
ababuk4@gmail.com, sehnazkarademirbas@hotmail.com

Alternatif ve Destekleyici İletişim Araçları Kullanan Otizmlı Çocuklarda Etkileşimli Kitap Okuma Temelli Bir Müdahalenin Sözel ve Sözsüz İletişim Üzerindeki Etkileri

Bu çalışma, otizm spektrum bozukluğu (OSB) olan çocuklarda kitaplarla yürütölen etkileşimli kitap okuma etkinliğinin, sözel ve sözsüz iletişim başlatma ile alternatif ve destekleyici iletişim (ADİ) araçları aracılığıyla yanıt verme becerileri üzerindeki etkililiğini incelemeyi amaçlamaktadır. Çalışmaya, OSB tanısı almış ve iletişim kurmak amacıyla alternatif ve destekleyici iletişim araçları kullanan 5–8 yaş aralığında üç çocuk katılmıştır. Araştırmada, katılımcılar arası çoklu başlama düzeyi modeli kullanılarak müdahalenin etkisi değerlendirilmiştir. Araştırmanın bağımlı değişkenleri, çocukların paylaşılan kitap okuma oturumları sırasında (a) sözel ve sözsüz yollarla iletişim başlatma davranışları ile (b) öğretmenin sorularına veya yönergelerine alternatif ve destekleyici iletişim araçları aracılığıyla yanıt verme davranışlarıdır. Bağımsız değişken ise, etkileşimli kitap okuma sürecinde yetişkinin model olma ve bekleme süresi öğretim stratejilerini sistematik biçimde kullanmasıdır. Müdahale sürecinde, çocukların kitapta yer alan resimlere yönelik ilgileri desteklenmiş; iletişim davranışlarını başlatmaları ve sürdürmeleri amacıyla yetişkin tarafından hem sözel hem de ADİ temelli modeller sunulmuş ve yanıtlar için yapılandırılmış bekleme süresi uygulanmıştır. Çalışma henüz tamamlanmamış olmakla birlikte, elde edilen ön bulgular, etkileşimli kitap okuma etkinliklerinin model olma ve bekleme süresi stratejileriyle birlikte kullanılmasının, OSB'li çocuklarda iletişim başlatma ve ADİ yoluyla yanıt verme becerilerini artırmada umut vaat eden bir yaklaşım olabileceğini düşündürmektedir. Ayrıca, çocukların paylaşılan kitap okuma oturumları sırasında katılım düzeylerinin ve etkileşim sürelerinin arttığı gözlemlenmiştir. Bu çalışma, alternatif ve destekleyici iletişim kullanan otizmlı çocuklarda iletişim becerilerinin doğal ve bağlam temelli müdahaleler yoluyla desteklenmesine ilişkin alanyazına katkı sunmayı amaçlamaktadır. Çalışmanın nihai bulguları kongrede sunulacak ve tartışılacaktır.

Yusuf Kadri Kahraman, Aylin Sönmez
ykkahraman@icloud.com, aylinsonmz@icloud.com

2-7 Yaş Arası Çocuklarda Besin Reddi Davranışına Yönelik “Sense-Bite” Duyusal Davranışsal Müdahale Programının Etkililiği

Bu çalışmada otizm spektrum bozukluğu (OSB) tanılı bir öğrenciye uygulanan Sense-Bite Besin Reddi Müdahale Programının etkililiğinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Nicel araştırma yöntemlerinden tek denekli deneysel yöntemle desenlenen çalışmada tek bir olguya ilişkin bulgular yorumlanmıştır. Araştırmaya dahil edilen 2-7 yaşları arasındaki otizm tanılı çocuğa Sense-Bite besin reddi davranışına yönelik müdahale programının uygulanabilmesi için gerekli olan önkoşul becerilerine uygunluğu araştırmacı tarafından geliştirilen Sense-Bite Duyusal Önkoşul Becerileri Ölçüt Bağımlı Ön Test Formu (ÖBF) ile belirlenmiştir. Belirlenen ön test formuna göre öğrencinin dokunsal, görsel, işitsel ve koku toleransının yeterlilik ölçütünü karşılamadığı (%75’in altında) ve Sense-Bite Faz 1 uygulama öncesi ön koşul becerilerinin sağlanabilmesi amacıyla öğrenciye dokunsal hassasiyet çalışmalarını içeren 12 seans duyu bütünleme terapisi verilmiştir. Terapi sonrası ÖBF yeniden uygulandığında ön koşul becerilerine ilişkin yeterliliği karşıladığı (%75’in üzerinde) belirlenmiş ve öğrenci Sense-Bite Faz 1 uygulamasına dahil edilmiştir. Sense-Bite uygulaması, hazırlık sürecinde oluşturulan duysal, davranışsal ve aile temelli altyapı üzerine inşa edilen yapılandırılmış bir müdahale sürecidir. Bu aşamada temel hedef çocuğun besin kabul davranışını aşamalı olarak genişletirken öğrenilen becerilerin günlük yaşam içinde sürdürülebilir ve genellenebilir hale gelmesini sağlamaktır. Program, sabit bir süre ya da tek bir teknik üzerinden değil ilerlemeye duyarlı ve veri temelli bir akışla yürütülmüştür. Program öncesi öğrencinin besin reddi davranışına ilişkin davranışları araştırmacı tarafından geliştirilen Sense-Bite Davranışsal Önkoşul Beceriler Kontrol Listesi ile belirlenmiş ve öğrencin hedef davranışlarda %30 oranında yeterliliği karşıladığı anlaşılmıştır. Program sonrası Kontrol Listesi yeniden uygulandığında öğrencinin programdaki hedef davranışları %100 oranında kazandığı belirlenmiştir. Çalışma sonuçları Sense-Bite programının hedef öğrencide besin reddi davranışlarını azaltmada etkili olduğunu göstermiştir. Anahtar Kelimeler: Otizm spektrum bozukluğu, besin reddi, duysal-davranışsal müdahale

Sevinç Zeynep Kavruk

szkavruk@adu.edu.tr

Üstün Yetenekli Çocuklarda Erken Tanılama Literatürünün Bibliyometrik Analizi (1969–2025)

Bu çalışmanın amacı, üstün yetenekli çocukların erken tanınması alanında 1969–2025 yılları arasında üretilen akademik literatürü bibliyometrik yöntemlerle incelemektir. Araştırma, alandaki akademik üretimin yapısını ortaya koyarak lider ülkeleri, etkili yazar ve kurumları, temel kavramsal kümeleri ve zaman içerisindeki tematik dönüşümleri belirlemeyi amaçlamaktadır. Bu çerçevede çalışma, erken tanılama yaklaşımlarının güncel eğilimlerini ve gelecekteki araştırma yönelimlerini bütüncül bir perspektiften değerlendirmeyi hedeflemektedir. Araştırmada bibliyometrik analiz yöntemi kullanılmıştır. Veri seti, Web of Science (WoS) veri tabanında “gifted”, “early identification” ve “preschool” anahtar kelimeleriyle yapılan tarama sonucunda oluşturulmuştur. İlk aşamada elde edilen 89 yayından konu dışı olanlar elenmiş, yalnızca İngilizce yayınlar dahil edilerek toplam 77 temel dokümana ulaşılmıştır. Veriler, istatistiksel çözümlenmeler ve görsel ağ haritaları üretmek amacıyla R/Bibliometrix (Biblioshiny) ve VOSviewer yazılımları kullanılarak analiz edilmiştir. Analiz kapsamında anahtar kelime eş-oluşumu, yazar iş birlikleri ve ülkeler arası etkileşim ağları incelenmiştir. Elde edilen bulgular, literatürde en baskın akademik etkinin Amerika Birleşik Devletleri’ne ait olduğunu, ABD’yi Hollanda ve İtalya’nın izlediğini göstermektedir. Kurumsal iş birliği ağlarında University of Ioannina ve Aristotle University of Thessaloniki öne çıkarken, bu yapının Columbia ve Montreal Üniversiteleri ile çok merkezli bir nitelik kazandığı görülmektedir. Kavramsal analizler, erken çocuklukta üstün yetenek tanılama, yürütücü işlevler, çalışan bellek, müfredat geliştirme ve ebeveyn katılımının temel temalar olduğunu ortaya koymaktadır. Zaman odaklı analizler ise 2012 öncesinde genel zeka ve çocuk gelişimi odaklı çalışmaların, 2020 sonrasında yürütücü işlevler, çaba gerektiren kontrol ve okul öncesi akademik başarı temalarına yöneldiğini göstermektedir. Sonuç olarak literatür, son 15 yılda daha uygulama odaklı, çok boyutlu ve uluslararası etkileşimi artan bir yapıya yönelmiştir.

Şükriye Kayhan Aktürk, Şevket Özdemir, Beyza Nur Dükar
sukriyeakturk@mu.edu.tr, sevketozdemir@mu.edu.tr, beyzanursezer@anadolu.edu.tr
Dil ve Konuşma Terapistlerinin Yapay Zekâya Yönelik Bilgi, Algı ve Tutumları

Dil ve Konuşma Terapistlerinin Yapay Zekâya Yönelik Bilgi, Algı ve Tutumları Amaç: Dil ve Konuşma Terapisi alanında yapay zeka (YZ) uygulamaları, değerlendirme ve terapi yaklaşımlarının geliştirilmesine katkı sağlayarak bireylerin terapi süreçlerinin daha verimli hale gelmesine olanak tanıyabilir. Literatürde YZ alanında gözlenen hızlı ve yenilikçi gelişmeler, dil ve konuşma terapistlerinin (DKT) YZ'ye yönelik bilgi, algı ve tutumlarının incelenmesini gerekli kılmıştır. Mevcut çalışma, Türkiye'deki DKT'lerin YZ araçlarına ilişkin eğilimlerini araştırmacılar tarafından geliştirilen anket aracılığıyla belirlemeyi amaçlamaktadır. Yöntem: Türkiye'de çalışan 262 DKT'ye ulaşılmıştır. Yapay Zekâ Araçlarına Yönelik Bilgi, Algı ve Tutum Anketi çevrimiçi ortamda uygulanmıştır. Anket likert tipi maddeler ve açık uçlu sorular içermiştir. Likert tipi maddelerin analizinde betimsel istatistikler, açık uçlu sorulara verilen yanıtların analizinde yansıtıcı tematik analiz yöntemi kullanılmıştır. Bulgular: Katılımcıların %46'sı mesleğiyle ilgili konularda YZ araçlarını kullandığını belirtmiştir. ChatGPT, Canva, Gemini, DeepSeek gibi araçlardan faydalanan katılımcılar, bu araçları en sık materyal geliştirme amacıyla konuşma sesi bozukluğu olan bireylerde kullandığını belirtmiştir. Katılımcıların %82'si YZ'nin gelecekte mesleklerini icra etmede kolaylaştırıcı rol oynayacağını, %17'si ise YZ'nin gelecekte iş bulma ihtimalini azaltacağını düşünmüştür. Tematik analiz sonuçları, DKT'lerin YZ uygulamalarının kullanımı sırasında mutlaka bir DKT'nin olması gerektiği, YZ'nin özellikle materyal oluşturma sürecini kolaylaştırıcı potansiyele sahip olduğu, YZ'nin etik ve amacına uygun bir şekilde kullanımına yönelik birtakım yasal ve mesleki düzenlemelerin olması gerektiğini göstermiştir. Sonuç: YZ araçlarının özellikle materyal geliştirme konusunda kolaylık sağlama potansiyeli son iki yılda yapılan araştırmalar tarafından desteklenmektedir. Katılımcıların büyük kısmı YZ'nin gelecekte mesleki uygulamaları kolaylaştıracağını düşünmekte, bir kısmı YZ'nin mesleğin geleceği üzerindeki etkileri konusunda endişe duymaktadır. Erken müdahale süreçlerinde YZ destekli uygulamaların potansiyel katkılarının daha fazla araştırılması gerekmektedir. Anahtar Kelimeler: yapay zekâ, dil ve konuşma terapisi, dil ve konuşma terapisti, tutum

Şükriye Kayhan Aktürk, Hatice Ergin
sukriyeakturk@mu.edu.tr, htcerginn@gmail.com

Okul Öncesi Dönem Çocuklarında Duygu Düzenleme Becerileri ile Akran İlişkilerinin İncelenmesi

Amaç: Bu araştırma, okul öncesi dönem çocukların sosyal-iletişimsel gelişiminde önemli bir rol oynayan duygu düzenleme becerileri ile akran ilişkilerini incelemek amacıyla yürütülmüştür. Bununla birlikte; çocukların akran ilişkileri ve duygu düzenleme becerilerinin cinsiyet, dil ve konuşma ile ilgi sorun yaşama, izlenen çizgi film türü gibi değişkenlere göre farklılaşıp farklılaşmadığının belirlenmesi araştırmanın bir diğer amacıdır. **Yöntem:** Araştırmaya, İstanbul'da 34 resmi okulda okul öncesi eğitim almakta olan 880 çocuk ve bu çocukların öğretmenleri katılmıştır. Veri toplama aracı olarak Kişisel Bilgi Formu, Duygu Ayarlama Ölçeği ve Ladd-Profilet Çocuk Davranış Ölçeği kullanılmıştır. Veri toplama araçları her çocuk için çocukların sınıf öğretmenleri tarafından doldurulmuştur. Çocukların akran ilişkileri ile duygu düzenleme becerileri arasındaki ilişkiye ve bu değişkenlerin demografik özelliklere göre farklılaşıp farklılaşmadığına bakılmıştır. **Bulgular:** Duygu düzenleyememe ile akranlarına karşı saldırgan davranış gösterme, akranlara karşı çekingen davranış gösterme ve aşırı hareketlilik puanları arasında istatistiksel açıdan pozitif yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Duygu düzenleyememe ile çekingen davranışın alt boyutlarından olan akranlarına karşı asosyal davranış gösterme, akranlarınca dışlanma ve akranlarına karşı korkulu-kaygılı davranış gösterme puanları arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki saptanmıştır. Duygu düzenleyememe ile akranlara karşı yardımı amaçlayan sosyal davranış gösterme puanları arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Bununla birlikte; çocukların akran ilişkileri ve duygu düzenleme becerilerinin cinsiyet, dil ve konuşma ile ilgi sorun yaşama, izlenen çizgi film türü gibi değişkenlere göre farklılaştığı saptanmıştır. **Sonuç:** Bulgular, duygu düzenleme güçlüklerinin akranlara yönelik olumsuz davranışlarla ilişkili olduğunu, ayrıca duygu düzenleme ve akran ilişkilerinin bazı değişkenlere göre farklılaştığını göstermekte; bu durum erken dönemde duygu düzenleme becerilerini destekleyen müdahalelerin önemine işaret etmektedir.

Anahtar Sözcükler: Duygu Düzenleme, Akran İlişkileri, Erken Çocukluk Dönemi

Süleyman Arslantaş, Irana Guliyeva

iraneguliyeva@gmail.com

Down Sendromlu Öğrencilerde Duyu Yolu Parkuru Uygulamasının Dikkat Süresi, Motor Hız ve Koordinasyon Üzerindeki Etkisi: Çoklu Başlama Modeli

Down sendromlu öğrencilerde motor planlama, postüral kontrol, dikkat sürdürme ve koordinasyon alanlarında destek ihtiyacı sıklıkla vardır. Duyu yolu parkurları; vestibüler propriyoseptif görsel vb. girdileri yapılandırılmış hareket görevleriyle birleştirilerek öğrenmeye katılımı artırmayı hedefler. Tezde kullanılan parkur yaklaşımı; yürüyüş, sayı takibi/ritmik sayma, zıplama, mikropları ezme, el-ayak koordinasyonu, çizgi ayırt etme/labirent ve kısa süreli bellek alt bölümlerinden oluşmaktadır. Araştırma amacı; Duyu yolu parkuru temelli öğretimin Down sendromlu öğrencilerde: Dikkat süresi (sürekli dikkat), Parkur tamamlama hızı (bitirme süresi), Koordinasyon (gözlem puanı) üzerindeki etkisini bireysel düzeyde ortaya koymaktır. Araştırma soruları ise; Duyu yolu öğretimi sonrası öğrencilerin parkur bitirme süreleri azalır mı? Uygulama sürecinde sürekli dikkat süresi artar mı? Koordinasyon puanları (1-10) yükselir mi? Etki, parkurun alt bölümlerine göre (ör. zıplama vs. labirent) farklılaşır mı? Yöntem; 5-8 yaş arası hafif/orta düzey zihinsel yetersizlik eşlik eden 3 down sendromlu öğrenci ile çalışılmıştır. Dahil etme kriteri olarak; yönergeyi temel düzeyde anlayabilme, bağımsız/yönlendirmeye yürüme, tıbbi olarak orta düzey fiziksel aktiviteye uygunluk belirlenmiştir. Hariç kılma kriteri olarak; ciddi kardiyak kısıtlılık, ortopedik engel nedeniyle parkuru güvenli tamamlanamama durumları belirlenmiştir. Araştırmada tek denekli araştırma modellerinden denekler arası çoklu başlama modeli seçilmiştir. Uygulama; Çalışmada önceden hazırlanmış 7 alt bölümden (yürüyüş, sayı takibi/ritmik sayma, zıplama, mikropları ezme, el-ayak koordinasyonu, çizgi ayırt etme/labirent, kısa süreli bellek) oluşan duyu yolu kullanılmış, her bir öğrenci ile en az 12 oturum uygulama verisi alınmıştır. Uygulama oturumları 10-22 dakika civarında sürmüştür. İpucu silikleştirme hiyerarşisi (fiziksel yardım, model olma, sözel/işaret ipucu, bağımsız) adımları izlenmiştir. Dikkat süresi: video analizi ile “parkurda hiç kopmadan ilerlediği süre / sürekli dikkat”. Hız: kronometre ile parkur bitirme süresi (sn). Koordinasyon: 3 gözlemci/öğretmen tarafından 1-10 puanlama şeklinde puanlamalar yapılmış ve grafiksel analiz yöntemi ile bulgulara dönüştürülmeye çalışılmıştır. Çalışma verileri analiz aşamasında olup sempozyum oturumlarında sunulacaktır. Anahtar kelimeler: Duyu yolu, Down Sendromu, Tek denekli, Çoklu başlama modeli

İlayda Fincan, Erva Nur İlyaslı, Abdullah Furkan Cangı, Devrim Tarakcı
erg.ilyadafincan@outlook.com, erva.ilyasli@gmail.com, furkan.cangi@medipol.edu.tr,
devrim.tarakci@medipol.edu.tr

Erken Çocukluk Döneminde Duyusal İşleme Temelli Oyuncak Seçiminin Aktivite Katılım Parametrelerine Etkisi

Anlamalı aktivitelere katılım, erken çocukluk döneminde bilişsel, sosyal ve motor gelişimin temel belirleyicilerindendir. Otizm spektrum bozukluğu (OSB) tanısı alan çocuklarda oyun, öz bakım ve sosyal etkileşim gibi günlük yaşam aktivitelerine katılım sıklıkla sınırlı kalmaktadır. OSB’de duyuşsal bilgiyi işleme biçimlerindeki farklılıklar için yapılan müdahalelerin çocuğun bireysel duyuşsal özelliklerine göre yapılandırılması, katılımın artırılmasında önemli rol oynamaktadır. Bu çalışmanın amacı, 2–5 yaş aralığında OSB tanısı almış çocuklarda, duyuşsal işleme özelliklerine göre seçilen oyuncakların ev ortamında yapılandırılmış oyun süreçleriyle kullanımının aktivite katılımı üzerindeki etkisini araştırmaktır. Çalışmaya, haftada bir düzenli ergoterapi hizmeti alan ve dahil edilme kriterlerini karşılayan 19 çocuğun katılımı planlanmaktadır. Çocukların duyuşsal işleme özellikleri Sensory Processing Measure–Preschool (SPM-P) ebeveyn formu ile, aktivite katılım düzeyleri ise Canadian Occupational Performance Measure (COPM) ile değerlendirilecektir. SPM-P sonuçlarına göre her çocuk için bireysel duyuşsal profiline uygun oyuncaklar belirlenecek ve ailelere evde uygulanmak üzere yapılandırılmış oyun protokolleri verilecektir. Ailelerden, çocuklarının önerilen oyuncaklarla haftada en az iki kez oyun oynamaları ve uygulamaya ilişkin kısa video kayıtlarını haftalık olarak araştırmacılara göndermeleri istenecektir. Müdahale süreci sekiz hafta sürecek olup, müdahale öncesi ve sonrası değerlendirmeler tekrarlanacaktır. Çalışma sonunda OSB’de oyuncak seçiminin duyuşsal profile dayalı olarak kullanımının çocukların günlük yaşam aktivitelerine katılımı üzerindeki etkisi olacağı ve bu alanda yenilikçi bir oyun protokolü geliştirilmesi planlanmaktadır. Anahtar kelimeler: ergoterapi, OSB, oyun, duyu

Ali Kaymak, Gökhan İnce, Veysel Aksoy, İbrahim Halil Diken
alokaymak@anadolu.edu.tr, gokhanince@anadolu.edu.tr, vaksoy@anadolu.edu.tr,
ihdiken@anadolu.edu.tr

Gökyüzünde Kapsayıcılığın İzdüşümü

Hava yolu seyahati, otizm spektrum bozukluğu olan bireyler ve aileleri için duyu hassasiyetler, rutin değişiklikleri ve yoğun sosyal etkileşim gereksinimleri nedeniyle önemli zorluklar barındırmaktadır. Havalimanı ortamındaki kalabalık, gürültü, bekleme süreleri ve güvenlik süreçleri; bireylerde kaygı artışı, davranışsal tepkiler ve uyum güçlüklerine yol açabilmektedir. Bu durum, hava yolu ulaşımına erişimde sınırlılıklar oluşturmakta ve ailelerin seyahat tercihlerini etkilemektedir. Bu çalışma, otizmlili bireylerin hava yolu seyahati deneyimini yasal, sosyal ve akademik boyutlarıyla bütüncül bir çerçevede incelemeyi amaçlamaktadır. Yasal açıdan, engelli hakları ve erişilebilirlik düzenlemeleri kapsamında havacılık sektörüne yönelik yükümlülükler ele alınmaktadır. Sosyal boyutta, ailelerin deneyimleri, karşılaştıkları güçlükler ve baş etme stratejileri incelenmektedir. Akademik boyutta ise son yıllarda artan kapsayıcı ulaşım ve otizm dostu uygulamalara ilişkin çalışmalar genel eğilimleriyle değerlendirilmektedir. Elde edilen bulgular, mevcut uygulamaların sınırlı ve standartlaşmadan uzak olduğunu, kapsayıcı hizmet sunumunun sistematik bir yapıdan ziyade parçalı girişimlerle ilerlediğini göstermektedir. Çalışmanın, otizmlili bireylerin hava yolu seyahatine erişimini anlamaya yönelik bütüncül bir çerçeve sunması ve alandaki farkındalığı artırması beklenmektedir.

Yasin GÜNLÜ, Onur Emre KOCAÖZ, Betül ŞİMŞİR

yasingunlu@aksaray.edu.tr, onurkocaoz@aksaray.edu.tr, betul.simsir@hotmail.com

Otizm Spektrum Bozukluğu Olan Bir Erken Çocukluk Dönemi Çocuğunda Oyun Temelli Öğretimin Davranışsal Öz Düzenleme Becerilerine Etkisi: Tek Denekli Bir Pilot Çalışma

Öz düzenleme becerileri, erken çocukluk döneminde çocukların davranışlarını çevresel talepler doğrultusunda düzenleyebilmeleri açısından kritik bir gelişim alanıdır. Otizm Spektrum Bozukluğu (OSB) olan çocuklarda özellikle bekleme, dürtü kontrolü ve kurala uyma gibi davranışsal öz düzenleme bileşenlerinde sınırlılıklar sıklıkla gözlenmektedir. Bu çalışmanın amacı, oyun temelli öğretim etkinliklerinin OSB olan bir erken çocukluk dönemi çocuğunun davranışsal öz düzenleme becerileri üzerindeki etkisini incelemektir. Araştırma, tek denekli deneysel desenlerden davranışlar arası çoklu yoklama deseni kullanılarak yürütülmüştür. Çalışmaya OSB tanısı olan 5 yaşında bir çocuk katılmıştır. Müdahale sürecinde, bekleme süresi-sırayı koruma, dürtü bastırma ve kurala uygun davranma becerilerini hedefleyen beş yapılandırılmış oyun temelli öğretim etkinliği uygulanmıştır. Her bir oyun için başlama düzeyi, öğretim ve yoklama oturumlarında çocuğun performansı gözlem kayıtları yoluyla değerlendirilmiştir. Elde edilen bulgular, oyun temelli öğretim etkinliklerinin hedeflenen davranışsal öz düzenleme becerilerinde artış sağladığını ve çocuğun bekleme süresi ile yönergeye uygun davranma performansında gelişme olduğunu göstermektedir. Bulgular, erken çocukluk döneminde OSB olan çocuklarda öz düzenleme becerilerinin desteklenmesinde oyun temelli müdahalelerin etkili bir araç olabileceğine işaret etmektedir. Anahtar Kelimeler: Otizm Spektrum Bozukluğu; öz düzenleme; oyun temelli öğretim; erken çocukluk; tek denekli araştırma

Melis Onglu, Nursinem Şirin

melis.onglu@tohumotizm.org.tr, nursinem.sirin@tohumotizm.org.tr

Türkiye’de Otizm Farkındalığının 10 Yıllık Değişimi: 2015–2025 Dönemi Ulusal Temsili Araştırma Bulguları

Otizm Spektrum Bozukluğu (OSB), belirtileri çoğunlukla erken çocukluk döneminde ortaya çıkan bir nörogelişimsel farklılık olup, erken tanı, doğru bilgilendirme ve toplumsal farkındalık erken müdahale hizmetlerine erişimde kritik rol oynamaktadır. Toplumun otizme ilişkin bilgi ve tutumlarının izlenmesi, farkındalık çalışmalarının etkililiğini değerlendirmek ve politika geliştirme süreçlerine veri sağlamak açısından önem taşımaktadır. Bu araştırmada, 2015 yılından itibaren iki yılda bir olmak üzere düzenli aralıklarla yürütülen ve 2025 yılında altıncısı tamamlanan Türkiye’deki Bireylerin Otizm Algısı ve Bilgi Düzeyi Araştırması’nın güncel bulguları sunulmaktadır. Araştırma, 18–55 yaş aralığında, Türkiye genelini temsil eden örnekleme çevrim içi veri toplama yöntemi (CAWI) kullanılarak gerçekleştirilmiştir. 2025 yılında toplam 810 kişi ile yapılan görüşmelerde otizmin bilinirliği, belirtilerine ilişkin farkındalık, nedenleri ve tedaviye yönelik algılar değerlendirilmiştir. Bulgular, 2025 yılında otizmi duyduğunu belirten bireylerin oranında önceki ölçümlere kıyasla anlamlı bir artış olduğunu ve otizmin belirtilerini bildiğini ifade edenlerin oranının da yükseldiğini göstermektedir. Ancak nedenlere ilişkin yanlış inanışların ve “otizmin tedavi edilebilirliği” konusundaki karışıklıkların büyük ölçüde devam ettiği görülmektedir. Bunlara rağmen eğitim, katılımcılar tarafından en sık belirtilen otizme yönelik temel müdahale yöntemi olmuştur. Araştırma sonuçları, uzun yıllara yayılan farkındalık çalışmalarının otizmin bilinirliği üzerinde olumlu etkiler yarattığını, ancak erken çocuklukta müdahaleyi destekleyecek güncel ve bilim temelli bilginin toplum geneline yaygınlaştırılmasına yönelik çalışmaların sürdürülmesi gerektiğini ortaya koymaktadır. Anahtar kelimeler: otizm spektrum bozukluğu; otizm farkındalığı; erken tanı; toplum temelli araştırma

Dilruba Amine Genç, Zeynep Betül Nallı ,Dilber Kaçar Kütükçü
a.dilrubagenc@gmail.com, zeynepnalli02@gmail.com, dkacarkutukcu@biruni.edu.tr

Devlet Himayesinde Büyüyen Çocukların Dil ve Konuşma Becerilerinin Değerlendirilmesi ve Bakım Verenlerin Görüşlerinin Alınması

Amaç Bu çalışmanın amacı, devlet himayesinde yaşayan 3–8 yaş aralığındaki çocukların dil, konuşma ve iletişim becerilerini değerlendirmek ve bakım veren personelin görüşlerini belirleyerek ihtiyaç önceliklerini tespit etmektir. Yöntem Çalışma İstanbul'daki çocuk evlerinde/sitelerinde en az altı aydır kalan 64 çocuk ve 10 bakım personeli ile yürütülmüştür. Nicel değerlendirmede Türkçe Erken Dil Gelişimi Testi (TEDİL), Türkçe Okul Çağı Dil Testi (TODİL), Sesletim-Sesbilgisi Testi (SST), LITMUS Türkçe Cümle Tekrarı Testi (LITMUS-TR), Türkçe Anlamsız Sözcük Tekrarı Testi (TAST); nitel veri toplamada ise yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Nicel veriler betimsel yöntemle; nitel veriler içerik analiziyle analiz edilmiştir. Bulgular SST Z puanları büyük ölçüde -1.0 ile -2.5 aralığında yoğunlaşmış, özellikle küçük yaş grubunda konuşma sesi bozukluğu riski belirginleşmiştir. TEDİL alıcı dil, ifade edici dilden daha yüksek bulunmuştur. Okul çağı grubunda TODİL sözcük dağılımı görece ortalamayken cümle tekrarı ve fonolojik farkındalık alt testlerinde belirgin zayıflıklar saptanmıştır; LITMUS-TR verileri morfosentaktik ve dil organizasyonu kısıtlılıklarını; TAST sonuçları çalışma belleği performansının ortalamanın altında olduğunu göstermiştir. Nitel bulgularda bakım verenler bebeksi konuşma, anlaşılabilirlik sorunları, belirli sesleri üretememe ve kekemelik gözlemlediklerini; bunun çocuklarda içe kapanma ve davranışsal sorunlara yol açtığını bildirmişlerdir. Sonuç Bulgular, kurum bakımındaki çocukların dil ve konuşma gelişimi açısından çoklu risk faktörü taşıdığını ve erken tarama, düzenli değerlendirme, uzun dönem izleme ile sistematik müdahalelerin acil gereklilik olduğunu göstermiştir. Çocuk evlerinde dil ve konuşma terapisti istihdamı ve bakım verenlere yönelik eğitim programları önerilmektedir. Anahtar kelimeler Çocuk evleri; dil bozukluğu, konuşma bozuklukları; bakım veren; erken müdahale

Meryem ÇAVGA, Fatih KOÇAK

mmeryemcvga@gmail.com, fatihkocak77@gmail.com

0-6 Yaş Otizmlı Çocuğu Olan Ebeveynlerin Aile Eğitim Programları Hakkındaki Görüşlerinin AHP Yöntemi ile Derecelendirilmesi

a Aile eğitim programlarının verimliliği; ailelerin beklentileri, gereksinimleri ve programın ögelerine gösterdikleri önem dahilinde gerçekleşmektedir. Araştırma, 0-6 yaş arasında otizmlı çocuğu olan ebeveynlerin aile eğitim programlarına ilişkin hangi faktörlerin daha önemli olduğuna sayısal ve sistematik şekilde cevap vermek amacı ile yapılmıştır. Bu çalışma kapsamında ebeveynlerin aile eğitim programı hakkındaki değerlendirmeleri; programın sürdürülebilirliği, uygulanabilirliği, uzman aile iş birliği, program içeriği, çocuğun gelişimine katkı gibi kriterlerden oluşmaktadır. Bu kriterler uzman görüşü alınarak belirlenmiştir. Bu kapsamda, çalışmanın yönteminde çok kriterli karar verme yöntemlerinden olan Analitik Hiyerarşi Prosesi (AHP) kullanılmıştır. Çalışmada bir müdahale ya da uygulama yapılmamış; sadece ebeveynlerin aile eğitim programı bileşenleri ile ilgili göreceli önem düzeyleri ele alınmaktadır. Veriler, AHP doğrultusunda uzman görüşleri temel alınarak hazırlanan yapılandırılmış ikili karşılaştırma formu aracılığıyla toplanmıştır. Karşılaştırmalarda Saaty (1-9) önem ölçeği kullanılmıştır. Çalışma grubunu, Konya ilinde bulunan Selçuklu Otizmlı Bireyler Eğitim Vakfı'nda otizmlı çocuğu olan 5 ebeveyn oluşturmaktadır. Bulgular, ölçekteki değerlerin göreceli ağırlıklarının Excel de geometrik ortalaması alınarak analiz edilecektir. Bu araştırma ile elde edilecek bulgular doğrultusunda, aile eğitim programlarında ebeveynlerin önceliklerinin neler olduğunu sayısal verilerle belirleyerek aile eğitim programlarının yapılandırılmasına yönelik karar süreçlerine katkı sağlayacağı beklenmektedir.

Anahtar Kelimeler: Otizm, aile eğitimi, analitik hiyerarşi prosesi (AHP)

Bilge Öztürk, İbrahim Can Yaşa
ozturkbilge14@gmail.com, ibrahimcan.yasa@bau.edu.tr

Yapay Zeka Tabanlı Araçların Dil ve Konuşma Terapisindeki Rolü: Literatür Taraması (Derleme)

Amaç: Bu çalışmanın amacı, dil ve konuşma terapistlerinin terapötik süreçlerde, yapay zeka tabanlı araçların kullanımlarını gözlemlemek ve dil ve konuşma terapisi alanında ileri teknolojilerin, terapötik süreçlere olan potansiyel faydalarını incelemektir. Ayrıca bu çalışma, bu süreçte yaşanan zorluklara da dikkat çekmektedir. **Yöntem:** Çalışma kapsamında literatür taraması yapılmıştır. Veriler; Scopus, PubMed, ASHA, Google Scholar, AshaWire, ScienceDirect-Elsevier, Journal of Communication Disorders, Web of Science ve DergiPark gibi akademik veri tabanlarından elde edilmiştir. Literatür taraması, Türkçe ve İngilizce anahtar kelimeler (“artificial intelligence”, “speech and language therapy”, “AI-based assessment”, “speech therapy assessment”, “AI-supported intervention”, “digital speech therapy”, “chatbot and speech-language therapy”, “telepractice speech and language” vb.) kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Türkçe literatüre erişim amacıyla Google Scholar ve DergiPark veri tabanları ayrıca taranmıştır. İlk tarama sonucunda 856 çalışmaya ulaşılmıştır. Zaman aralığı son 30 yıl (1995–2025) ile sınırlandırıldığında 257 çalışma incelenmiştir. Belirlenen ölçütler doğrultusunda; yapay zeka tabanlı araçların terapötik süreçlerde kullanımını ele alan, ileri teknolojilerin potansiyel faydalarını inceleyen, tam metnine erişilebilen ve Türkçe veya İngilizce yayımlanan çalışmalar değerlendirmeye alınmıştır. Bu kriterleri karşılayan 46 çalışma araştırma kapsamında incelenmiştir. **Sonuç:** Yapay zeka tabanlı ileri düzey teknolojik araçlar, dil ve konuşma terapisi alanında olumlu anlamda bir potansiyel yaratmaktadır ve terapistleri “tamamlayıcı” bir sistem olarak alanyazında konumlanmaktadır. Anahtar kelimeler: yapay zeka, ileri teknolojiler, dil ve konuşma terapisi, terapötik süreç, yapay zeka tabanlı araçlar

Emel Arslan Sarımehmetoğlu, Sanem BOZKURT

emel.arslan@ankaramedipol.edu.tr, sanem.bozkurt@std.ankaramedipol.edu.tr

Okul Öncesi Dönemde Kekemeliği Olan Çocuklarda Lidcombe Programının Etkililiği: Bir Literatür Taraması

Okul Öncesi Dönemde Kekemeliği Olan Çocuklarda Lidcombe Programının Etkililiği: Bir Literatür Taraması Amaç Bu çalışmanın amacı, okul öncesi dönemde kekemeliği olan çocuklarda uygulanan Lidcombe Programının etkililiğini inceleyen araştırmaları belirli kriterler doğrultusunda sınıflandırmak ve programın konuşma akıcılığı üzerindeki etkilerine ilişkin mevcut literatürü değerlendirmektir. Gereç ve Yöntem: Bu çalışma literatür taraması yöntemi kullanılarak yürütülmüştür. Araştırma kapsamında PubMed, Scopus ve Google Scholar veri tabanlarında sistematik bir tarama gerçekleştirilmiştir. Tarama sürecinde stuttering, Lidcombe Program, early intervention, preschool stuttering ve fluency treatment anahtar kelimeleri kullanılmıştır. Elde edilen çalışmalar arasından okul öncesi dönemde kekemeliği olan çocukları kapsayan ve Lidcombe Programı müdahalesini inceleyen hakemli makaleler değerlendirmeye alınmıştır. Bu doğrultuda analiz sürecinde deneysel araştırmalar, klinik uygulama çalışmaları ve izlem araştırmaları incelenmiş; çalışmalar yöntemsel özellikleri ve müdahale sonuçları açısından sınıflandırılmıştır. Bulgular Literatür taraması sonucunda 2000–2026 yılları arasında yayımlanan ve Lidcombe Programının etkililiğini inceleyen toplam 19 çalışma değerlendirilmiştir. İncelenen çalışmaların %21'i randomize kontrollü çalışmalar (n=4), %68'i klinik uygulama veya izlem çalışmaları (n=13) ve %11'i sistematik derlemeler (n=2) niteliğindedir. Veri kaynaklarının büyük bölümünde klinik ortamda elde edilen konuşma örnekleri ve kekemelik sıklığı ölçümleri (n=13; %68) kullanılmıştır. Bununla birlikte bazı araştırmalarda ev ortamı veya teleterapi oturumlarından elde edilen konuşma kayıtları (n=6; %32) değerlendirilmiştir. Ayrıca çalışmaların %63'ünde (n=12) Lidcombe Programının doğrudan etkililiği incelenmiş, %21'inde (n=4) diğer erken müdahale yaklaşımlarıyla karşılaştırmalar yapılmış ve %16'sında (n=3) teleterapi uygulamalarının etkililiği değerlendirilmiştir. Sonuç ve Tartışma: Elde edilen bulgular, Lidcombe Programının okul öncesi dönemde kekemeliği olan çocuklarda konuşma akıcılığını artırmada etkili ve kanıta dayalı bir erken müdahale yaklaşımı olduğunu göstermektedir. Programın ebeveyn temelli yapısı müdahalenin doğal iletişim ortamlarında sürdürülebilmesini desteklemekte ve klinik uygulamalar açısından önemli bir müdahale seçeneği sunmaktadır. Anahtar Kelimeler: Kekemelik, Erken Müdahale, Okul Öncesi Çocuk, Konuşma Akıcılığı, Lidcombe Programı

Beyza ÖZEN, Sunagül Sani BOZKURT

byza.ozenn@outlook.com, ssbozkurt@anadolu.edu.tr

Otizm Spektrum Bozukluğu Olan Çocuklarda Dil ve Konuşma Terapisinde Yapay Zekâ Uygulamalarının İncelenmesi

Bu çalışma, otizm spektrum bozukluğu (OSB) tanılı çocuklarda dil ve konuşma terapisi süreçlerinde yapay zekâ (YZ) temelli uygulamalarını sistematik olarak incelemeyi amaçlamaktadır. PRISMA yönergelerine uygun yürütülen sistematik derlemede, Ocak 2020–Aralık 2025 yılları arasında Web of Science, SCOPUS, PubMed, ScienceDirect, Google Scholar ve Springer Nature Journals veri tabanlarında yayımlanmış, OSB’li çocuklarla yapılan, YZ tabanlı dil/konuşma veya iletişim müdahalelerini içeren, hakemli dergilerde tam metin erişilebilir İngilizce ve Türkçe çalışmalar dâhil edilmiştir. Toplamda robotik sistemler (NAO, KASPAR vb.), YZ tabanlı mobil uygulamalar ve web tabanlı dijital YZ uygulamalarını kullanan çeşitli deneysel, yarı deneysel, randomize kontrollü ve gözlemsel araştırmalar analiz edilmiştir. Bulgular, YZ destekli robotik müdahalelerin çocukların ortak dikkat, göz teması, jest kullanımı, yüz ifadesi tanıma ve sosyal tepki verme gibi temel dil ve sosyal iletişim bileşenlerinde anlamlı gelişmeler sağladığını web tabanlı öğretim sistemleri ve mobil uygulamaların ise yalnızca terapistlerin uygulama sadakati ve öğretimsel tutarlılığını artırmakla kalmayıp, aynı zamanda ebeveyn katılımını destekleyerek terapiye erişimi sınırlı olan çocuklar için sürdürülebilir ve erişilebilir müdahale olanakları sunduğunu göstermektedir. Sonuç olarak, YZ destekli uygulamaların OSB’li çocuklarda dil, sosyal etkileşim ve duygusal becerileri destekleyen, kişiselleştirilebilir ve veri temelli terapötik araçlar sunduğu; ancak geniş örneklemlili, uzunlamasına ve etik/teknik boyutları standartlaştırılmış araştırmalara ihtiyaç olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Anahtar Kelimeler: Dil ve konuşma terapisi, Otizm spektrum bozukluğu, Sosyal robotlar, Yapay zekâ

Bilge Öztürk, İbrahim Can Yaşa
ozturkbilge14@gmail.com, ibrahimcan.yasa@bau.edu.tr

Yapay Zeka Tabanlı Araçların Dil ve Konuşma Terapisindeki Rolü: Literatür Taraması (Derleme)

Bu çalışma, otizm spektrum bozukluğu (OSB) tanılı çocuklarda dil ve konuşma terapisi süreçlerinde yapay zekâ (YZ) temelli uygulamalarını sistematik olarak incelemeyi amaçlamaktadır. PRISMA yönergelerine uygun yürütülen sistematik derlemede, Ocak 2020–Aralık 2025 yılları arasında Web of Science, SCOPUS, PubMed, ScienceDirect, Google Scholar ve Springer Nature Journals veri tabanlarında yayımlanmış, OSB’li çocuklarla yapılan, YZ tabanlı dil/konuşma veya iletişim müdahalelerini içeren, hakemli dergilerde tam metin erişilebilir İngilizce ve Türkçe çalışmalar dâhil edilmiştir. Toplamda robotik sistemler (NAO, KASPAR vb.), YZ tabanlı mobil uygulamalar ve web tabanlı dijital YZ uygulamalarını kullanan çeşitli deneysel, yarı deneysel, randomize kontrollü ve gözlemsel araştırmalar analiz edilmiştir. Bulgular, YZ destekli robotik müdahalelerin çocukların ortak dikkat, göz teması, jest kullanımı, yüz ifadesi tanıma ve sosyal tepki verme gibi temel dil ve sosyal iletişim bileşenlerinde anlamlı gelişmeler sağladığını web tabanlı öğretim sistemleri ve mobil uygulamaların ise yalnızca terapistlerin uygulama sadakati ve öğretimsel tutarlılığını artırmakla kalmayıp, aynı zamanda ebeveyn katılımını destekleyerek terapiye erişimi sınırlı olan çocuklar için sürdürülebilir ve erişilebilir müdahale olanakları sunduğunu göstermektedir. Sonuç olarak, YZ destekli uygulamaların OSB’li çocuklarda dil, sosyal etkileşim ve duygusal becerileri destekleyen, kişiselleştirilebilir ve veri temelli terapötik araçlar sunduğu; ancak geniş örneklemlili, uzunlamasına ve etik/teknik boyutları standartlaştırılmış araştırmalara ihtiyaç olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Anahtar Kelimeler: Dil ve konuşma terapisi, Otizm spektrum bozukluğu, Sosyal robotlar, Yapay zekâ

Elif ELUMAR-EFE, Sunagül SANİ-BOZKURT
eelumar@pau.edu.tr, ssbozkurt@anadolu.edu.tr

Sosyal Robotlar, Müdahaleler ve Otizm: Çocuklara Yönelik Uygulamaların Nicel Bir İncelemesi

Sosyal robotlar, Otizm Spektrum Bozukluğu (OSB) olan çocuklara yönelik müdahalelerde yenilikçi yardımcı teknolojiler arasında öne çıkmakta; bu uygulamaların etkililiği, genellenebilirliği ve bağlamsal uygunluğu ise alan yazında süregelen tartışmalarla birlikte giderek artan bir araştırma ilgisine konu olmaktadır. Bu gereksinim doğrultusunda, bu çalışma OSB olan çocukların gelişimini desteklemede sosyal robot destekli müdahalelerin etkililiğine ilişkin mevcut bulguları bütüncül ve karşılaştırmalı bir çerçevede ele almayı; ayrıca bu müdahalelerin etki düzeylerini farklılaştıran müdahale özellikleri ve katılımcı niteliklerine ilişkin açıklayıcı bir değerlendirme sunmayı amaçlamaktadır. İlgili literatür, Web of Science (WoS) veri tabanında gerçekleştirilen kapsamlı bir tarama sonucunda belirlenmiştir. Tarama sürecinde autism, Autism Spectrum Disorder (ASD), children with autism, robot, robot therapy, social robot, humanoid robot, robot-assisted intervention, robot-mediated intervention ve assistive technology anahtar kelimeleri ile NAO, Kaspar ve Zeno robot adları farklı kombinasyonlar hâlinde kullanılmıştır. Belirlenen çalışmalar, önceden tanımlanan ölçütler doğrultusunda değerlendirilmiş ve nicel veriler temelinde etki düzeylerinin karşılaştırılmasına olanak tanıyan deneysel nitelikteki araştırmalar incelemeye dâhil edilmiştir. Analiz kapsamında etki büyüklüğü göstergeleri, örneklem özellikleri, araştırma desenleri, sosyal robotların müdahaledeki rolü, müdahale süresi ve oturum sayısı, kontrol grubu yapıları ve hedeflenen gelişim alanları dikkate alınmıştır. Bu çalışma, OSB alanında sosyal robot destekli müdahalelere ilişkin mevcut nicel bulguları sentezleyerek genel etki örüntüsünü ortaya koymakta ve etkiyi şekillendiren müdahale ile katılımcı özelliklerine ilişkin açıklayıcı bir çerçeve sunmaktadır. Bu çerçevenin, sosyal robot destekli müdahalelerin etkililiğine ilişkin yürütülen tartışmaların daha eleştirel ve bağlamsal biçimde ele alınmasına katkı sağlaması önerilmektedir.

Aysun Doğan, İrem Önal, Merve Bekir, İrem Gökçen, İlknur Çoban
doganaysun@gmail.com, aysun.dogan@ege.edu.tr

Erken Çocukluk Döneminde Çocuk İstismar ve İhmalini Önleyici Ebeveynlik Temelli Müdahale Programı

Çocuk istismarı ve ihmali dünya genelinde yaygın olarak karşımıza çıkan toplumsal bir sorundur. Araştırmalar, çocukluk döneminde yaşanan istismar ve ihmalinin çocukların fiziksel, bilişsel, sosyal ve duygusal gelişimini olumsuz olarak etkilediğini göstermektedir. Çocuk istismarı her yaştaki çocuk için riskli bulunsa da özellikle erken çocukluk dönemindeki olumsuz etkilerinin geri döndürülemez olduğu gösterilmiştir. Bu nedenle, çocuk istismar ve ihmalinin önleyici ebeveynlik programlarının önemi gün geçtikçe artmaktadır. Bu programların amacı ebeveyn/çocuğa bakım veren ve çocuk arasındaki olumlu ilişki ve etkileşimi geliştirmek ve ev ortamındaki olası riskleri ortadan kaldırmaktır. Bu sunumda ebeveynler ile uygulanan ‘Güvenli Aile Ortamında Çocuk Yetiştirmek: Aile ve Çocuk Temelli Ebeveynlik Programı’nın sonuçları paylaşılacaktır. Bu programın temel amacı, çocukları şiddetin olumsuz etkilerinden korumaktır. Programda ebeveynlere olumlu rol model olmaları için farklı beceriler ve çocuklarının davranışlarını gözlemlemeye ve yönlendirmeye yönelik çeşitli stratejiler anlatılır. Ayrıca, yaşa göre çocuklardan beklenen davranışlar ve olumlu disiplin stratejileri üzerinde durulur. Program her biri 90 dakika süren toplam 9 oturumdan oluşmaktadır. Araştırmaya uygulama yapılan yedi farklı gruptan 91 anne katılmıştır. Araştırma bulguları, katılımcıların olumlu ebeveynlik davranışlarında, çocuk gelişimine yönelik bilgilerinde, sözsüz iletişim, empati ve dinleme becerilerinde, kendilerini daha açık ve net ifade etme davranışlarında anlamlı artış olduğunu göstermiştir. Ayrıca, toplam ebeveyn stres puanında, ebeveynlerin çocuklarının duygularından kaçınma davranışlarında ve ebeveynlerin yapıcı olmayan problem çözme becerilerinde ise anlamlı azalma bulunmuştur.

Selahattin Ozturk, Mahmut AYGUN, Ilker Ugul

mahmutaygun94@gmail.com

Ebeveynlerin, çocuklarının OSB tanısı alma sürecine ilişkin deneyim ve görüşleri

Otizm Spektrum Bozukluğu (OSB) tanısı alma süreci, yalnızca çocuklar için değil, aynı zamanda ebeveynler için de duygusal, bilişsel ve sosyal açıdan karmaşık bir deneyimdir. Bu süreçte ebeveynlerin yaşadıkları belirsizlikler, sağlık ve eğitim sistemleriyle etkileşimleri ile aldıkları destek, hem tanıya uyum sürecini hem de çocuğun erken müdahale olanaklarını doğrudan etkilemektedir. Bu çalışmanın amacı, ebeveynlerin çocuklarının OSB tanısı alma sürecine ilişkin deneyimlerini, algılarını ve görüşlerini derinlemesine incelemektir. Araştırma, nitel araştırma desenlerinden fenomenolojik yaklaşım temel alınarak yürütülmüştür. Çalışma grubunu, çocukları OSB tanısı almış ebeveynler oluşturmaktadır. Veriler, araştırmacılar tarafından geliştirilen yarı yapılandırılmış görüşme formu aracılığıyla bireysel görüşmeler yoluyla toplanmıştır. Görüşme formunun geçerlik ve güvenilirliğini sağlamak amacıyla öncelikle alan yazın taraması yapılmış, taslak sorular özel eğitim ve ölçme-değerlendirme alanlarında uzman akademisyenlerin görüşlerine sunulmuştur. Uzman görüşleri doğrultusunda soruların kapsam, anlaşılabilirlik ve amaca uygunluğu gözden geçirilerek gerekli düzenlemeler yapılmıştır. Araştırmanın güvenilirliğini artırmak amacıyla görüşmeler ses kaydı alınarak gerçekleştirilmiş, veriler birebir yazıya dökülmüş ve analiz süreci ayrıntılı biçimde raporlanmıştır. Elde edilen veriler içerik analizi yöntemiyle analiz edilecektir. Analiz sonucunda ebeveynlerin tanı sürecine ilişkin deneyimlerinin hangi temalar altında toplandığı belirlenecek, bulgular bu çerçevede rapor edilecektir. Bu çalışmanın, OSB tanı sürecinin ebeveyn bakış açısıyla daha iyi anlaşılmasına katkı sağlaması ve sağlık ile eğitim alanlarında sunulan hizmetlerin iyileştirilmesine yönelik uygulamalara ışık tutması beklenmektedir. Anahtar Kelimeler: Otizm Spektrum Bozukluğu, ebeveyn deneyimleri, tanı süreci, nitel araştırma, yarı yapılandırılmış görüşme

Hazal Pural, Tuğba Aktaş, Cansu Yatmaz

[hazalpural@gmail.com](mailto: hazalpural@gmail.com)

Nörogelişimsel Bozukluklarla Çalışan Uzmanların Duyu Bütünleme Konusundaki Görüşlerinin İncelenmesi

Bu araştırmanın amacı, nörogelişimsel bozukluklara sahip çocuklarla çalışan uzmanların duyu bütünleme kavramına ilişkin algılarını, mesleki uygulama deneyimlerini ve bu alandaki eğitim gereksinimlerini incelemektir. Çalışma, nitel araştırma desenlerinden fenomenolojik yaklaşım temel alınarak yürütülmüştür. Araştırmanın çalışma grubunu, İstanbul'daki özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinde görev yapan ve en az iki yıllık mesleki deneyime sahip 30 uzman (ergoterapist, çocuk gelişimci, özel eğitim öğretmeni, psikolog, fizyoterapist ve dil ve konuşma terapisti) oluşturmuştur. Veriler, yarı yapılandırılmış görüşmeler yoluyla toplanmış ve tematik analiz yöntemi kullanılarak analiz edilmiştir. Analiz sonucunda beş ana tema belirlenmiştir: duyu bütünlemenin tanımı ve önemi, mesleki uygulama deneyimleri, multidisipliner iş birliği, eğitim ve bilgi gereksinimleri ile değerlendirme ve öneriler. Bulgular, uzmanların duyu bütünlemeyi çocukların dikkat, motor koordinasyon ve günlük yaşam işlevselliğini destekleyen bütüncül bir yaklaşım olarak algıladıklarını ortaya koymuştur. Bununla birlikte, uygulamaların ağırlıklı olarak ergoterapist liderliğinde yürütüldüğü, multidisipliner iş birliğinin sınırlı kaldığı ve diğer meslek gruplarının uygulamalara katılımının yeterli düzeyde olmadığı belirlenmiştir. Ayrıca, katılımcıların büyük çoğunluğu duyu bütünleme konusunda lisans eğitimi sürecinde yeterli bilgi edinmediklerini ve mezuniyet sonrası eğitim gereksinimlerinin yüksek olduğunu ifade etmiştir. Sonuç olarak, duyu bütünleme uygulamalarının nörogelişimsel bozukluklarla çalışan profesyoneller tarafından daha etkin biçimde uygulanabilmesi için disiplinler arası iş birliğinin güçlendirilmesi ve duyu bütünleme konusunun lisans düzeyindeki eğitim programlarına entegre edilmesi önerilmektedir. Anahtar Kelimeler: Duyu bütünleme, nörogelişimsel bozukluk, multidisipliner yaklaşım, nitel araştırma

Merve Elmaslı, Nursinem Şirin

merve.elmasli@tohumotizm.org.tr, nursinem.sirin@tohumotizm.org.tr

Otizimli Öğrenciler İçin Güvenli Trafik Becerileri: Öğretmen Eğitiminin Etkisi

Otizm Spektrum Bozukluğu (OSB) olan bireyler, bilişsel, duyuşsal ve davranışsal özellikleri nedeniyle trafikte karşılaşabilecekleri tehlikelere karşı tipik gelişen akranlarına göre yüksek risk altındadır. Trafik güvenliği becerilerine sahip olmak, bireyin bağımsız ve güvenli biçimde toplum içinde hareket edebilmesi için öneme sahiptir. Ancak araştırmalar trafik güvenliği becerilerinin öğretiminin önceliklendirilmediğini göstermektedir. Bu çalışmanın amacı, OSB’li Bireyler İçin Güvenli Trafik Becerilerinin Öğretimi adlı yetişkin eğitimi programının özel eğitim öğretmenlerinin otizmli öğrencilerine güvenli trafik becerilerini öğretmeye ilişkin görüşleri ile bilgi, algı ve farkındalık düzeylerine etkisini incelemektir. Araştırma, nitel ve nicel veri toplama teknikleri bir arada kullanılmıştır. İlk aşamada atölyeye katılan ve OSB’li öğrencilerle çalışan 89 öğretmene eğitim öncesinde ve sonrasında yapılandırılmış bir anket uygulanmıştır. Anket; güvenli trafik becerilerine ilişkin bilgi düzeyi, bu becerilerin önemine yönelik farkındalık, öğretim yapmaya yönelik öz-yeterlik algısı, önceki öğretim deneyimleri ve uygulama niyetini ölçen maddelerden oluşmaktadır. İkinci aşamada ankete katılan öğretmenlerin random belirlenen %10’u ile yarı-yapılandırılmış görüşmeler yapılması planlanmıştır. İlk aşamadan elde edilen bulgular atölye öncesinde öğretmenlerin güvenli trafik becerilerine yönelik öğretim deneyimlerinin sınırlı olduğunu ve bu becerilere BEP’lerde ve uygulamalarında yeterince yer verilmediğini göstermiştir. Öğretmenler daha önce “Güvenlik Becerileri” ve “Güvenli Trafik Becerileri” alanında eğitim almadıklarını belirtmişlerdir. Atölyeden sonra öğretmenlerin güvenli trafik becerilerinin önemine yönelik farkındalıklarında artış olduğu ve bu becerileri öğretmeye yönelik uygulama niyetlerinin güçlendiği belirlenmiştir. İkinci aşamanın verilerini toplama süreci devam etmektedir. Şimdiye kadar elde edilen bulgular, güvenli trafik becerilerine yönelik öğretmen atölyelerinin yaygınlaştırılmasının, BEP’lerde ve uygulamada güvenli trafik becerilerinin öğretime yer verilebileceğini, dolayısıyla OSB olan bireyler için güvenli ve bağımsız yaşam becerilerinin kazandırılmasında önemli katkılar sağlayabileceğini göstermektedir. Anahtar kelimeler: otizm spektrum bozukluğu, güvenli trafik becerileri, güvenlik becerileri, öğretmen eğitimi, yetişkin eğitimi

Büşra Arslan, İnyet Funda Acarlar, İlim Aksu, Selim Ünsal, Tolga Sözüçök, Buket Ayça Sözüçök

busra.arslan@tinaztepe.edu.tr, funda.acarlar@tinaztepe.edu.tr, ilim.aksu@tinaztepe.edu.tr, selim.unsal@tinaztepe.edu.tr, tolga.sozucok@tinaztepe.edu.tr, ayca.sozucok@tinaztepe.edu.tr

Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezlerinde Çalışan Meslek Gruplarının Down Sendromunda Görülen Kekemeliğe İlişkin Bilgi Düzeylerinin İncelenmesi

Amaç: Bu çalışmanın amacı, Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezlerinde görev yapan Özel Eğitim Öğretmenleri, Okul Öncesi Öğretmenleri, Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Uzmanları, Dil ve Konuşma Terapistleri, Odyologlar ve Psikologların Down sendromunda görülen kekemeliğe ilişkin bilgi düzeylerini incelemektir. **Yöntem:** Türkiye'deki Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezlerinde görev yapan 120 kişi çalışmaya dahil edilecektir. Katılımcılara demografik bilgi formu ve Down Sendromunda Görülen kekemeliğe İlişkin Bilgi Düzeyi Ölçeği çevrim içi ve yüz yüze uygulanacaktır. Araştırmacılar tarafından geliştirilen ölçek için uzman görüşleri alınarak kapsam geçerliliği gerçekleştirilecektir. Elde edilen veriler meslek grupları arasında karşılaştırılmak üzere analiz edilecektir. **Bulgular:** Çalışma henüz tamamlanmamıştır. Veriler toplandığında elde edilen bulgular sunulacaktır. Meslek grupları arasında Down sendromunda görülen kekemeliğe ilişkin bilgi düzeyi açısından istatistiksel olarak anlamlı farklılıklar olacağı öngörülmektedir. **Sonuç:** Çalışma sonucunda multidisipliner ekip yaklaşımının önemine dikkat çekilmesi, meslek grupları arasındaki olası bilgi farklılıklarının ve gereksinim alanlarının belirlenmesi hedeflenmektedir. Elde edilecek bulgular doğrultusunda, bu alana yönelik eğitim ve hizmet içi destek programlarının geliştirilmesine ilişkin öneriler sunulacaktır. **Anahtar Kelimeler:** Down Sendromu, Kekemelik, Özel Eğitim, Rehabilitasyon

Havaser Şevik
havaser@hotmail.com

Yalnızlık ve Sosyal Kabul ile Yaşam Doymu Arasındaki İlişki: Özel Gereksinimli Çocuğa Sahip Ebeveynler

Bu araştırma, özel gereksinimli çocuğa sahip ebeveynlerin yalnızlık ve sosyal kabul düzeyleri ile yaşam doymaları arasındaki ilişkileri incelemeyi ve bu değişkenlerin bazı demografik özelliklere göre farklılık gösterip göstermediğini belirlemeyi amaçlamaktadır. Araştırma, ilişkiel tarama modeline uygun olarak yürütülmüş ve 2024–2025 eğitim-öğretim yılında Muğla ilinde ikamet eden, 0–18 yaş aralığında özel gereksinimli çocuğa sahip 300 ebeveyn, araştırma grubunu oluşturmuştur. Veri toplama araçları olarak Sosyal ve Duygusal Yalnızlık Ölçeği, Sosyal Dâhil Olma Ölçeği ve Yaşam Doymu Ölçeği kullanılmıştır. Veriler, Pearson korelasyon katsayısı, bağımsız örneklem t-testi ve tek yönlü varyans analizi (ANOVA) ile analiz edilmiştir. Araştırma bulguları, yalnızlık düzeyinin yüksek olduğu ebeveynlerde yaşam doyumunun daha düşük seyrettiğini ve sosyal kabul düzeyinin yaşam doymu üzerinde olumlu bir etkiye sahip olduğunu göstermektedir. Bu durum, ebeveynlerin yalnızlık ve sosyal kabul düzeylerinin yaşam doyumunun önemli belirleyicileri olduğunu ortaya koymaktadır. Bunun yanı sıra, bazı demografik değişkenlerin de yaşam doymu ile anlamlı ilişkiler içinde olduğu tespit edilmiştir. Elde edilen sonuçlar, sosyal destek ağlarının güçlendirilmesi ve ebeveynlerin sosyal kabul düzeylerinin artırılmasının, özel gereksinimli çocuk sahibi ebeveynlerin yaşam doyumunu yükseltmede kritik bir rol oynayabileceğini göstermektedir. Elde edilen sonuçlar, özel gereksinimli çocuğa sahip ebeveynlerin yaşam doyumunu artırmak için sosyal kabulün desteklenmesi ve yalnızlık duygusunun azaltılmasına yönelik müdahalelerin önemini vurgulamaktadır. Ebeveynlerin yaşam doymu; sosyal ilişkiler ve toplumsal kabul düzeyi ile yakından bağlantılı bulunmuştur. Sonuçlar, ebeveynlerin sosyal destek olanaklarına erişiminin artırılmasının yaşam doymularını olumlu yönde etkileyebileceğini göstermektedir. Bu sonuçlar, hem eğitimciler hem de psikolojik destek uzmanları için uygulamaya yönelik öneriler geliştirilmesine temel oluşturmaktadır. Anahtar Kelimeler: Ebeveyn, özel gereksinimli çocuklar, sosyal kabul, yalnızlık, yaşam doymu Bu bildiri, Havaser ŞEVİK'in 2025 yılında Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi'nde sunduğu "[Özel Gereksinimli Çocuğa Sahip Ebeveynlerin Yalnızlık ve Sosyal Kabul Düzeyleri ile Yaşam Doymuları Arasındaki İlişkinin Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesi]" başlıklı yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

Mahmut Celalettin Keçeci
mahmutcelalettinkececi@gmail.com

Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezlerinde Çalışan Öğretmenlerin Erken Çocuklukta Aile ile Çalışmaya İlişkin Yaşantıları: Bir Olgubilim Çalışması

Bu araştırmada, özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinde çalışan öğretmenlerin erken çocuklukta aile ile çalışmalarına ilişkin deneyimlerini ve yaşantılarını ortaya koymak amaçlanmıştır. Çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden olgubilim (fenomenoloji) deseni kullanılmıştır. Çalışma grubu 18 kişiden oluşmaktadır ve tamamı Antalya ilinden katılmaktadır. Veriler yarı yapılandırılmış görüşme sorularıyla toplanıp betimsel ve içerik analizi tekniğiyle analiz edilmiştir. Araştırmanın bulgularına göre, erken çocuklukta çalışırken işin içine aileyi de dahil etmenin oldukça önemli olduğu görülmektedir. Araştırmanın sonucuna göre, öğretimin kurum dışında da sürebilmesi için ailenin çocuğa yaklaşım şekli, iş birliğine açık olması, beklentileri ve iletişimin niteliğinin oldukça önemli olduğu saptanmıştır. Anahtar Kelimeler: Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezi, Erken Çocukluk, Otizm, Aile Eğitimi

Berfin Baydın, Bilge Öztürk, Erva Mutluel, Seda Eyilikeder Tekin
berfin.baydin@bahcesehir.edu.tr, ozturkbilge14@gmail.com, dkt.ervamutluel@gmail.com,
seda.eyilikedertekin@bau.edu.tr

Prelinguistik Dil Gelişiminde Ebeveyn Katılımı: Uluslararası Bulguların Türkiye Bağlamında Değerlendirilmesi

Söz öncesi (prelinguistik) dönem, çocukların söz dönemi evresine zemin hazırlandığı, dil gelişiminin temellerinin atıldığı ve sosyal (niyetli) iletişim becerilerinin gelişiminin gözlemlendiği kritik bir evre olarak tanımlanmaktadır. Söz öncesi dönemde ebeveyn ve çocuk arasında gerçekleşen doğal etkileşimler, çocukların niyetli iletişim becerileri kurmasını ve sürdürmesini destekleyen en etkili öğrenme bağlamlarından biri olarak kabul edilmektedir. Bu sebeple ebeveynlerin doğal dil edinim stratejilerini öğrenmesi ve kullanması, çocukların erken dönem dil ve iletişim gelişimini olumlu anlamda etkilediği bilinmektedir. Bu çalışmanın amacı, söz öncesi dönemde dil gelişiminde ebeveyn katılımına ilişkin uluslararası bulguları araştırmak ve araştırma sonucunda edinilen bulguları Türkiye bağlamında tartışmaktır. Çalışmada, nitel araştırma yöntemlerinden sistematik derleme yaklaşımı benimsenmiştir. Ayrıca PRISMA akış diyagramı kullanılarak araştırma desenlenmiştir. Bu kapsamda ulusal ve uluslararası veri tabanlarında yayımlanan çalışmalar, belirlenen dahil edilme ve dışlama kriterleri doğrultusunda incelenmiş ve tematik analiz uygulanmıştır. Araştırma sonucunda, ebeveyn temelli müdahale yaklaşımlarının söz öncesi dönem iletişim becerilerinin gelişimini olumlu anlamda desteklediği ve doğal dil edinim stratejilerinin çocukların prelinguistik dönem becerileri ve erken dönem (söz edinimi) dil gelişimi üzerinde olumlu etkileri olduğu gözlemlenmiştir. Bununla birlikte, uluslararası alanyazında ebeveyn katılımına odaklanan erken müdahale yaklaşımlarının yaygın olduğu görülmektedir. Ancak ulusal alanyazında, ebeveyn katılımına dayalı erken müdahale çalışmalarının kısıtlılığı ve ampirik çalışmaların azlığı dikkat çekmektedir. Bu sebeple uluslararası bulguların Türkiye'deki erken dönem müdahale uygulamalarına uyarlanması ve aile odaklı terapi programlarının yaygınlaştırılması önem arz etmektedir. Anahtar Kelimeler: Prelinguistik dönem, ebeveyn katılımı, erken dil gelişimi, erken müdahale, sistematik derleme

Azra Naz Topcu

azranaztopcu@gmail.com

Aile Eğitimi Sonrası Atipik Otizm Tanısı Olan Çocuğun Okupasyonel Performansındaki Değişimin Olgu Sunumu

Giriş Erken çocukluk döneminde aile katılımı, ergoterapi müdahalelerinin etkililiğini artıran önemli bir unsurdur. Aile eğitiminin çocuğun günlük yaşam aktivitelerine katılımını desteklediği ve ev temelli uygulamaların sürdürülebilirliğini artırdığı bildirilmektedir. Tanı sürecine eşlik eden kaygı düzeyi aile katılımını etkileyebilmektedir. Müzik ve dil etkileşimine dayalı yaklaşımlar, duygu düzenleme ve stres azaltma üzerindeki etkileri nedeniyle aile merkezli müdahalelerde destekleyici bir araç olarak kullanılmaktadır. Müziğin bakım verenlerin duygusal regülasyonunu destekleyerek terapi sürecine katılımı artırabileceği belirtilmektedir. Bu çalışmada aile eğitimi sonrası bir çocuğun okupasyonel performansındaki değişim incelenmiştir. Anahtar Kelimeler Aile eğitimi; ergoterapi; müzik ve dil etkileşimi; okupasyonel performans Yöntem Çalışma tek olgulu vaka sunumu olarak planlanmıştır. Aileye günlük yaşam aktivitelerine yönelik yapılandırılmış eğitim verilmiş ve ev temelli uygulamalar desteklenmiştir. Günlük rutinlerde müzik ve dil etkileşimine dayalı stratejiler kullanılmıştır. Okupasyonel performans değişimi KOPÖ ile müdahale öncesi ve sonrası değerlendirilmiştir. Veriler betimsel olarak analiz edilmiştir. Bulgular Müdahale öncesinde KOPÖ performans puanı 3, memnuniyet puanı 2 olarak belirlenmiştir. Müdahale sonrasında performans 7'ye, memnuniyet 8'e yükselmiştir. Performansta 4, memnuniyette 6 puanlık artış gözlenmiş ve değişim klinik olarak anlamlı bulunmuştur. Aile geri bildirimleri, müzik temelli etkileşimlerin ev uygulamalarını kolaylaştırdığını göstermiştir. Tartışma, Sınırlılıklar ve Sonuç Bulgular, aile eğitimi ve müzik temelli stratejilerin çocuğun okupasyonel performansını desteklediğini göstermektedir. Çalışma tek olgu ile sınırlıdır. Daha geniş örneklerle araştırmalar önerilmektedir.

Dilber KAÇAR KÜTÜKÇÜ
dkacarkutukcu@biruni.edu.tr

Dil Ve Konuşma Terapistlerinin Down Sendromlu Çocuklarda Alternatif ve Destekleyici İletişim Sistemleri Kullanımına İlişkin Görüşleri

Amaç: Bu çalışmanın amacı, dil ve konuşma terapistlerinin Down sendromlu çocuklarda alternatif ve destekleyici iletişim sistemlerinin (ADİS) kullanımına ilişkin görüşlerini incelemektir. Çalışmada, terapistlerin çocukların iletişimsel güçlü yönleri ve gereksinimlerine ilişkin değerlendirmeleri, ADİS kullanımına yönelik kararları ve tercih ettikleri sistemlere ilişkin yaklaşımları ortaya konmuştur. **Yöntem:** Çalışma nitel araştırma deseni ile planlanmıştır. Araştırmaya 10 dil ve konuşma terapisti katılmıştır. Katılımcılara Down sendromlu çocuklara ait video kayıtları izletilmiş ve her bir çocuğun güçlü yönleri, zorlandığı alanlar, terapi öncelikleri, ADİS kullanımına uygunluğu, tercih edilebilecek ADİS türleri, aile katılımı ile ADİS'in avantaj ve sınırlılıklarına ilişkin açık uçlu sorular yöneltilmiştir. Elde edilen veriler içerik analizi yöntemiyle incelenmiş, tekrar eden görüşler kodlanarak temalar oluşturulmuştur. **Bulgular:** Terapist görüşleri, çocukların güçlü yönleri arasında ortak dikkat, jest ve mimik kullanımı, sosyal etkileşim isteği ve alıcı dil becerilerinin öne çıktığını göstermiştir. Zorlanılan alanlar ise ifade edici dil, konuşma anlaşılabilirliği, dikkat süresi ve motor planlama olarak belirtilmiştir. Terapistlerin ADİS kullanımına ilişkin kararlarında çocuğun iletişim niyeti, alıcı dil düzeyi, bilişsel ve motor özellikleri ile aile katılımı belirleyici etmenler olarak öne çıkmıştır. Ayrıca terapistlerin düşük teknolojili ve yüksek teknolojili ADİS seçenekleri arasında çocuğun bireysel özelliklerine göre tercih yaptığı görülmüştür. **Sonuç:** Bulgular, Down sendromlu çocuklarda ADİS kullanımına yönelik terapist kararlarının çok boyutlu bir klinik değerlendirmeye dayandığını göstermektedir. Çocuğun bireysel özelliklerinin yanı sıra aile iş birliği de müdahale planlamasında önemli bir bileşendir. **Anahtar kelimeler:** Alternatif ve destekleyici iletişim sistemleri, Down Sendromu, Müdahale yöntemleri

Yıldırım Kılıç, Eylem Dayı, Bilgehan Eren

yildiray276@outlook.com, dayeylem@gmail.com, bilgehaneren@mgu.edu.tr

Otizm Spektrum Bozukluğu Olan Çocuklar ve Ebeveynlerine Uygulanan Müzikli Oyun Müdahale Programının Ebeveyn-Çocuk Etkileşimine Etkisi

Bu araştırmanın amacı, Müzikli Oyun Müdahale Programı'nın (MOMP) Otizm Spektrum Bozukluğu (OSB) olan çocuklar ile ebeveynlerinin etkileşimi üzerindeki etkisini belirlemektir. Araştırma hem nitel hem de nicel boyutları içeren karma yöntem desenlerinden açıklayıcı sıralı desen kullanılarak yürütülmüştür. Araştırmanın nicel aşamasında deneysel desenlerden ön-test son-test kontrol gruplu deneysel desen kullanılırken, nitel aşamasında nitel araştırma desenlerinden durum çalışması kullanılmıştır. Araştırmanın katılımcılarını, deney grubu 12 ebeveyn-çocuk ikilisi ile kontrol grubu 12 ebeveyn-çocuk ikilisi olmak üzere 24 ebeveyn-çocuk ikilisi oluşturmaktadır. Araştırma Kocaeli ilinde OSB tanısına sahip çocuklar ve ebeveynleri ile gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın bağımsız değişkeni MOMP'tur. Araştırmanın bağımlı değişkenler ise a) ebeveynlerin duyarlı-yanıtlayıcı davranışları b) çocukların etkileşimsel davranışları ve c) ebeveyn-çocuk senkronizasyonudur. Bağımlı değişkenlerle ilgili nicel verilerin toplanmasında ebeveynlerin duyarlı-yanıtlayıcı davranışları için "Ebeveyn Davranışlarını Değerlendirme Ölçeği Türkçe Versiyonu" (EDDÖ-TV), çocukların etkileşimsel davranışları için "Çocuk Davranışlarını Değerlendirme Ölçeği Türkçe Versiyonu" (ÇDDÖ-TV), ebeveyn-çocuk senkronizasyonu için "Ebeveyn-Çocuk Senkronizasyonu Kontrol Listesi" kullanılmıştır. Nitel veriler ise araştırmacı günlükleri, gözlemler ve yarı-yapılandırılmış görüşme soruları aracılığıyla toplanmıştır. Sonuçlar deney grubuna uygulanan MOMP'un ebeveynlerin duyarlı-yanıtlayıcı davranışları, çocukların etkileşimsel davranışları ve ebeveyn-çocuk senkronizasyonu üzerinde etkili olduğunu gösterirken, herhangi bir müdahalede bulunulmayan kontrol grubunda değişiklik gözlemlenmemiştir. Araştırmacı günlüklerinden, gözlemlerden ve yarı yapılandırılmış görüşme sorularından elde edilen verilerin, bu sonuçları desteklediği belirlenmiştir. Araştırmada elde edilen nicel ve nitel bulgular, ebeveynlerin duyarlı-yanıtlayıcı davranışlarındaki, çocukların etkileşimsel davranışlarındaki ve ebeveyn-çocuk senkronizasyonundaki gelişmeler temelinde tartışılmış; bu gelişmelerin program sonrasında da sürdüğü vurgulanmıştır. Bulgular, alanyazınla karşılaştırılarak ele alınmış ve erken müdahale, ebeveyn eğitimi ve müzik temelli uygulamalar gibi alanlara yönelik öneriler sunulmuştur. Anahtar Kelimeler: Otizm, Müzik, Oyun

Merve Yalçın, Rabia Köse, Ebrar Özmen, N. Evra Günhan Şenol
merve.yalcin2@std.medipol.edu.tr, Rabiakose7862@gmail.com, dktebrarozmen@gmail.com,
negunhan@medipol.edu.tr

Down Sendromlu Çocukların Ev Ortamında Türk İşaret Dili ile Tanıştırılarak İletişimlerinin Desteklenmesi

Down sendromlu çocuklarda dil ve iletişim gelişimi sıklıkla gecikmekte; bu nedenle erken dönemde etkili ve erişilebilir müdahale yaklaşımlarına ihtiyaç duyulmaktadır. Bu popülasyonda alıcı dil becerilerinin ifade edici dile kıyasla daha güçlü olması ve jest kullanımının erken dönemden itibaren gözlemlenmesi, işaret dili temelli müdahalelerin uygun bir iletişim desteği olduğunu desteklemektedir. Özellikle ailelerin sürece aktif olarak dahil edildiği, günlük yaşamı hedef alan düşük teknoloji iletişim sistemleri önemli bir potansiyel sunmaktadır. Bu çalışma, ev ortamında Türk İşaret Dili (TİD) kullanılarak yürütülen aile temelli bir müdahalenin, Down sendromlu çocukların iletişim becerileri üzerindeki etkisini incelemektedir. Araştırmaya, 2–9 yaş aralığında ve sınırlı sözel çıktıya sahip 16 Down sendromlu çocuk dahil edilmiştir. Müdahale sürecinde ailelerden, seçilen TİD işaretlerini günlük rutinler içinde çocuklarıyla birlikte günde en az 15 dakika kullanmaları istenmiştir. Çocukların iletişim becerileri; müdahale öncesi ve sonrasında Türkçe İletişim Gelişimi Envanteri (TİGE) ve İletişim Matrisi kullanılarak değerlendirilmiştir. Elde edilen bulgular, çocukların hem alıcı hem de ifade edici iletişim becerilerinde istatistiksel olarak anlamlı gelişmeler olduğunu göstermiştir ($p < 0,05$). Sonuçlar, aile katılımı ile yürütülen işaret dili temelli müdahalelerin, Down sendromlu çocukların dil gelişimini desteklediğini ve ebeveyn–çocuk etkileşimine olumlu katkılar sağlayabileceğini ortaya koymaktadır. Bu bulgular, TİD gibi kültürel olarak erişilebilir ve düşük teknoloji alternatif ve destekleyici iletişim sistemlerinin, Down sendromlu çocuklar için etkili bir müdahale seçeneği olduğunu kanıtlamaktadır.

Hazal Pural

hazalpural@gmail.com

Otizm Spektrum Bozukluğu Tanılı Çocukların Ailelerinin Ergoterapi Sürecine Dair Deneyimleri: Bir Odak Grup Çalışması

Bu araştırma, nörogelişimsel bozukluklara sahip çocuklarla çalışan uzmanların duyu bütünleme kavramına ilişkin algılarını, deneyimlerini ve bu deneyimlere yükledikleri anlamları nitel araştırma yöntemlerinden fenomenolojik desenle incelemeyi amaçlamaktadır. Araştırmanın katılımcılarını İstanbul'daki özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinde görev yapan; 5 ergoterapist, 5 çocuk gelişimci, 5 özel eğitim öğretmeni, 5 dil ve konuşma terapisti, 5 fizyoterapist ve 5 psikologdan oluşan toplam 30 uzman oluşturmaktadır. Veriler, kapsam geçerliği amacıyla 8 alan uzmanından görüş alınarak geliştirilen yarı yapılandırılmış görüşme formu aracılığıyla toplanmış, tematik analiz yöntemiyle çözümlenmiştir. Analizler sonucunda beş temel tema belirlenmiştir: (1) Duyu bütünlemenin tanımı ve önemi, (2) Mesleki uygulama deneyimleri, (3) Multidisipliner iş birliği, (4) Eğitim ve gereksinimler, (5) Değerlendirme ve öneriler. Bulgular; uzmanların duyu bütünlemeyi nörogelişimsel sağlığın temel bileşeni olarak değerlendirdiğini, duysal stratejileri mesleki uygulamalarına sıklıkla entegre ettiklerini, multidisipliner iş birliğini gerekli ancak zaman zaman uygulamada zorlandıklarını ve Türkiye'de standardizasyon ile eğitim altyapısının güçlendirilmesine ihtiyaç duyulduğunu ortaya koymaktadır. Araştırma, duyu bütünleme uygulamalarının çok boyutlu perspektiften ele alınması gerektiğine dikkat çekmekte ve politika ile uygulama önerileri sunmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Duyu bütünleme, nörogelişimsel bozukluklar, multidisipliner yaklaşım, nitel araştırma, tematik analiz

Onur Birol Kırış, Evren Erik

evren.erik@galata.edu.tr, evrenerik@galata.edu.tr

Nadir Bir Nörogelişimsel Sendromda Yapılandırılmış Müzik Dinletisine Dayalı Bir Uygulama: SAS Metodu

Erken çocukluk dönemi, nörogelişimsel bozukluklarda deneyime bağlı nöroplastik değişimlerin en yoğun biçimde ortaya çıktığı kritik bir gelişim penceresi olarak değerlendirilmektedir. Bu dönemde uygulanan müdahalelerin, bilişsel ve duysal işlevlerin desteklenmesinde belirleyici rol oynadığı bilinmektedir. Müzik dinletisi, zamansal ve spektral özellikleri aracılığıyla çoklu beyin ağlarını eş zamanlı olarak etkileyebilen, non-invaziv bir işitsel uyaran olarak erken çocuklukta müdahale uygulamalarında giderek daha fazla önem kazanmaktadır. Cornelia de Lange Sendromu (CdLS), erken çocukluk döneminden itibaren bilişsel, duysal ve adaptif işlevlerde belirgin sınırlılıklarla seyreden nadir ve kompleks bir nörogelişimsel bozukluktur. Bu sendromda erken dönemde uygulanabilir, düşük yük içeren ve destekleyici müdahalelere duyulan gereksinim giderek daha fazla vurgulanmaktadır. Bu bildiri, CdLS tanılı bir çocukta uygulanan yapılandırılmış müzik temelli Sensory Activation Solutions (SAS) programının bilişsel gelişim üzerindeki etkilerini ele almaktadır. SAS metodunda müzik, belirli bir terapötik görev yüklemesi olmaksızın, bilişsel ve duysal ağların işlevsel olarak desteklenmesini amaçlayan yapılandırılmış bir işitsel uyaran olarak kullanılmaktadır. Yarı deneysel tek denekli araştırma deseniyle yürütülen uygulama, her biri 21 gün süren üç kürden oluşmakta ve günlük 30 dakikalık yapılandırılmış müzik dinletilerini içermektedir. Müdahale öncesi ve sonrası değerlendirmeler, bilişsel becerilerde yaklaşık %10–15 oranında bir artış olduğunu göstermektedir. Sonuç olarak, yapılandırılmış müzik temelli SAS yaklaşımının, CdLS gibi nadir nörogelişimsel sendromlarda erken çocukluk dönemine özgü, non-invaziv ve uygulanabilir bir destekleyici müdahale yöntemi olarak değerlendirilebileceği düşünülmektedir. Bu bildiri, 2024 yılında hakemli bir dergide yayımlanan çalışmanın erken çocuklukta müdahale bağlamında yeniden yapılandırılmış sunumudur.

Anahtar Kelimeler: Cornelia de Lange sendromu, nörogelişimsel bozukluklar, nöroplastisite, müzik dinletisi

Nihan Bozkurt

nihanbzkr@gmail.com

Aile Katılımlı Uygulamalı Davranış Analizi Uygulamalarında Ebeveyn Davranışlarının Çocuk Öğrenme Sürecine Etkisi: Bir Olgu Sunumu

Otizm spektrum bozukluğu olan çocuklara yönelik erken müdahale programlarında Uygulamalı Davranış Analizi (UDA) temelli uygulamaların etkililiği bilimsel olarak desteklenmektedir. Bununla birlikte, müdahale sürecinde ebeveyn davranışlarının sistematik biçimde ele alınmadığı durumlarda kazanımların genellenmesi ve sürdürülmesi sınırlı kalabilmektedir. Bu nedenle ebeveynlerin öğretim sürecindeki uygulama bütünlüğünün değerlendirilmesi kritik bir değişken olarak öne çıkmaktadır. Bu çalışmanın amacı, aile katılımlı UDA uygulamaları kapsamında ebeveynlere kazandırılan uyaran kontrolü oluşturma, ipucu sunma ve silikleştirme, pekiştireç kullanımı ve öğretim programlarını uygulama becerilerinin, çocuğun öğrenme süreci üzerindeki etkisini incelemektir. Çalışma, öntest–sontest ölçümlerle desteklenmiş bir olgu sunumu olarak planlanmıştır. Katılımcılar, otizm spektrum bozukluğu tanısı almış 3 yaşında bir çocuk ve çocuğun birincil bakım vereni olan ebeveynlerden oluşmaktadır. Araştırmanın bağımsız değişkeni, UDA temelli ebeveyn eğitimi ve koçluğu; bağımlı değişkenleri ise ebeveynin öğretim oturumlarındaki hedef davranışları ile çocuğun öğretim programlarındaki öğrenme performansdır. Ebeveyn davranışları, uyaran kontrolü, ipucu kullanımı, pekiştireç sunumu ve öğretim programı uygulama doğruluğu alt boyutlarını içeren Ebeveyn Uygulama Bütünlüğü Kontrol Listesi aracılığıyla deneme bazlı kayıt yöntemiyle değerlendirilmiştir. Genelleme verileri, ev ortamına doğrudan gözlem yapılamadığından ebeveyn tarafından alınan video kayıtları ile farklı materyal ve kişilerle gerçekleştirilen uygulamalar üzerinden toplanmıştır. İzleme verileri belirlenen aralıklarla elde edilmiştir. Bulgular, ebeveyn uygulama bütünlüğünde anlamlı bir artış olduğunu ve bu artışın çocuğun öğrenme performansına olumlu biçimde yansıdığını göstermektedir. Elde edilen kazanımların genellendiği ve izleme oturumlarında sürdürüldüğü belirlenmiştir. Sonuç olarak, ebeveyn davranışlarının UDA ilkeleri doğrultusunda sistematik olarak yapılandırılmasının erken müdahale programlarında etkili bir bileşen olduğu düşünülmektedir.

Sevim Küçük Karahan, Handan Kayır, Hanife Turan
sevim.kucukkarahan@kilis.edu.tr, kayirhandan@gmail.com, nelikhanife@gmail.com

Erken Müdahalede Çalışan Özel Eğitim Öğretmenlerinin Küçük Çocuklarda Erken Sosyal İletişim Becerileri ile İlgili Deneyimleri

Erken sosyal iletişim becerileri, erken müdahale alanında otizm spektrum bozukluğu olan küçük çocukların tanılama ve eğitim sürecinde ön plana çıkan önemli beceriler arasındadır. Bu beceriler, motor yönelim, çağrıldığında bakma, bakış kaydırma, göz teması kurma, jest ve mimiklerdir. Bu birleşenler küçük çocukların erken müdahale programlarında yer alması gerekir. Bu bağlamda küçük çocuklarla çalışan özel eğitim uzmanlarının deneyimlerine gereksinim duyulmaktadır. Bu araştırmada, 18-36 aylığında otizm spektrum bozukluğu olan küçük çocuklarla çalışan özel eğitim öğretmenlerinin erken sosyal iletişim becerilerinin programa ve öğretimine ilişkin deneyimlerini derinlemesine incelenmesi amaçlanmaktadır. Bu amaç doğrultusunda, araştırma nitel araştırma yöntemlerinden olgu bilim deseni kullanılmıştır. Erken müdahalede çalışan on özel eğitim öğretmeni ile yarı yapılandırılmış görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Elde edilen veriler, nitel veri analizinde sıklıkla kullanılan Maxqda programı ile çözümlenmiştir. Görüşmeler sonucunda ortaya çıkan temalar; erken sosyal iletişim becerilerini değerlendirme süreçleri, öğretimde bilimsel dayanaklı uygulamalar, beceriler ve öğretimde ortaya çıkan güçlükler ve gereksinimlerdir. Araştırmanın sonucu öğretmenlerin değerlendirme, program oluşturma ve öğretiminde bilgi gereksinimine ihtiyaçları vardır. Anahtar kelimeler; erken müdahale, erken sosyal iletişim becerileri, otizm spektrum bozukluğu

Aslı Alnıaçık
asli@alniacik.com

Erken Çocuklukta Müdahaleyi Yeniden Düşünmek: Ebeveynin Sinir Sistemi Regülasyonu ve Aile Merkezli Yaklaşımlar Üzerine Bir Derleme

Erken çocuklukta uygulanan müdahale programları çoğunlukla klinik temelli, seans odaklı ve çocuk merkezli biçimde yapılandırılmaktadır. Ancak literatürde, bu tür müdahalelerin kazanımlarının gündelik yaşam bağlamına taşınmasında güçlükler yaşandığı; özellikle regülasyon ve ilişki temelli süreçlerin klinik ortamlarla sınırlı kalabildiği vurgulanmaktadır. Seansların sıklığı ve süresi, sinir sisteminin gelişimsel olarak ihtiyaç duyduğu süreklilik ve tekrar ile her zaman örtüşmemekte; ekonomik ve lojistik zorluklar da ailelerin sürece aktif ve sürdürülebilir katılımını zorlaştırmaktadır. Bu durum, erken müdahalenin etkililiğini sınırlayan yapısal bir sorun alanı olarak öne çıkmaktadır. Bu anlatı derlemesinin amacı, ebeveynin sinir sistemi regülasyonunu merkeze alan güncel nörobilim temelli yaklaşımları inceleyerek aile merkezli müdahaleler için kuramsal bir çerçeve sunmaktır. Çalışmada, ağırlıklı olarak 2018–2024 yılları arasında yayımlanan gelişimsel nörobilim ve erken çocuklukta müdahale literatürü taranmış; kuramsal süreklilik sağlayan daha erken tarihli çalışmalara da gerektiğinde yer verilmiştir. İnceleme kapsamında; otonom sinir sistemi regülasyonu, fizyolojik eşzamanlanma, bakım veren regülasyonu, ortak regülasyon ve mentalizasyon gibi ebeveyn–çocuk etkileşimlerinde nörofizyolojik düzenlemeye işaret eden temel kavramlar ele alınmıştır. Derleme bulguları, ebeveynin sinir sistemi regülasyon düzeyinin; çocuğun duygularını düzenleyebilmesi, öğrenmeye katılımı ve gündelik yaşamda işlevsel olabilmesi üzerinde belirgin bir etkisi olduğunu göstermektedir. Ebeveynin bedensel farkındalık, ortak regülasyon ve mentalizasyon becerilerinin desteklenmesi, müdahalelerin doğal yaşam içinde sürdürülmesini kolaylaştırmakta ve genellenebilirliğini artırmaktadır. Özellikle otizm spektrum bozukluğu ve preterm doğan bebekler gibi hassas gruplarda yürütülen çalışmalar, bakım verenin regülasyon kapasitesi ile çocuğun nörogelişimsel süreçleri arasında yakın bir ilişki olduğunu ortaya koymaktadır. Bu çalışma, ebeveyn katılımını yalnızca davranışsal bir destek olarak değil, çocuğun gelişimini doğrudan etkileyen nörofizyolojik bir düzenleyici olarak konumlandırmasıyla mevcut yaklaşımlardan farklılaşmaktadır. Sonuç olarak, sunulan yaklaşımın mevcut erken müdahale programlarının yerine geçmediği, bilakis bu programlarla birlikte yürütülebilecek tamamlayıcı bir bileşen sunduğu vurgulanmaktadır. Yazarın yüksek lisans tezi kapsamındaki altı haftalık "Sinir Sistemi Temelli Ebeveynlik" programına kuramsal zemin oluşturan bu derleme, özellikle Türkiye bağlamında nörobilimsel bulguların sahaya aktarılmasına yönelik bütüncül bir erken müdahale perspektifi sunmaktadır. Anahtar Kelimeler: erken çocuklukta müdahale, aile merkezli yaklaşımlar, sinir sistemi regülasyonu, ebeveyn regülasyonu, ortak regülasyon

Hale Hançer, Mert Çukurbağ, Ömer Söğüt

halehancer@baskent.edu.tr, mertcukurbag@baskent.edu.tr, omersogut@baskent.edu.tr

Nadir Başkent Üniversitesi Dil ve Konuşma Terapisi Bölümü, Başkent Üniversitesi Dil ve Konuşma Terapisi Bölümü, Başkent Üniversitesi Dil ve Konuşma Terapisi Bölümü

Giriş: Bu çalışma, telepraktis yoluyla sunulan ebeveyn temelli ifade edici dil müdahalesinin, yüz yüze uygulandığında ebeveynlerin strateji kullanım becerileri ve çocukların dil gelişimleri üzerindeki etkilerini karşılaştırmalı olarak incelemeyi amaçlamaktadır. **Yöntem:** Araştırmaya, gelişimsel dil bozukluğu açısından risk grubunda yer alan 24–36 aylık çocuklar dahil edilmiştir. Çocukların alıcı dil, ifade edici dil ve sözlü dil bileşik puanları, Türkçe Erken Dil Gelişimi Testi (TEDİL) kullanılarak elde edilmiştir. Ebeveynlerin dil gelişimini destekleyici strateji kullanımları, ev ortamında çekilen 15 dakikalık serbest oyun videoları üzerinden değerlendirilmiştir. Aileler rastgele iki gruba ayrılmış; bir gruba telepraktis yoluyla, diğer gruba yüz yüze Ebeveyn Dil Müdahale Programı sekiz hafta süreyle uygulanmıştır. Müdahale sonrasında çocukların TEDİL puanları ile ebeveynlerin strateji kullanım durumları gruplar içi ve gruplar arası olarak karşılaştırılmıştır. **Bulgular:** Yüz yüze (n=17) ve telepraktis (n=16) grupları arasında çocuk yaşı, cinsiyeti, anne yaşı, anne eğitim düzeyi ve ön test TEDİL puanları açısından anlamlı bir fark bulunmamıştır ($p>0.05$). Her iki grupta da ebeveynlerin strateji kullanım sıklığı ve doğruluğu, ön testten son teste anlamlı düzeyde artmıştır (yüz yüze: $Z=-3.62$, $p<0.001$; telepraktis: $Z=-3.52$, $p<0.001$). Son test strateji puanları açısından gruplar arasında anlamlı fark saptanmamıştır (sıklık: $p=0.929$; doğruluk: $p=0.683$). TEDİL puanlarında, her iki grupta alıcı, ifade edici ve sözlü dil bileşik puanlarında anlamlı artış görülmüştür ($p<0.05$). TEDİL son test puanlarının gruplar arası karşılaştırmasında ise anlamlı bir fark bulunmamıştır (alıcı dil: $p=0.709$; ifade edici dil: $p=0.121$; sözlü dil bileşik: $p=0.127$). **Sonuç:** Bu çalışma, telepraktis yoluyla sunulan ebeveyn temelli ifade edici dil müdahalesinin yüz yüze uygulandığında da ebeveynlerin strateji kullanım becerilerini ve çocukların ifade edici dil gelişimlerini anlamlı düzeyde desteklediğini göstermektedir. **Anahtar Kelime:** Erken müdahale, gelişimsel dil bozukluğu, dil ve konuşma terapisi, ebeveyn dil müdahalesi, ifade edici dil

Tülin ÖZTÜRK

tuliiinnn5@gmail.com

Okul Öncesi Dönemde Ailelerin Erken Matematik Farkındalık Düzeylerinin İncelenmesi

Erken çocukluk döneminde matematik becerileri, çocukların bilişsel gelişimleri ve ileri akademik başarıları açısından temel bir role sahiptir. Sayı algısı, sayma, karşılaştırma ve problem çözme gibi erken matematik becerilerinin gelişiminde yalnızca okul ortamında sunulan öğretim değil, aynı zamanda ailelerin bu sürece yönelik farkındalıkları ve ev ortamında sundukları öğrenme fırsatları da belirleyicidir. Alanyazın, aile katılımının erken matematik gelişimini desteklediğini ortaya koymasına rağmen, Türkiye’de ailelerin erken matematik farkındalık düzeylerini doğrudan inceleyen nicel çalışmaların sınırlı olduğu görülmektedir. Bu araştırmanın amacı, okul öncesi dönemde (3–6 yaş) çocuğu bulunan ailelerin erken matematik farkındalık düzeylerini incelemektir. Araştırma, nicel araştırma yöntemlerinden betimsel tarama modelinde yürütülmüştür. Çalışma grubunu, okul öncesi dönemde çocuğu bulunan ve gönüllü olarak araştırmaya katılan X aile oluşturmaktadır. Veriler, araştırmacı tarafından geliştirilen Erken Matematik Farkındalık Ölçeği aracılığıyla toplanmıştır. Ölçek, ailelerin erken matematiğe ilişkin bilgi ve farkındalıklarını ile günlük yaşamda matematik kavramlarını kullanma düzeylerini belirlemeye yönelik maddelerden oluşmaktadır. Elde edilen veriler betimsel istatistikler kullanılarak analiz edilmiştir. Bulgular, ailelerin erken matematik farkındalık düzeylerinin genel olarak orta düzeyde olduğunu göstermektedir. Ailelerin erken matematiği çoğunlukla sayı sayma ve sayı tanıma becerileriyle sınırlı algıladıkları; ölçme, karşılaştırma ve problem çözme gibi becerilere ilişkin farkındalıklarının daha düşük olduğu belirlenmiştir. Ayrıca ailelerin günlük yaşamda matematiksel kavramları planlı ve sistematik biçimde kullanma konusunda sınırlılıklar yaşadıkları görülmüştür. Araştırma sonuçları, erken çocukluk döneminde ailelere yönelik erken matematik farkındalığını artırıcı bilgilendirme ve rehberlik çalışmalarının gerekliliğini ortaya koymaktadır. Bu bağlamda elde edilen bulguların, öğretmen–aile iş birliğini güçlendirmeye yönelik uygulamalara ve erken matematik öğretiminin ev ortamında desteklenmesine katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Erken matematik, aile farkındalığı, okul öncesi dönem, ev temelli öğrenme

Hakan Sarı, Irana Guliyeva

iraneguliyeva@gmail.com

3–12 Yaş Arası OSB’ li Çocuklarda Yeme-İçme Becerileri ile İlgili Kavramları İfade Edebilme Becerilerinin Ebeveyn Görüşlerine Göre Karşılaştırmalı Olarak İncelenmesi

Bu araştırmanın amacı, ebeveyn görüşleri doğrultusunda 3–12 yaş arası otizm spektrum bozukluğu (OSB) tanılı çocukların yeme-içme becerileri ile ilgili kavramları ifade edebilmelerini karşılaştırmalı olarak incelemektir. Araştırma, nitel araştırma yöntemlerinden yarı yapılandırılmış görüşme yöntemi kullanılarak yürütülmüştür. Araştırmanın katılımcılarını, farklı 3-12 yaş gruplarından ikişer ebeveyn seçilerek oluşturulan toplam 20 aile oluşturmaktadır. Veriler, araştırmacılar tarafından geliştirilen yarı yapılandırılmış görüşme formu aracılığıyla toplanmıştır. Elde edilen veriler betimsel analiz yöntemiyle analiz edilmiştir. Araştırma kapsamında elde edilen bulguların analiz süreci devam etmesi nedeniyle sonuçlar UDEMKG 2026 kapsamında ayrıntılı olarak sunulacaktır Anahtar kelimeler: Otizm Spektrum Bozukluğu, ifade edici dil, yeme-içme kavramları, aile

Dr. Ebru BOĞA BARAN, Bilim Uzmanı Ayten KURŞUN
ebruboga21@gmail.com, ayten.kursun@dicle.edu.tr

Annelerin Gözünden Erken Müdahale: Lohusalık Döneminde Destek, Baskı ve Müdahale Deneyimleri

Bu çalışmanın amacı, annelerin lohusalık döneminde algıladıkları sosyal destek, maruz kaldıkları psikolojik ve sosyal baskılar ile erken müdahale süreçlerine ilişkin deneyimlerini annelerin kendi anlatıları üzerinden incelemektir. Lohusalık dönemi, anne ve bebek sağlığı açısından kritik bir dönem olmakla birlikte, annelerin bu süreçte yaşadıkları deneyimler erken müdahale gereksinimlerinin ortaya çıkmasında belirleyici bir rol oynamaktadır. Araştırma, nitel araştırma desenlerinden fenomenolojik yaklaşım çerçevesinde yürütülmektedir. Çalışma grubunu, 0–12 aylık bebeği olan ve lohusalık dönemini deneyimlemiş anneler oluşturmaktadır. Katılımcılar amaçlı örnekleme yöntemiyle seçilmiştir. Veriler, lohusalık döneminde algılanan destek, sosyal ve psikolojik baskılar ile erken müdahale deneyimlerine odaklanan yarı yapılandırılmış görüşmeler aracılığıyla toplanmaktadır. Elde edilen veriler içerik analizi yöntemiyle analiz edilecektir. Çalışmanın bulgularının; annelerin lohusalık döneminde destekleyici ve güçlendirici yaklaşımların yanı sıra yönlendirici, yargılayıcı ve baskılayıcı tutumlarla da karşılaştıklarını ortaya koymasına beklenmektedir. Ayrıca erken müdahale hizmetlerine erişimde bilgi, yönlendirme ve profesyonel destek eksikliklerinin annelerin deneyimlerinde belirgin bir yer tuttuğu ön görülmektedir. Bu çalışmanın, lohusalık döneminde annelerin psikososyal gereksinimlerini görünür kılarak erken müdahale hizmetlerinin aile temelli, bütüncül ve destekleyici bir bakış açısıyla yapılandırılmasına katkı sağlaması amaçlanmaktadır.

Çetin TOPUZ, Selin GÖKÇE, Halil UYSAL
ctntopuz@kmu.edu.tr, selingokce@adu.edu.tr, huysal@artvin.edu.tr

İyi Davranış Oyunu: Özel Eğitim Anaokullarında Problem Davranışları Önleyici Bir Müdahale Yaklaşımı

Erken çocukluk dönemi, pek çok farklı becerinin ve davranışın öğrenildiği kritik bir gelişim evresidir. Öğretmenler özel gereksinimli çocuklarla çalışırken yönergelere ve sınıf kurallarına uymama, akranlarla etkileşimden kaçınma, saldırganlık gibi farklı problem davranışlarla karşılaşmaktadır. Bu davranışlar hem özel gereksinimli çocukların hem de akranlarının öğrenme fırsatlarından yararlanmasını sınırlamakta, sınıf iklimini ve öğretim sürecinin niteliğini olumsuz yönde etkilemektedir. Bu durum, özel gereksinimli çocukların devam ettikleri sınıflarda etkili ve uygulanabilir problem davranışları önleyici davranış yönetimi yaklaşımlarının kullanılmasını gerektirmektedir İyi davranış oyunu (İDO), uygulamalı davranış analizi ilkelerini kullanan, grup izlerliğine dayalı ve sınıf genelinde uygulanan önleyici bir davranış yönetimi yaklaşımıdır. İlkokul sınıflarında karşılaşılan problem davranışları önlemek için geliştirilen İDO, özel eğitim sınıflarında farklı yaş gruplarına uyarlanarak kullanılmaya başlanmıştır. İDO'nun temel amacı, problem davranışlar ortaya çıkmadan önce sınıf kurallarına uygun davranışların sistematik olarak pekiştirilmesini sağlamak ve olumlu sınıf davranışlarını artırmaktır. Müdahale sürecinde öğrenciler genellikle küçük gruplara ayrılmakta, önceden belirlenen sınıf kurallarıyla uyumlu olmayan problem davranışlar ortaya çıktığında gruplara geri bildirim verilmekte ve hedeflenen davranış, belirlenen ölçütleri karşıladığında ise gruplar pekiştirilmektedir. Alanyazın incelendiğinde; İDO'nun sınıf içi problem davranışlarının azaltılmasında, öğrencilerin etkinliklere aktif katılımının artırılmasında ve olumlu akran etkileşimlerinin desteklenmesinde etkili bir şekilde kullanıldığı görülmektedir. Ayrıca, sınıf genelinde uygulanabilir olması ve tüm öğrencilerin sürece aktif katılımını desteklemesi, zaman ve kaynakların etkili biçimde kullanılmasına olanak tanımaktadır. Sonuç olarak, İDO'nun erken çocukluk özel eğitim sınıflarında kullanılması için erken müdahale uygulamaları kapsamında değerlendirilmesi ve yaygınlaştırılması önemli görülmektedir. Bu çalışmanın amacı, İDO'yu erken çocukluk özel eğitimi sınıflarında problem davranışlara yönelik bir müdahale yaklaşımı olarak tanıtmak ve uygulamaya ilişkin temel ilkeleri alan yazına dayalı olarak açıklamaktır. Bu doğrultuda; (a) İDO'nun kuramsal temelleri, (b) uygulama basamakları ve sınıf içi düzenlemeler, (c) erken çocukluk dönemine özgü uyarlamalar ve (d) uygulamacılara sağlayacağı avantajlar ele alınmaktadır.

Fatma Sena ERDOĞAN, Merih TOKER
merih.toker@hku.edu.tr, erdogansena68@gmail.com

Kekemeliği Olan İlkokul Öğrencilerinin Akademik Erteleme ve Akademik Katılım Deneyimlerinin İncelenmesi: Nitel Bir Araştırma

Kekemelik, konuşma akıcılığındaki aksamaların ötesinde; öğrencilerin özgüvenini, sınıf içi iletişimini ve akademik sorumluluk alma süreçlerini etkileyen karmaşık bir yapıdır. Bu araştırma, kekemeliği olan ilkokul öğrencilerinin akademik katılım ve akademik erteleme deneyimlerini, kendi ifadeleri ve içsel süreçleri üzerinden derinlemesine incelemeyi amaçlamaktadır. Yöntem: Araştırma, nitel araştırma desenlerinden fenomenoloji (olgu bilim) çerçevesinde yürütülmüştür. Katılımcıları, ilkokul düzeyinde eğitim gören kekemeliği olan on üç öğrenci oluşturmaktadır. Veriler, öğrencilerle birlikte yarı yapılandırılmış görüşmelerle toplanmış ve içerik analizi yöntemiyle çözümlenmiştir. Bulgular: Analiz sonuçları akademik katılım ve motivasyon, akademik erteleme, sözlü performans ve fizyolojik tepkiler, destek ve öz düzenleme olmak üzere dört ana tema altında toplanmıştır. Öğrenciler Matematik ve Beden Eğitimi gibi derslerde kendilerini daha yetkin hissetmekte ve yüksek katılım göstermektedir. Öğretmenlerden alınan "artı", "yıldız" ve "aferin" gibi pekiştiriciler katılımı tetikleyen temel motivasyon unsurları olmuştur. Erteleme davranışı, özellikle dilsel beceri gerektiren Türkçe ve yabancı kelime çalışmaları gibi zorlanılan alanlarda belirginleşmektedir. Sesli okuma ve tahtaya kalkma anlarında; kalp atışında hızlanma, "kekeleyeceğim" korkusu, "yanlış anlatma" endişesi ve bacak vurma gibi somatik kaygı belirtileri ortaya çıkmıştır. Bu bulgularla beraber öğrenciler kaygı anlarında ellerini sallama veya gözlerini kapatarak bekleme gibi bireysel başa çıkma stratejileri kullanmaktadır. Öğretmenlerin ve en yakın arkadaşların desteklerinin önemini vurgulamış olup rahatlatıcı olarak tanımlanmaktadır. Sonuç: Araştırma, kekemeliği olan öğrencilerin akademik erteleme davranışlarının dilsel görevlerde yoğunlaştığını ve katılım süreçlerinin yüksek düzeyde duyuşal-fizyolojik bileşenler içerdiğini ortaya koymuştur. Bulgular, bu öğrenciler için sadece konuşma terapisi değil, kapsayıcı sınıf ortamı ve psikososyal desteğin akademik başarı için kritik önemde olduğunu vurgulamaktadır. Anahtar Kelimeler: kekemelik, akademik katılım, akademik erteleme, ilkokul öğrencileri, nitel araştırma.

Neslihan ÖZGÜL ÇAKMAK, Merve PEHLİVAN, Zeynep ZEYNEL BİNGÖL
neslihan.ozgul@kent.edu.tr, merve.pehlivan@kent.edu.tr, zeynep.zeynelbingol@isikun.edu.tr

Erken Çocuklukta Öğrenme Güçlüğü Erken Belirtileri: Bir Tarama Çalışması

Öğrenme güçlüğü; bireyin zekâ düzeyi ve eğitim olanaklarıyla açıklanamayan, okuma, yazma, matematik ve ilişkili bilişsel süreçlerde kalıcı güçlüklerle karakterize edilen nörogelişimsel bir bozukluktur. Güncel araştırmalar, öğrenme güçlüğüne ilişkin belirtilerin ilkökul döneminde belirginleşmeden önce, erken çocukluk döneminde dil, dikkat, bellek, algı ve ön akademik becerilerde gözlenebildiğini ortaya koymaktadır. Bu erken belirtilerin zamanında fark edilmemesi, ilerleyen yıllarda akademik başarısızlık, duygusal sorunlar ve ikincil uyum güçlüklerine yol açabilmektedir. Bu kapsamda, 36–72 ay aralığındaki çocuklarda öğrenme güçlüğüne ilişkin erken belirtilerin ebeveyn bildirimine dayalı olarak taranması amaçlanmaktadır. Bu kapsamda çalışmanın verileri anneler tarafından doldurulacak olan Öğrenme Güçlüğü Erken Belirtileri Tarama Ölçeği aracılığıyla toplanacaktır. Ölçek, çocukların dil, dikkat, bellek, algı ve ön akademik beceriler alanlarındaki gelişimsel risklerin sistematik biçimde değerlendirilmesine olanak tanımaktadır. Çalışmanın verileri SPSS paket programı aracılığıyla analiz edilecek ve değişkenlere ilişkin betimsel istatistikler (ÖÖG tarama ölçeğinden elde edilen toplam ve alt boyut puanlarına ait ortalama, standart sapma, minimum–maksimum değerler ile risk durumuna ilişkin frekans ve yüzde dağılımları) hesaplanacaktır. Elde edilecek bulgular doğrultusunda, öğrenme güçlüğü açısından risk altında bulunan çocukların belirlenmesi ve bu risklerin erken müdahale gereksinimleri çerçevesinde ele alınması hedeflenmektedir. Erken çocukluk döneminde gerçekleştirilecek bu tarama çalışmasının, öğrenme güçlüğüne erken fark edilmesine, aile temelli farkındalığın artırılmasına ve erken müdahale programlarının zamanında planlanmasına önemli katkılar sağlayacağı düşünülmektedir.

Veysel Kızılboga, Mahmut Kızılboga, Nurcan Alpüran Kocabıyık
veyselkizilboga@gmail.com, mahmutkizilboga@gmail.com, nurcanalpuran@kent.edu.tr

Türkiye’de Selektif Mutizmlı Çocukların Sosyodemografik ve Klinik Özellikleri: 681 Ebeveyn Bildirimine Dayalı Ulusal Kesitsel Çalışma
Giriş Selektif Mutizm (SM), bir çocuğun ev gibi güvenli ortamlarda konuşabiliyorken, okul gibi sosyal ortamlarda konuşamaması, susması ile karakterize edilen, sosyal kaygı ile ilintili bir anksiyete bozukluğu olarak görülmektedir. Türkiye’de SM’nin klinik özelliklerini inceleyen geniş örneklemli araştırmaların sınırlı olması nedeniyle bu çalışmada SM şüphesi veya tanısı bulunan çocukların sosyodemografik özellikleri ile ev, okul ve diğer ortamlardaki iletişim tutumlarının incelenmesi amaçlanmıştır.

Yöntem Bu çalışma kesitsel araştırma deseni ile yürütülmüştür. Veriler, Türkiye’de SM şüphesi veya tanısı bulunan 610 çocuğun ebeveynlerinden çevrim içi anket yöntemi ile toplanmıştır. Ankette çocukların sosyodemografik özelliklerine ve SM’ye ilişkin klinik değişkenlere yönelik sorulara yer verilmiştir. Veriler tanımlayıcı istatistikler ve Ki-Kare testi kullanılarak analiz edilmiştir.

Bulgular Katılımcıların %57.1’i kız, %42.9’u erkek çocuklardan oluşmaktadır. Çocukların %95.7’sinin ev ortamında ebeveynleriyle konuşabildiği görülmüştür. Buna karşın okul ortamında suskunluk belirgin bir şekilde ortaya çıkmaktadır. Çocukların %43.9’unun akranlarıyla hiç konuşmadığı, %25.6’sının ise akranlarıyla sınırlı düzeyde konuşabildiği belirlenmiştir. Ayrıca okul ortamında iletişim kuramayan çocuklarda tuvalet ve beslenme reddi gibi bedensel kapanma davranışlarının yüksek oranda eşlik ettiği görülmüştür.

Tartışma Bu çalışmanın temel bulguları, SM’nin sosyal kaygı ile ilişkili bir durum olduğunu desteklemektedir. Çocukların konuşma davranışlarının ev ve okul ortamlarında yüksek değişkenlikler göstermesi, literatürde SM’nin sosyal kaygı temelli bir bozukluk olduğu yönündeki görüşlerle örtüşmektedir. Ev ortamındaki yüksek konuşma oranı ile okul ortamındaki suskunluk arasındaki belirgin fark, SM’nin dilsel bir yetersizlikten çok, sosyal bağlama duyarlı bir anksiyete bozukluğu olduğunu açıkça ortaya koymaktadır.

Sınırlılıklar, Sonuç ve Öneriler Araştırmanın en önemli sınırlılığı, verilerin yalnızca ebeveyn bildirimlerine dayanmasıdır. Bununla birlikte geniş örneklem büyüklüğü, Türkiye’de selektif mutizmin klinik profilini anlamak açısından önemli bir katkı sağlamaktadır. Gelecek araştırmalarda öğretmen raporları ve klinik değerlendirmelerin de dâhil edilmesi önerilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Çocukluk Çağı Anksiyetesi, Ebeveyn Bildirimi, Selektif Mutizm, Sosyal Kaygı

Dudu ÇATALKAYA
duducatalkaya1996@gmail.com

Birleştirilmiş Sınıflarda Tanılama ve Destek Süreçlerinin İncelenmesi: Öğretmen Görüşleri Üzerinden Kırsal Bölgelerde Uygulama Deneyimleri

Erken çocukluk döneminde gelişimsel risklerin erken fark edilmesi ve uygun müdahalelerin zamanında başlatılması, çocukların eğitsel ve sosyal gelişimleri açısından kritik öneme sahiptir. Ancak tanılama ve destek hizmetlerinin etkililiği, hizmetin sunulduğu eğitim bağlamından bağımsız değildir. Özellikle kırsal bölgelerde yer alan birleştirilmiş sınıflar; farklı yaş ve sınıf düzeylerinin tek öğretmen tarafından yürütülmesi, sınırlı kaynaklar ve kurumsal destek mekanizmalarına erişim koşulları bakımından erken tanılama ve müdahale süreçlerinde kendine özgü dinamikler barındırmaktadır. Bu çalışma, kırsal bölgelerdeki birleştirilmiş sınıflarda görev yapan öğretmenlerin özel gereksinimli öğrencilerin tanılama süreçleri, Rehberlik ve Araştırma Merkezleri ile etkileşimleri ve destek eğitim hizmetlerine erişim deneyimlerini incelemeyi amaçlamaktadır. Araştırma, nitel araştırma yaklaşımı çerçevesinde durum çalışması deseniyle yürütülmüştür. Çalışma grubunu, Uşak ilinde birleştirilmiş sınıflarda görev yapan ve en az bir özel gereksinimli öğrencinin eğitim sürecinde deneyimi olan öğretmenler oluşturmaktadır. Veriler, yarı yapılandırılmış görüşmeler aracılığıyla toplanmış ve içerik analizi yöntemiyle çözümlenmiştir. Elde edilen bulgular, birleştirilmiş sınıf yapısının tanılama süreçlerine etkilerini, öğretmenlerin RAM ile yürüttüğü iş birliğini ve destek hizmetlerine erişimde karşılaşılan uygulama güçlüklerini ortaya koymaktadır. Bu çalışma, kırsal bağlamda erken tanılama ve destek süreçlerinin daha etkili yürütülmesine yönelik uygulamaya dönük önerilerin geliştirilmesine katkı sağlayacak ve öğretmen deneyimlerini görünür kılarak uygulama planlamalarına ışık tutacaktır. Anahtar Kelimeler: Birleştirilmiş sınıf, özel gereksinimli öğrenci, RAM, destek eğitim hizmetleri

Meral MELEKOĞLU ve Dilek BOYUN

evren.erik@galata.edu.tr, evrenerik@galata.edu.tr

Özel Gereksinimi Olan Çocukların Okul Öncesi Eğitime Geçişine İlişkin Ebeveyn Deneyimleri: Nitel Bir Çalışma

Özel gereksinimi olan çocukların erken çocukluk döneminden (0-3 yaş) okul öncesi eğitim kademesine geçişi oldukça hassas ve detaylı bir süreçtir. Bu süreci çok rahat geçiren çocuklar ve ebeveynleri olduğu gibi bu süreçte zorluklarla karşılaşan çocuklar ve ebeveynler de bulunmaktadır. 37-54 aylık erken çocukluk dönemi özel gereksinimli çocukların okul öncesi eğitime geçiş sürecine ilişkin ebeveynlerinin görüşlerini incelemeyi amaçlayan bu araştırma nitel araştırma desenlerinden fenomenolojik desen kullanarak planlanmıştır. Bu araştırmanın çalışma grubu özel gereksinimli çocuğu olan sekiz ebeveynden oluşmaktadır. Araştırma verilerine ulaşmak amacıyla araştırmacılar tarafından uzman görüşü alındıktan sonra son halini alan, dokuz sorudan oluşan bir görüşme formu oluşturulmuştur. Görüşme formu kullanılarak yüz yüze yapılan yarı yapılandırılmış görüşmeler yaklaşık olarak 11 ile 30 dakika arasında sürmüştür. Görüşmeler araştırmacı tarafından ses kayıt cihazına kayıt edilmiştir. Araştırma verilerinin analizine ilk olarak görüşmeler sırasında alınan ses kayıtlarının deşifresi yapılmıştır. Deşifresi yapılan görüşmeler görüşme veri indeks formuna aktarılmıştır. Ses kayıtlarının doğru deşifre edildiğini kontrol etmek amacıyla güvenilirlik çalışması yapılmıştır. Daha sonra veriler okunarak içerik analizi tekniği ile kodlar oluşturulmuştur. Elde edilen kodlar ve görüşme soruları bağlamında ana ve alt temalar elde edilmiştir. Elde edilen bulgulara bakıldığında çocukların gelişim süreci içerisinde en fazla tuvalet becerilerindeki sorunlardan dolayı problem yaşadıkları, özel gereksinimin çoğunlukla iki yaşında fark edildiği, eğitsel değerlendirme sürecinde ebeveynlere en fazla rehabilitasyon görevlilerinin yardımcı olduğu, devletin karşıladığı destek eğitimin yanında ücret karşılığında destek eğitim alan ebeveynlerin de olduğu, okul öncesi eğitime yerleştirme sürecinde çoğu ebeveyn bilgilendirme yapılmadığı, özel gereksinimli öğrencileri az sayıda okul öncesi eğitim kurumunun kabul ettiği, okul öncesi eğitim kurumlarına başlayan bu öğrencilerin etkinliklere çoğunlukla katıldığı, ebeveynlerin öğretmenlerden çocuklarına daha çok ilgi göstermesini beklediği ve yetkililerden ise okula kabul sorunların çözümü, maddi destek isteği ve çocuğun yetersizlik türü ve bundan etkilenme düzeyi dikkate alınarak özel programın uzman kişiler tarafından uygulanması gibi konularda çözüm beklendiği sonucuna varılmıştır.

Ayçelen Küçük, Osman Özokcu
aycelenkucuk@gmail.com, ozokcu@gmail.com

Türkiye’de Erken Çocuklukta Özel Gereksinimli Bireylerin Aileleri Üzerine Yapılmış Lisansüstü Tezlerin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi

Bu çalışmada, erken çocukluk dönemindeki (0–8 yaş), özel gereksinimli çocukların aileleri ile yürütülen lisansüstü tez çalışmaları incelenmiştir. Araştırma ile aile eğitimi, aile katılımı türleri, yöntem, katılımcılar, var olan durumlar açısından incelenmek hedeflenmiştir. Bu doğrultuda, Türkiye’de yapılan ve erken çocukluk dönemindeki özel gereksinimli çocukları, aile katılımını doğrudan içeren yüksek lisans ve doktora tezleri “YÖK Ulusal Tez Veri Tabanı” nda detaylı bir şekilde taranmıştır. Bu taramayla 2010-2025 yılları arasında, 35 lisansüstü teze ulaşılmıştır. Dâhil edilme kriterleri doğrultusunda; Türkiye’de yürütülmüş, erken çocukluk dönemindeki özel gereksinimli çocukları içeren ve aile katılımını temel değişken olarak incelemiş sekiz lisansüstü tez araştırma kapsamına alınmıştır. Araştırmanın ön bulguları, çalışmaların çoğunun yüksek lisans düzeyinde olduğu, nitel araştırma yöntemleri tercih edildiği görülmektedir. Katılımcı gruplarını ise çoğu zaman annelerden oluştuğu, babaların, diğer aile üyelerinin sınırlı düzeyde katıldığı belirlenmiştir. Aile katılımının ise çoğu zaman ebeveyn görüşleri, aile–personel iş birliği, aile merkezli uygulamalar ve ev temelli katılım odağında ele alındığı belirlenmiştir. Aynı zamanda, deneysel desenli ve uzun süreli müdahale çalışmalarının sınırlı sayıda olduğu görülmüştür. Sonuçlar Türkiye’de erken çocukluk özel eğitiminde aile katılımına yönelik lisansüstü tezlerin sayısının son yıllarda arttığı fakat ebeveyn çeşitliliği içeren ve uygulama temelli çalışmaların yeterli olmadığı görülmüştür. Veri toplama süreci devam etmekte olup veri analizinde içerik analizi yöntemi kullanılacaktır. Çalışma sonucunda elde edilecek sonuçlar mevcut çalışmalarla desteklenerek tartışılacaktır.

Anahtar kelimeler: Özel Eğitim, Erken Çocukluk Özel Eğitimi, Aile eğitimi, Aile Katılımı

Tuğba KÜÇÜKKARAGÖZ, Hilal ATLAR YILDIRIM
tugbakucukkaragoz@gmail.com, hilalatl86@gmail.com

İşiten ve İşitme Kayıplı Çocuğu Olan Ebeveynlerin Okul Öncesinde Bütünleştirmeye İlişkin Deneyimlerinin İncelenmesi

İşitme kayıplı çocukların dil gelişiminin desteklenmesi için erken dönemde uygun eğitim ortamlarının oluşturulması büyük önem taşımaktadır. Kaynaştırma ve bütünleştirme uygulamaları, işitme kayıplı çocukların dil, iletişim, sosyal beceri ve akademik gelişimlerini olumlu yönde etkilemektedir. Tersine kaynaştırma uygulamalarının, akademik kazanımların yanı sıra öğrenciler arasında sosyal etkileşimi artırdığı, arkadaşlık ilişkilerini desteklediği, özsaygıyı güçlendirdiği ve aidiyet duygusunu pekiştirdiği belirtilmektedir. Bununla birlikte, normal gelişim gösteren öğrenciler açısından farklılıklara saygı duyma, bireysel gereksinimleri anlama ve kendilerinden farklı bireylerle etkili biçimde iletişim kurma becerilerini geliştirerek çoğulcu yaşam anlayışını desteklediği vurgulanmaktadır. Bu bağlamda araştırma, işitme yetersizliği olan ve tipik gelişim gösteren çocukların ebeveynlerinin tersine kaynaştırma ortamlarına ilişkin deneyimlerini iki taraflı bir yaklaşımla inceleyerek, bu modelin deneyimlere yansımaları bütüncül bir perspektiften anlamayı hedeflemektedir. Araştırmada şu sorular yanıtlanacaktır: 1. İşitme kayıplı çocuğu olan ebeveynlerin okul öncesinde tersine kaynaştırmaya ilişkin deneyimleri nasıldır? 2. İşiten çocuk ebeveynlerinin okul öncesinde tersine kaynaştırmaya ilişkin deneyimleri nasıldır? Araştırma, nitel araştırma yöntemlerinden fenomenoloji deseni ile yürütülmektedir. Çalışmaya, ölçüt örnekleme yöntemiyle seçilen 10 işitme kayıplı çocuğun ve 10 tipik gelişim gösteren çocuğun ebeveyni katılmaktadır. Veriler demografik bilgi formu, yarı yapılandırılmış görüşmeler ve araştırmacı günlüğü ile toplanmaktadır. Veriler Moustakas'ın fenomenolojik analiz basamakları izlenerek analiz edilecektir. Araştırmanın sonucunda, her iki ebeveyn grubunun tersine kaynaştırma süreçlerine ilişkin deneyimleri ve bu deneyimlerin ortaya koyduğu örüntüler analiz edilecektir. Elde edilen bulguların, eğitim ortamlarının düzenlenmesi, öğretmenlerin hizmet içi eğitimlerle desteklenmesi ve ebeveyn-öğretmen iş birliğinin güçlendirilmesine yönelik öneriler geliştirilmesine temel oluşturacağı öngörülmektedir. Ayrıca, işitme yetersizliği olan çocukların tersine kaynaştırma sürecinde ebeveyn ihtiyaçlarının dikkate alınmasının, daha kapsayıcı ve etkili uygulamaların geliştirilmesine katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Merve Pehlivan

merve.pehlivan@kent.edu.tr

Nörogelişimsel Bozukluğu Olan Çocuklarda Gelişimsel Müdahale: DIR-Floortime ve Theraplay Entegrasyonunun Klinik Çıktıları

Nörogelişimsel bozukluklar, çocukluk döneminde sosyal-duygusal süreçler, iletişim becerileri ve duysal regülasyon üzerinde belirgin sınırlılıklara yol açmaktadır. Bu çocukların karmaşık ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla, gelişimsel basamakları hedefleyen DIR-Floortime modeli ile güvenli bağlanma ve regülasyon odaklı Theraplay tekniklerinin bir arada kullanılması giderek önem kazanmaktadır. Bu çalışmanın amacı, Nörogelişimsel bozukluk tanılı vakalarda bu iki yöntemin entegre edildiği müdahale programının gelişimsel çıktıları ve klinik etkililiğini incelemektir. Çalışma, en az bir nörogelişimsel bozukluk tanısı bulunan vakaların klinik izlem süreçlerini kapsamaktadır. Müdahale sürecinde, Floortime'in "çocuğun liderliğini takip etme ve etkileşim döngüleri oluşturma" stratejisi ile Theraplay'in "yapılandırılmış, besleyici ve regüle edici" oyun boyutları (Yapı, Bağlılık, Besleme, Mücadele) hibrit bir modelle uygulanmıştır. Formal ve informal yöntemlerle yapılan değerlendirmeler sonucunda, çocukların sosyal etkileşimi başlatma ve sürdürme sürelerinde, regülasyon becerilerinde ve eşlik eden semptomlarda iyileşmesinde anlamlı sonuçlar görülmüştür. Özellikle Theraplay tekniklerinin sağladığı regülasyon zemini sayesinde, çocukların Floortime seanslarındaki daha karmaşık etkileşim basamaklarına geçişlerinin hızlandığı gözlemlenmiştir. Vakaların duysal hassasiyetlerine rağmen regüle kalabildikleri ve ebeveyn-çocuk etkileşim kalitesinin her iki yöntemin sinerjisiyle optimize olduğu saptanmıştır. Elde edilen çıktılar, Nörogelişimsel bozukluğu olan çocuklarda gelişimsel müdahale sürecinin sadece davranışsal değil, ilişki temelli ve duysal odaklı olmasının önemini vurgulamaktadır. DIR-Floortime'in esnek yapısı ile Theraplay'in güvenli üs oluşturma kapasitesinin entegrasyonu, nörogelişimsel farklılıkları olan çocuklar için bütüncül ve güçlü bir müdahale yolu sunmaktadır. Anahtar Kelimeler : Nörogelişimsel Bozukluklar, DIR-Floortime, Theraplay, Marschak Etkileşim Metodu (MEM), Gelişimsel Müdahale

Hakan SARI, Raziye UĞURLU

hakansari@gmail.com, raziye.ugurlu@erbakan.edu.tr

Erken Çocukluk Döneminde Otizm Spektrum Bozukluğunda Duygu Düzenleme: Doküman Analizi

Otizm spektrum bozukluğunda (OSB) duygu düzenleme, bireyin sosyal katılımı, uyumsal davranış örüntüleri ve gelişimsel süreçleri üzerinde belirleyici rol oynayan çok boyutlu bir gelişim alanıdır. OSB’de duygu düzenleme güçlüklerinin problem davranışlar, duygusal hassasiyetler ve sosyal iletişim yetersizlikleri ile ilişkili olduğu; eşlik eden içselleştirilmiş ve dışsallaştırılmış belirtilerle bağlantı gösterdiği bildirilmektedir. Duygu düzenleme; duygusal tepkilerin izlenmesi, değerlendirilmesi ve hedefe yönelik biçimde değiştirilmesini içeren dinamik bir süreç olarak tanımlanmaktadır. Alanyazında çalışmaların büyük ölçüde ergenlik ve yetişkinlik dönemlerine, klinik örneklemelere ve müdahale programlarının etkililiğine odaklandığı; erken çocukluk dönemine ilişkin çalışmaların sınırlı kaldığı görülmektedir. Bu çalışmanın amacı, erken çocukluk döneminde otizm spektrum bozukluğunda duygu düzenlemeye ilişkin alanyazındaki kuramsal ve uygulamaya dayalı çalışmaların içerik analizi yoluyla çözümlenmesi ve kavramsal örüntülerinin ortaya konulmasıdır. Bu çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden doküman analizi yöntemi kullanılmıştır. Araştırmanın veri kaynağını ilgili alanyazındaki makaleler ile doktora ve yüksek lisans tezleri oluşturmaktadır. Kuramsal çerçeve; Necmettin Erbakan Üniversitesi veri tabanı, TÜBİTAK-ULAKBİM, Google Scholar, ProQuest, Web of Science, Scopus ve PubMed veri tabanlarında gerçekleştirilen amaçlı tarama yoluyla oluşturulmuştur. Araştırma kapsamında ulaşılan makale, doktora ve yüksek lisans tezleri çalışmaya dahil edilmiştir. Veriler içerik analizi ile analiz edilmiştir. Bu çalışmada içerik analizinin tercih edilmesi, araştırmanın hedefine uygun şemaların, temaların, önyargıların ve anlamların belirlenmesine; verilerin detaylı ve sistematik biçimde incelenmesine olanak sağlaması nedeniyledir. Nitel araştırmanın geçerliliğinin sağlanabilmesi amacıyla toplanan veriler ayrıntılı biçimde rapor edilmiş ve sonuçlara ulaşılma süreci şeffaf şekilde açıklanmıştır. Analiz süreci devam etmekte olup bulgular ve sonuçlar kongrede sunulacaktır. Anahtar Kelimeler: Otizm spektrum bozukluğu, duygu düzenleme, erken çocukluk, doküman analizi.

Ayşe Nur BOZABALI, Işık AKIN BÜLBÜL
isikakin@hacettepe.edu.tr, aysenurbozabali@gmail.com

Otizm Spektrum Bozukluğu Olan Çocuklara İşlevsel Oyun Becerilerinin En Az Sınırlayıcı İpucu Sistemi ile Öğretimi

Otizm spektrum bozukluğu olan çocuklar oyun becerilerinde akranlarına göre sınırlılıklar gösterebilmektedir. Oyun öğretirken eğlendiren eğlendirirken geliştiren yaşamın en doğal aracıdır. İşlevsel oyun, oyun gelişim basamaklarında temel davranışları içermesiyle önem arz etmektedir. Araştırmada tek denekli araştırma desenlerinden katılımcılar arası yoklama evreli çoklu yoklama modeli kullanılmıştır. En az kısıtlayıcı ipucu sistemi çocuk üzerinde en az müdahale gerektiren ipucu düzeyiyle başlayan çocuğun performansına göre en çok müdahale gerektiren ipucu hiyerarşi kullanmayı içerir. Araştırmanın amacı otizm spektrum bozukluğu olan çocuklara işlevsel oyun becerilerinin en az kısıtlayıcı ipucu sistemi ile öğretiminin etkililiğini incelemektir. Katılımcılar OSB tanısı almış 5-6 yaş aralığında olan biri kız iki erkek toplam üç çocuktan oluşmaktadır. Araştırmada toplam sekiz oyuncak seti kullanılmıştır. Uygulama sürecinde en az kısıtlayıcı ipucu hiyerarşisi hedef uyaran sunumu birinci düzey ipucu, model+sözel ipucu ikinci düzey, fiziksel+sözel üçüncü düzey ipucu olarak belirlenmiştir. Araştırmada başlama düzeyi, öğretim, genelleme ve kalıcılık verileri toplanmıştır. Araştırma birinci çocuk ile sonlanmış, ikinci çocuk ile kalıcılık oturumlarına üçüncü çocuk ile öğretim oturumlarına devam edilmektedir. İki katılımcının işlevsel oyun becerilerinde artış olduğu görülmüş katılımcılar uygulama tamamlandıktan 7,15,20,25 ve 30.günlerde işlevsel oyun becerilerini sergilemişlerdir. İki katılımcı da işlevsel oyun becerilerini farklı oyuncak setlerine genellemişlerdir. Anahtar kelime: Otizm spektrum bozukluğu, Oyun, İşlevsel oyun, Tek Denekli Araştırma Yöntemleri, En az kısıtlayıcı ipucu sistemi

Hülya Torun YETERGE, Rümeysa Şeyma Nur DEMEZ
htorunyeterge@adiyaman.edu.tr, rumeysademez1997@gmail.com

Erken Okuryazarlıkta Bölgesel Fırsat Eşitsizliklerine Öğretmen Temelli Uyarlamalar: Kapsayıcı Eğitim Perspektifinden Çoklu Durum Çalışması

Erken okuryazarlık, çocukların formal okuma-yazma öğretimine başlamadan önce kazanmaları beklenen bilgi, beceri ve tutumların bütünü ifade etmektedir. Harf bilgisi, sesbilgisel farkındalık, sözcük bilgisi, yazı farkındalığı ve dinlediğini anlama gibi beceriler erken okuryazarlığın temel bileşenleri arasında yer almaktadır. Bu becerilerin gelişiminde çocuğun bilişsel, sosyal ve duygusal özelliklerinin yanı sıra çevresel koşullar da önemli bir rol oynamaktadır. Özellikle erken çocukluk döneminde zengin uyaranlara maruz kalmak, çocukların ilerleyen yıllarda okuma yazma sürecine daha aktif katılmalarını ve okula yönelik olumlu tutum geliştirmelerini desteklemektedir. Ancak sosyal, ekonomik ve eğitim olanakları açısından dezavantajlı bölgelerde yaşayan çocuklar çoğu zaman yeterli çevresel uyaranlara erişememekte ve ilkokula başladıklarında erken okuryazarlık becerileri bakımından akranlarına göre dezavantajlı bir konumda bulunmaktadır. Bu durum akademik başarı, okul uyumu ve öğrenme motivasyonu üzerinde olumsuz etkiler yaratabilmektedir. Bu çalışmanın amacı, dezavantajlı bölgelerde erken okuryazarlık becerilerine ilişkin fırsat eşitsizliklerini öğretmen temelli inceleyerek uygulanabilir uyarlamaları ortaya koymaktır. Araştırma, dezavantajlı bölgelerde görev yapan 5 okul öncesi, 5 birinci sınıf ve 5 ikinci sınıf öğretmeni olmak üzere toplam 15 öğretmenle gerçekleştirilen yarı yapılandırılmış görüşmelere dayalı nitel bir çalışma olarak tasarlanmış ve veriler tematik analiz yöntemiyle çözümlenmiştir. Bulgular, öğretmenlerin erken okuryazarlık kavramına ilişkin farkındalıklarının sınırlı olduğunu, öğrencilerin düzeylerini belirleyebildiklerini ancak bu becerileri desteklemeye yönelik sistematik uygulamalar geliştirmekte zorlandıklarını göstermektedir. Ayrıca düşük düzeyde aile katılımının öğretmenlerin mesleki motivasyonunu olumsuz etkilediği belirlenmiştir. Elde edilen bulgular, dezavantajlı bölgelerde erken okuryazarlık becerilerini desteklemek amacıyla öğretmen eğitimlerinin güçlendirilmesi ve aile katılımını artırmaya yönelik uygulamaların geliştirilmesi gerektiğini ortaya koymaktadır.

Anahtar Kelimeler: Erken okuryazarlık, dezavantajlı bölgeler, öğretmen uygulamaları

Tüba KÜÇÜK

tu_kucuk@hotmail.com

Sözcük Derinliği ve Okuma Becerileri Arasındaki İlişkinin Boylamsal Olarak İncelenmesi

Bu çalışmanın amacı tipik gelişim gösteren çocuklarda sözcük derinliği ve okuma becerileri arasındaki ilişkinin boylamsal olarak incelenmesidir. Çalışma tarama modellerinden boylamsal araştırma deseni ile yapılandırılmıştır. Çalışma grubunun belirlenmesinde seçkisiz olmayan örnekleme yöntemlerinden amaçsal örneklemeyle dayalı ölçüt örnekleme yönteminden yararlanılmıştır. Oluşturulan çalışma grubunda İzmir ilinde bulunan özel bir okul öncesi eğitimi kurumunda anaokulun son döneminde olan, aynı yaş grubunda iki farklı sınıfa devam eden, tipik gelişim gösteren 28 çocuk yer almıştır. Çalışma başlangıcında 28 çocuk ile yürütülen çalışma 21 çocuk ile tamamlanmıştır. Çalışma başlangıcında yer alan yedi çocuk süreç içerisinde çeşitli nedenler ile çalışma dışında kalmıştır. Çalışmaya katılan çocukların okul öncesi dönemde sözcük derinliği becerileri Sözcük Derinliği Testi (SDT) ile değerlendirilmiştir. Bir yıl sonra ilkokul birinci sınıf, ikinci döneminde olan çocukların okuma becerileri belirlenen bir hikaye edici metinden yararlanılarak okuma hızı ve okuma doğruluğu bağlamında değerlendirilmiştir. Elde edilen okuma hızı ve okuma doğruluğu değerleri ham puan olarak hesaplanmıştır. Araştırmadan elde edilen veriler incelendiğinde çocukların Sözcük Derinliği Testi puanlarının okuma hızı ve okuma doğruluğu puanları ile istatistiksel olarak anlamlı ilişkiye sahip olduğu görülmüştür.

Özlem GÖZÜN KAHRAMAN, Zeynep Sena DERDİYOK
okahraman@karabuk.edu.tr, zeynepseaderdiyok@duzce.edu.tr

0-3 Yaş Dönemi Mikrosistem Kaosları

Bu derlemede, ekolojik sistemler modeli temelinde 0–3 yaş döneminde mikrosistem kaoslarının ve bunların çocuğun gelişimi üzerine etkilerinin literatür doğrultusunda değerlendirilmesi amaçlanmaktadır. Ekolojik modelin temel bileşeni çocuğun yakın ailesini içeren mikrosistemdir. Mikrosistem, çocuğun yaşamın erken dönemlerindeki gelişimi için özellikle önemlidir. Bu sistemdeki doğrudan yakın süreçler, hassas bir gelişim döneminde çocuğun fizyolojik, bilişsel ve davranışsal sonuçlarını şekillendirmede önemli bir rol oynar. Mikrosistem düzeyindeki kaoslar, aile sisteminin bozulmasına neden olabilir. Kaotik ev ortamları yapı ve rutinlerden yoksundur ve yüksek düzeyde gürültü, kalabalık ve düzensizlik içerir. Kaotik evlerde, ilişkiler ve etkileşimler çocuk gelişimini destekleyen düzen, öngörülebilirlik ve güvenlik duygusundan yoksun bir ortamda gerçekleşir. Bu ortamlardan kaynaklanan stres, olumlu ebeveyn-çocuk etkileşimlerini bozabilir ve çocukların gelişimsel sonuçlarını olumsuz etkileyebilir. Kaotik ortamlarda ebeveynler daha az duyarlı, hassas ve erişilebilir olurlar ve çocukların erken düzenleyici becerilerinin güçlendirilmesini sağlayan olumlu ebeveynlik süreçleri sekteye uğrar. Kaotik, istikrarsız ve öngörülemeyen koşullar yaşamın erken döneminde ebeveynler ve çocuklar için stresli olmakta ve çok çeşitli olumsuz sonuçlara yol açmaktadır. Çocukların gelişimi desteklemek için kaosun olumsuz etkilerinin altında yatan süreçlere ilişkin araştırmaların yürütülmesi ve bu araştırmalardan geliştirilen erken müdahale uygulamalarıyla bütünleştirilmesi büyük önem taşımaktadır.

Aslınur Söyler, Yağmur Dicle Bostancıoğlu
rozaasli2@gmail.com, bostanciogluyagmur14@gmail.com

Küçükçekmece Özel Bir Meşale Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezi, Tohum Otizm Vakfı

Otizm Spektrum Bozukluğu (OSB), sosyal ilişkilerde zayıflık, kısıtlı ve tekrarlayan davranışlar, sınırlı kurulan göz teması ve bilişsel becerilerde yetersizlik gibi semptomlarla karakterize edilen nörogelişimsel bir bozukluktur. Otizm Spektrum Bozukluğunda semptomlar genellikle erken çocukluk döneminde görülmekle birlikte henüz rahatsızlığın ortadan kalkmasına kesin yanıt vermiş bir tedavi şekli bulunmamaktadır. Otizmlilerde aynı zamanda yiyecek seçiciliği, yeme bozuklukları ve gastrointestinal rahatsızlıklar gibi beslenme sorunları da ortaya çıkabilmektedir. OSB'li çocukların beslenme rutininde yer alan bazı yiyeceklerin var olan problem davranışlarda artış yarattığı ve gastrointestinal sorunlara sebebiyet verdiği yapılan çalışmalar sonucu savunulmaktadır. Otizmde problem durumları ve semptomları azaltmaya yönelik eğitsel ve tıbbi müdahaleler bulunduğu gibi beslenme sorunlarından dolayı ortaya çıkan problemleri de tedavi etmek amacıyla uygulanan, bireye özgü bazı diyetler ve beslenme tedavileri bulunmaktadır. Uygulanan beslenme tedavilerindeki amaç, belirli gıdaların tüketimi sonrasında çocuklarda artan bağırsak geçirgenliği ve gastrointestinal sistemin olumsuz etkilenmesiyle birlikte beyin-bağırsak etkileşiminde meydana gelen bozulmaları ve bu bozulmalar sonucu artan şikayetleri en aza indirmektir. Aynı zamanda çocukların gelişimsel ve davranışsal semptomlarında meydana gelen olumsuz değişimleri azaltmayı amaçlamaktadır. Uygulanan müdahalelerin her biri, tüketilmesi uygun görülen gıdalara beslenme rutinlerinde yer verirken, tüketilmesi sakıncalı olan gıdalara yer vermemektedir. Bu beslenme tedavileri arasında en yaygın olarak kullanılan Glütensiz-Kazeinsiz diyet ile birlikte, Ketojenik diyet, Spesifik Karbonhidrat Diyeti ve Feingold Diyeti bulunmaktadır. Bu derleme Otizm Spektrum Bozukluğu ile beslenme ilişkisini incelemek amacıyla yazılmış ve beslenme tedavilerinin Otizm Spektrum Bozukluğundaki etkileri hakkında yapılan çalışmalarını değerlendirmek amacıyla ele alınmış ve özetlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Otizm Spektrum Bozukluğu, beslenme, beslenme tedavisi, diyet.

Aslınur Söyler, Yağmur Dicle Bostancıoğlu
rozaasli2@gmail.com, bostanciogluyagmur14@gmail.com

Otizm Spektrum Bozukluğunda Uygulanan Beslenme Tedavisi Yaklaşımları

Otizm Spektrum Bozukluğu (OSB), sosyal ilişkilerde zayıflık, kısıtlı ve tekrarlayan davranışlar, sınırlı kurulan göz teması ve bilişsel becerilerde yetersizlik gibi semptomlarla karakterize edilen nörogelişimsel bir bozukluktur. Otizm Spektrum Bozukluğunda semptomlar genellikle erken çocukluk döneminde görülmekle birlikte henüz rahatsızlığın ortadan kalkmasına kesin yanıt vermiş bir tedavi şekli bulunmamaktadır. Otizmlilerde aynı zamanda yiyecek seçiciliği, yeme bozuklukları ve gastrointestinal rahatsızlıklar gibi beslenme sorunları da ortaya çıkabilmektedir. OSB'li çocukların beslenme rutininde yer alan bazı yiyeceklerin var olan problem davranışlarda artış yarattığı ve gastrointestinal sorunlara sebebiyet verdiği yapılan çalışmalar sonucu savunulmaktadır. Otizmde problem durumları ve semptomları azaltmaya yönelik eğitsel ve tıbbi müdahaleler bulunduğu gibi beslenme sorunlarından dolayı ortaya çıkan problemleri de tedavi etmek amacıyla uygulanan, bireye özgü bazı diyetler ve beslenme tedavileri bulunmaktadır. Uygulanan beslenme tedavilerindeki amaç, belirli gıdaların tüketimi sonrasında çocuklarda artan bağırsak geçirgenliği ve gastrointestinal sistemin olumsuz etkilenmesiyle birlikte beyin-bağırsak etkileşiminde meydana gelen bozulmaları ve bu bozulmalar sonucu artan şikayetleri en aza indirmektir. Aynı zamanda çocukların gelişimsel ve davranışsal semptomlarında meydana gelen olumsuz değişimleri azaltmayı amaçlamaktadır. Uygulanan müdahalelerin her biri, tüketilmesi uygun görülen gıdalara beslenme rutinlerinde yer verirken, tüketilmesi sakıncalı olan gıdalara yer vermemektedir. Bu beslenme tedavileri arasında en yaygın olarak kullanılan Glütensiz-Kazeinsiz diyet ile birlikte, Ketojenik diyet, Spesifik Karbonhidrat Diyeti ve Feingold Diyeti bulunmaktadır. Bu derleme Otizm Spektrum Bozukluğu ile beslenme ilişkisini incelemek amacıyla yazılmış ve beslenme tedavilerinin Otizm Spektrum Bozukluğundaki etkileri hakkında yapılan çalışmalarını değerlendirmek amacıyla ele alınmış ve özetlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Otizm Spektrum Bozukluğu, beslenme, beslenme tedavisi, diyet.

Fatıma Sena Bahşi, Dilber Kaçar Kütükçü
dkt.senabahsi@gmail.com, dkacarkutukcu@biruni.edu.tr

Otizm Spektrum Bozukluğu Olan Çocuklarda Etkileşimli Kitap Okumanın Dil ve Erken Okuryazarlık Becerilerine Etkisi

Amaç: Bu çalışmanın amacı, etkileşimli kitap okuma (EKO) uygulamasının otizm spektrum bozukluğu (OSB) tanılı çocukların dil ve erken okuryazarlık becerileri üzerindeki etkisini incelemektir. **Yöntem:** Çalışmaya 60–72 aylık OSB tanılı dört çocuk dâhil edilmiştir. Altı hafta boyunca haftada bir kez EKO oturumları uygulanmıştır. Dil becerileri EKO öncesi ve sonrasında Türkçe Erken Dil Gelişim Testi (TEDİL) ile; erken okuryazarlık becerileri Erken Okuryazarlık Testi (EROT) ile değerlendirilmiştir. Uygulama bütünlüğü, oturum videolarının bağımsız bir değerlendirici (ikinci yazar) tarafından Uygulayıcı Davranış Sıklığı Kontrol Tablosu (UDDÖ) kullanılarak incelenmiştir. Aile memnuniyeti yapılandırılmış memnuniyet ölçeği ile belirlenmiştir. **Bulgular:** TEDİL standart puanlarının ön test ve son test sonuçlarına göre: Katılımcı 1’in alıcı dil puanı artmış (74–83), ifade edici dil puanı düşmüştür (78–74). Katılımcı 2’in alıcı (93–107) ve ifade edici dil (97–101) puanları artmıştır. EROT için: Katılımcı 1’in sözcük bilgisi (SB:18–25), sesbilgisel farkındalık (SF: 2–11), harf bilgisi (HB: 3–3) ve dinlediğini anlama (DA: 0–2) alt test puanlarının ön testten son teste arttığı belirlenmiştir. Katılımcı 2’nin de alt testlerinde puan artışı gözlenmiştir (SB: 37–41; SF: 7–7; HB: 0–6; DA: 0–3). Katılımcı 3’ün alt testlerde değişken puanlar sergilediği saptanmıştır (SB: 19–18; SF: 10–9; HB: 13–13; DA: 2–0). Katılımcı 4 ön test/son test uygulamalarına koopere olamadığı için analiz dışı bırakılmıştır. UDDÖ sonuçları uygulayıcının hedef davranışları tutarlı biçimde sergilediğini; aile görüşleri ise yüksek memnuniyet ve önerilebilirlik düzeyini göstermiştir. **Sonuç:** Bulgular, EKO’nun OSB’li çocuklarda dil ve erken okuryazarlık becerilerini desteklemede umut verici bir uygulama olabileceğine işaret etmektedir. **Anahtar Kelimeler:** Etkileşimli Kitap, Otizm, Dil Becerileri, Erken Okuryazarlık

Hasan Basri DEDE, Cansu BAŞLAR
h.b.dede@hotmail.com, cansubaslar@gmail.com

Türkiye’de Otizm Spektrum Bozukluğu olan Bireylerde Yürütücü İşlevlerle İlişkili Olarak Yapılmış Lisansüstü Tezlerin İncelenmesi

Bu çalışmada, Türkiye’de Otizm Spektrum Bozukluğu olan bireylerde yürütücü işlevlerle ilişkili olarak yapılmış lisansüstü tezler incelenmiştir. Türkiye’de Otizm Spektrum Bozukluğu alanında yürütücü işlevlere yönelik çalışmaların sınırlı olduğunu ve bu becerilerin çoğunlukla dolaylı değişkenler kapsamında ele alındığını göstermektedir. Alan yazında yürütücü işlevlerin, ortak dikkat, bilişsel süreçler ve adaptif davranışlarla yakın ilişkili olduğu vurgulanmasına rağmen, incelenen tezlerde bu becerilerin çoğunlukla ikincil değişken olarak ele alındığı görülmektedir. Yürütücü işlevlerin doğrudan öğretim ve değerlendirme süreçlerine odaklanan çalışmaların sınırlı olması, alanda uygulamaya dönük bilgi üretimini de kısıtlamaktadır. Bu bağlamda, yürütücü işlevleri merkeze alan deneysel ve uygulama temelli araştırmaların artırılmasının, özel eğitim alanına önemli katkılar sağlayacağı düşünülmektedir. İnceleme sonucunda, yürütücü işlevlerin çoğunlukla ortak dikkat ve bilişsel beceriler gibi değişkenler kapsamında dolaylı biçimde ele alındığı belirlenmiştir. Yürütücü işlevleri doğrudan araştırma konusu olarak ele alan çalışmaların sınırlı sayıda olması, bu alanda uygulamaya dönük bilgi üretiminin yetersiz kaldığını göstermektedir. Bu doğrultuda, gelecekte yapılacak araştırmalarda yürütücü işlevlerin doğrudan hedef alındığı deneysel ve uygulama temelli çalışmaların artırılması önerilmektedir. Ayrıca özel eğitim uygulamalarında yürütücü işlev becerilerini desteklemeye yönelik öğretim programlarının geliştirilmesinin, OSB olan bireylerin günlük yaşam becerilerine katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Nimetullah ŞAHİN, Osman ÖZOKCU
nimetullahsahin@outlook.com, ozokcu@gmail.com

Erken Çocukluk Döneminde Özel Gereksinimli Çocuklarda Erken Okuryazarlık Becerileri ile İlgili Yapılan Bilimsel Çalışmaların İncelenmesi

Erken çocukluk dönemi, çocukların erken okuryazarlık becerilerinin geliştiği kritik bir dönemdir. Erken okuryazarlık; formal okuma-yazma öğretimine başlamadan önceki dönemde, okuma yazmaya ilişkin kazanımları beklenen önkoşul bilgi, beceri ve tutumlarının tümü olarak ifade edilmektedir. Erken okuryazarlık; sesbilgisel farkındalık, harf bilgisi, yazı farkındalığı, sözcük bilgisi ve dinlediğini anlama gibi okuma ve yazma öğretimi başlamadan önce gelişen temel becerileri kapsamaktadır. Çocuğun bu dönemde edineceği erken okuryazarlık becerileri; bireyin yeni bilgi edinmesi, toplumsal yaşama etkin biçimde katılması, duygu ve gereksinimlerini ifade etmesi ve çevresiyle anlamlı ilişkiler geliştirebilmesi için belirleyici bir rol oynamaktadır. Araştırmalar erken çocukluk dönemindeki özel gereksinimli çocukların erken okuryazarlık becerilerinin tipik gelişim gösteren akranlarına göre sınırlı olduğunu bize göstermektedir. Bu bağlamda mevcut araştırmanın amacı; ülkemizde erken çocukluk dönemindeki özel gereksinimli çocukların erken okuryazarlık becerilerine yönelik yapılan bilimsel çalışmaların incelenmesidir. Araştırmada sistematik derleme yöntemi kullanılmıştır. Çalışma için erken okuryazarlık, erken çocukluk dönemi ve özel gereksinimli çocuk anahtar kelimeleri belirlenerek, bilimsel makaleler için "Google Akademik" ve "Dergipark" lisansüstü tezlerin belirlenmesi için ise "YÖK Ulusal Tez Merkezi" veri tabanları detaylı bir şekilde taranmıştır. Araştırmanın ön bulguları, belirlenen dahil etme ve dışlama kriterleri göz önünde bulundurulduğunda 2010-2025 yılları arasında, 6 bilimsel makale, 5 yüksek lisans ve 2 doktora tezi olmak üzere toplam 13 çalışma araştırmaya dahil edilmiştir. Veri toplama ve analiz süreci devam etmektedir. Verilerin analizinde tematik içerik analizi yöntemi kullanılacaktır. Çalışmada elde edilecek sonuçlar mevcut araştırmalarla desteklenerek tartışılacaktır. Anahtar Kelimeler: Özel Gereksinimli Çocuklar, Erken Çocukluk Dönemi, Erken Okuryazarlık Becerileri

Betül Kaplan, Osman Özokçu
a betlarturk@gmail.com, ozokcu@gmail.com

Türkiye’de Otizm Spektrum Bozukluğu Tanısı Almış Çocuklara Ortak Dikkat Üzerine Yazılmış Lisansüstü Tezlerin İncelenmesi

Ortak dikkat, otizm spektrum bozukluğunun (OSB) tanılanmasında ve OSB olan çocukların yetersizlik gösterdiği temel alanlardan biri olan sosyal etkileşimin geliştirilmesinde anahtar bir beceri olarak kabul edilmektedir. Bu doğrultuda, alanda üretilen lisansüstü tezlerin sistematik biçimde incelenmesinin özel eğitim alanı için önemli olduğu düşünülmektedir. Bu çalışmada, OSB tanısı olan çocuklara ortak dikkat becerilerinin öğretimine yönelik yapılmış tezlere ulaşmak amacıyla YÖK Ulusal Tez Merkezi’nde tarama gerçekleştirilmiştir. Tarama sürecinde başlangıç tarihi belirlenmeksizin Aralık 2025 tarihine kadar yayımlanan tezlere ulaşmak için “ortak dikkat” anahtar kelimesi kullanılmıştır. Tez adında “ortak dikkat” ifadesi geçen 19 lisansüstü teze ulaşılmış, konu alanı “Eğitim ve Öğretim” olarak filtrelendiğinde bu sayı 14’e düşmüştür. Listelenen tüm tezler dâhil etme ve hariç tutma kriterleri doğrultusunda incelenmiş ve araştırmaya 5 doktora tezi ile 7 yüksek lisans tezi olmak üzere toplam 12 lisansüstü tez çalışması dâhil edilmiştir. Bu araştırma, Türkiye’de ortak dikkat alanında yürütülmüş tez çalışmalarını; yıl, üniversite, araştırma amacı, tez türü, kullanılan yöntem, elde edilen sonuçlar ve sunulan öneriler açısından inceleyen bir çalışmadır. Araştırma, tarama modeli kapsamında nitel araştırma yöntemlerinden doküman analizi yöntemi kullanılarak yürütülmektedir. Ön bulgular, çalışmaların büyük çoğunluğunda deneysel desenlerin tercih edildiğini ve tezlerin önemli bir kısmının Anadolu Üniversitesi bünyesinde gerçekleştirildiğini göstermektedir. Ayrıca aile katılımlı ve teknoloji destekli müdahalelere yönelik çalışmaların son yıllarda artış gösterdiği görülmektedir. Bununla birlikte elde edilen bulgular, Türkiye’de ortak dikkat alanında yürütülen lisansüstü çalışmaların sayısal olarak artmasına rağmen hâlen yeterli düzeyde olmadığını ortaya koymaktadır. Veri toplama süreci devam etmekte olup, veri analizinde içerik analizi yöntemi kullanılacaktır. Araştırma sonucunda elde edilecek bulgular, mevcut alanyazınla ilişkilendirilerek tartışılacaktır.

Anahtar kelimeler: Özel Eğitim, Otizm Spektrum Bozukluğu, Sosyal Etkileşim, Ortak Dikkat

Mümin ŞEN, Zekeriya DAĞ

muminsen@aybu.edu.tr, zekeriya021@gmail.com

Vygotsky'nin Yakınsal Gelişim Alanı (ZPD) ve Bruner'in İskele Kurma (Scaffolding) Modeli Bağlamında Dil ve Konuşma Terapistliği

Bu çalışma, dil ve konuşma terapistliği alanında öğrenme ve gelişimi açıklayan iki temel kuramsal yaklaşımı ele almaktadır: Vygotsky'nin Yakınsal Gelişim Alanı (ZPD) kuramı ve Bruner'in iskele kurma (scaffolding) modeli. Dil ve konuşma gelişimi, biyolojik altyapının yanı sıra sosyal etkileşimler yoluyla biçimlenen dinamik bir süreçtir. Sosyokültürel kuram temelinde ele alınan bu yaklaşımlar, özellikle çocukluk döneminde dil ediniminin nasıl desteklenebileceğine ilişkin önemli açıklamalar sunmaktadır. Çalışmada dil ve konuşma kavramları; alıcı ve ifade edici dil, konuşma sesi üretimi ve iletişimin pragmatik boyutlarıyla birlikte ele alınmıştır. Ayrıca gelişimsel dil bozukluğu, tipik dil gelişiminden sapmalar gösteren bireyler bağlamında tanımlanmış ve bu bozukluğun bilişsel, sosyal ve akademik etkileri tartışılmıştır. Gelişimsel dil bozukluğu olan bireylerin öğrenme süreçlerinde çevresel ve etkileşimsel desteğe daha fazla gereksinim duyduğu vurgulanmıştır. Vygotsky'nin ZPD kavramı, bireyin bağımsız olarak gerçekleştirebildiği beceriler ile yetişkin ya da daha yetkin bir akran desteğiyle başarabileceği beceriler arasındaki alanı tanımlamaktadır. Bruner'in iskele kurma modeli ise bu desteğin terapötik süreçlerde nasıl yapılandırılabilirliğine ilişkin bir çerçeve sunmaktadır. Terapist tarafından sağlanan ipuçları, modelleme ve geri bildirimler, bireyin dil becerilerinde aşamalı ilerlemeyi desteklemektedir. Araştırma nicel araştırma yaklaşımıyla genel tarama modelinde yürütülmüş ve kolayda örnekleme yöntemiyle seçilen 131 öğrenciyle gerçekleştirilmiştir. Veri toplama aracı olarak demografik sorular ve araştırmacı tarafından geliştirilen 13 maddelik ZPD ve Scaffolding Bilgi Farkındalık ve Kullanım Algısı Ölçeği kullanılmıştır. Ölçeğin güvenilirliği yüksek bulunmuştur (Cronbach alfa=0,884). Bulgular, bazı değişkenlerde anlamlı farklılıklar olduğunu, yaş ve eğitimle ilişkili değişkenlerde ise anlamlı bir farklılık bulunmadığını göstermiştir. Anahtar Kelimeler: Yakınsal Gelişim Alanı, İskele Kurma, Dil Ve Konuşma Terapistliği, Gelişimsel Dil Bozukluğu, Sosyokültürel Kuram

Esma Düzenli, Osman Özokçu

esmaodunc9@gmail.com, ozokcu@gmail.com

Erken Çocukluk Döneminde Özel Gereksinimli Çocuklarda Sosyal Becerilerle İlgili Yapılan Bilimsel Çalışmaların İncelenmesi

Erken çocukluk dönemi, çocukların sosyal becerilerinin geliştiği kritik bir dönemdir. Çocuğun bu dönemde edineceği sosyal beceriler; diğer insanlarla sağlıklı bir şekilde iletişim kurabilmesi, içinde bulunduğu sosyal çevreye uyum sağlayabilmesi, öz farkındalık geliştirmesi ve akademik olarak yeterli düzeye gelebilmesi için belirleyici bir rol oynamaktadır. Araştırmalar erken çocukluk dönemindeki özel gereksinimli çocukların sosyal becerilerinin tipik gelişim gösteren akranlarına göre sınırlı olduğu ve yetişkinlerle kurdukları etkileşimde çeşitli sorunlar yaşadıklarını bize göstermektedir. Bu bağlamda mevcut araştırmanın amacı; ülkemizde erken çocukluk dönemindeki özel gereksinimli çocukların sosyal becerilerine yönelik yapılan bilimsel çalışmaların incelenmesidir. Araştırmada sistematik derleme yöntemi kullanılmıştır. Çalışma için sosyal beceri, sosyal beceri öğretimi ve özel gereksinimli birey anahtar kelimeleri belirlenerek bilimsel makaleler için "Google Akademik" ve "Dergipark" lisans üstü tezlerin belirlenmesi için ise "YÖK Ulusal Tez Merkezi" veri tabanları detaylı bir şekilde taranmıştır. Belirlenen dahil etme ve dışlama kriterleri göz önünde bulundurulduğunda 2010-2025 yılları arasında, 6 bilimsel makale, 5 yüksek lisans ve 3 doktora tezi olmak üzere toplam 14 çalışma araştırmaya dahil edilmiştir. Veri toplama ve analiz süreci devam etmektedir. Verilerin analizinde tematik içerik analizi yöntemi kullanılacaktır. Çalışmada elde edilecek sonuçlar mevcut araştırmalarla desteklenerek tartışılacaktır.

Anahtar kelimeler: Özel Gereksinimli Çocuklar, Erken Çocukluk Dönemi, Sosyal Beceri, Sosyal Beceri Eğitimi

Namık Yücel Birol, Şaziye Seçkin Yılmaz
namik.biol@kapadokya.edu.tr, saziye.seckin@fbu.edu.tr

Gelişimsel Dil Bozukluğunu Konu Alan Uluslararası Çocuk Kitaplarının Tematik Analizi

Gelişimsel Dil Bozukluğu (GDB), dili anlama ve kullanımı etkileyen, yaklaşık her 14 kişiden birinde görülen yaygın bir nörogelişimsel bozukluktur. Bu çalışmanın amacı, GDB'yi konu alan uluslararası çocuk kitaplarını tematik analiz yöntemiyle inceleyerek bu bozukluğun edebiyatta nasıl temsil edildiğini ortaya koymaktır. Bu amaçla 2022-2025 yılları arasında yayımlanan GDB ile ilgili sekiz resimli çocuk kitabının (Dan and the Paper Airplane, Dan & Daria Go to a Birthday Party, Dan & Daria Make Friends, Dan & Daria and the Theatre Exchange, Harry's Story, Oscar Finds the Treasure, Meet DLD ve DLD Why Can't You See Me?) içeriği incelenmiştir. Kitaplar, altısı dil ve konuşma terapisti (DKT), biri GDB olan bir yetişkin birey ve biri GDB olan bir çocuğun ebeveyni yazarlar tarafından kaleme alınmıştır. Tüm kitaplar çevrimiçi web siteleri üzerinden temin edilmiştir. Kitapların transkriptleri doktora dereceli iki DKT tarafından Eylül–Kasım 2025 aylarında detaylı bir tematik analize tabi tutulmuştur. Analiz sürecinde 251 başlangıç kodu oluşturulmuş, bunlar dokuz alt temada gruplandırılmış ve nihayetinde üç ana temada toplanmıştır. Ortaya çıkan üç temel tema şunlardır: Görünmez Mücadele (iletişim problemleri, duygusal ve psikolojik etki, sosyal izolasyon); Stratejiler ve Düzenlemeler (klinik stratejiler, çevresel düzenlemeler, güçlü yönler); ve Öz-savunma ve Kabul (öz savunma, destekleyici sosyal çevre, farkındalık ve kabul). Bu kitapların son derece yakın bir tarihte yayımlanmış olması, uluslararası GDB farkındalığının hızla yükselmesiyle doğrudan ilişkilendirilebilir bir gelişmedir. Bu kitaplar GDB farkındalığını, öz-savunuculuğu, empatiyi ve erken müdahaleyi teşvik eden içerikler sunmaktadır. Küresel erişilebilirliği üst düzeye çıkarmak amacıyla, bu tür kitapların başta Türkçe olmak üzere diğer dillerde erişilebilir kılınması önemle tavsiye edilmektedir. Anahtar Kelimeler: gelişimsel dil bozukluğu, çocuk edebiyatı, tematik analiz

Pınar ŞAFAK, Hatice Cansu BİLGİÇ, Elif Ravza YİĞİT
apinar@gazi.edu.tr, cansuyilmaz@gazi.edu.tr, elifravzayigit@gmail.com

Görme Yetersizliği Olan Çocukların Oyun Davranışları: Sistemik Derleme

Oyun, çocukların bilişsel, sosyal, duygusal, dil ve motor gelişimlerini destekleyen temel bir etkinliktir. Görme yetersizliğinden etkilenen çocukların oyun gelişiminin tipik gelişim gösteren akranlarına kıyasla daha sınırlı olduğu bilinmekte, bu sınırlılıklar oyun becerilerinin gelişimini etkileyebilmektedir. Bu durum görme yetersizliği olan çocukların oyun deneyimlerinin desteklenmesini ve bu alandaki araştırmaların incelenmesini önemli hale getirmektedir. Alanyazında görme yetersizliği olan çocukların oyun davranışlarını inceleyen çeşitli çalışmalar bulunmakla birlikte, bu çalışmaların bütüncül bir bakış açısıyla değerlendirilmesine ihtiyaç duyulmaktadır. Bu çalışmanın amacı, görme yetersizliği olan çocukların oyun davranışlarını inceleyen ulusal ve uluslararası araştırmaları sistemik biçimde derlemek ve elde edilen bulguları çeşitli değişkenler açısından ortaya koymaktır. Bu çalışmada sistemik derleme yöntemi ve betimsel içerik analizi kullanılacaktır. Bu doğrultuda ERIC, Scopus, Web of Science, Google Scholar ve Ulusal Tez Merkezi veri tabanları; "visual impairment", "play behavior" ve "play skills" anahtar sözcükleriyle taranacaktır. Tarama başlangıç tarihi sınırlandırılmaksızın 2026 yılı ile sınırlı tutulacaktır. Dahil etme kriterleri; örnekleminde görme yetersizliği olan çocukların olması, tam metne erişilebilmesi ve yayın dilinin Türkçe ya da İngilizce olması olarak belirlenmiştir. Derleme ve görüş bildiren çalışmalar kapsam dışında tutulacaktır. Çalışmalar; yayın yılı, katılımcı özellikleri, araştırma yöntemi ve temel bulgular açısından iki bağımsız kodlayıcı tarafından analiz edilecek; kodlayıcılar arası güvenilirlik hesaplanacaktır. Bu derlemenin, görme yetersizliği olan çocukların oyun davranışlarına ilişkin yapılan araştırmaların niteliğini ve kapsamını ortaya koyması beklenmektedir. Elde edilecek bulgular, bu popülasyona yönelik mevcut durumun ortaya konulması, ileride yapılacak çalışmalara yol gösterici nitelikte olması ve müdahale uygulamalarına yön verebilecek araştırma boşluklarını gözler önüne sermesi açısından önem taşımaktadır.

Anahtar Sözcükler: görme yetersizliği, ek yetersizlik, oyun davranışı, oyun becerileri, sistemik derleme

Gülefşan Özge Kalaycı, Kardelen Kızılkaya, Ali Yunus Elmacıoğlu
gulefsanozgeakbey@gmail.com, kardelen.kzlkky3@gmail.com, yunuselmacioglu1@gmail.com
**Down Sendromu Olan Bireylerin Erken Okuryazarlık Becerilerine Sistemantik Bir Bakış:
2015-2025 Yılları Arasındaki Araştırmaların İncelenmesi**

Erken okuryazarlık becerilerinin, akıcı okuma ve okuduğunu anlama ile güçlü bir ilişkisinin olduğu çok sayıda araştırma tarafından rapor edilmiştir. Bu güçlü ilişki erken okuryazarlık becerilerinin okuma yazmayı öğrenme süreçlerinde önemli bir kolaylaştırıcı olduğunu göstermektedir. Fonolojik farkındalık, harf bilgisi, sözcük bilgisi, yazı farkındalığı ve dinlediğini anlama becerilerinden oluşan erken okuryazarlık becerileri bebeklik döneminden itibaren gelişmeye başlamaktadır. Tipik gelişim gösteren çocuklar erken okuryazarlık becerilerini günlük doğal süreçlerde bile kazanabilirken gelişimsel yetersizliği olan çocuklar bu becerileri kazanmada güçlükler yaşamaktadır. Down sendromu olan bireyler bu güçlükleri yaşayan önemli bir grup olarak karşımıza çıkmaktadır. Down sendromu olan bireylerin erken okuryazarlık becerilerine ilişkin yapılan araştırmalar sistemantik ve planlı müdahalelerin okuma yazma başarısı ve dolayısıyla akademik başarı üzerinde önemli etkileri olduğunu göstermektedir. Bu etkiden yola çıkarak mevcut çalışmanın amacı, 2015–2025 yılları arasında bilimsel hakemli dergilerde yayımlanan ulusal ve uluslararası araştırmaları çeşitli değişkenlere göre sistemantik olarak inceleyerek, Down sendromu olan bireylerin erken okuryazarlık becerilerinin hangi bileşenler üzerinden ele alındığını ortaya koymaktır. Bu amaç doğrultusunda elde edilen bulgular tartışılarak gelecek araştırmalara, uygulamacılara, ailelere ve müdahale programlarına ilişkin önerilerde bulunulacaktır. Anahtar Sözcükler: Down sendromu, erken okuryazarlık, sistemantik derleme

Eda YEŞİLKAYA BENNETT, Maşallah ÖZER GÜNDOĞDU, Merve ŞAKAR UMay, Murat ASLAN, Tarık Ersel MUMCU

edayesilkaya@gazi.edu.tr,

mgundogdu@fsm.edu.tr,

mervesakar1@gmail.com,

murataslan01@outlook.com, trkmmc@gmail.com

Özel Eğitim Anaokullarına İlişkin Paydaş Görüşleri

Özet Erken çocukluk dönemi, çocukların bilişsel, sosyal, duygusal ve davranışsal gelişimlerinin temellerinin atıldığı kritik bir evredir. Bu dönemde sunulan özel eğitim hizmetleri, özel gereksinimli çocukların gelişimlerinin desteklenmesi ve olası risklerin azaltılması açısından önemli bir rol oynamaktadır. Türkiye’de 2009 yılında açılmaya başlanan ve özellikle 2017 yılından itibaren yaygınlaşan özel eğitim anaokulları, okul öncesi dönemde özel gereksinimli çocuklara yönelik sunulan ayrı eğitim ortamlarından biri olarak dikkat çekmektedir. Ancak bu kurumlarda yürütülen eğitim-öğretim süreçlerinin, sürecin temel paydaşları olan yöneticiler, öğretmenler ve ebeveynlerin deneyim ve görüşleri doğrultusunda bütüncül biçimde ele alındığı çalışmalar sınırlı sayıdadır. Bu araştırmanın amacı, Türkiye’de özel eğitim anaokullarında yürütülen okul öncesi özel eğitim süreçlerini; okul yöneticileri, öğretmenler ve ebeveynlerin deneyim ve görüşleri perspektifinden incelemektir. Araştırma, nitel araştırma yöntemlerinden durum çalışması desenine göre tasarlanmıştır. Araştırmanın katılımcılarını Ankara, Aksaray, Tokat ve Konya illerinde bulunan özel eğitim anaokullarında görev yapan yöneticiler, öğretmenler ve bu kurumlarda eğitim alan çocukların ebeveynleri oluşturmaktadır. Veriler, bahsedilen illerde yarı yapılandırılmış görüşmeler aracılığıyla toplanmıştır. Bu kapsamda 7 okul yöneticisi, 11 öğretmen ve 5 ebeveyn ile görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın analiz süreci devam etmektedir. Bu nedenle bu bildiriye bulgular, sonuçlar ve önerilere ilişkin nihai çıkarımlar sunulmamaktadır; ancak kongre tarihine kadar analiz, bulgular, sonuç ve önerilerin bitirilmesi planlanmaktadır. Bununla birlikte, araştırmanın tamamlanmasıyla birlikte özel eğitim anaokullarında yürütülen okul öncesi özel eğitim süreçlerine ilişkin mevcut durumun paydaş bakış açısıyla ortaya konulması; uygulamada karşılaşılan güçlü yönler ve sorun alanlarının belirlenmesi ve sürecin daha etkili yürütülmesine yönelik paydaş temelli önerilerin geliştirilmesi beklenmektedir. Elde edilecek bulguların, özel eğitim anaokullarında sunulan hizmetlerin niteliğinin artırılmasına ve politika yapıcılara, uygulayıcılara ve araştırmacılara yol gösterici katkılar sunacağı düşünülmektedir. Anahtar Kelimeler: okul öncesi özel eğitim, özel eğitim anaokulları, erken çocukluk özel eğitimi, paydaş görüşleri, nitel araştırma

Özlem Çerezci, Naime Güneş Özler

ozlemcerezci12@gmail.com, naimegunesozler@hitit.edu.tr

Erken Çocukluk Özel Eğitimden Okul Öncesi Özel Eğitime Geçiş Sürecine İlişkin Anne Görüş ve Deneyimlerinin İncelenmesi

Erken çocukluk döneminde sunulan özel eğitim hizmetlerinden okul öncesi özel eğitime geçiş süreci, çocuklar ve aileler için kritik bir süreçtir. Bu araştırmanın amacı, bu geçiş sürecine ilişkin annelerin görüş ve deneyimlerini belirlemektir. Araştırma, nitel araştırma yöntemlerinden fenomenolojik desen kullanılarak yürütülmüştür. Çalışma grubunu, 2025-2026 eğitim öğretim yılında Çorum ilinde bir özel eğitim anaokuluna devam eden gelişimsel yetersizliği olan 14 çocuğun annesi oluşturmaktadır. Veriler, araştırmacılar tarafından geliştirilen yarı yapılandırılmış görüşme formu aracılığıyla toplanmıştır. Görüşme formu; annelerin geçiş sürecine ilişkin deneyimlerini, karşılaştıkları güçlükleri, aldıkları destekleri ve önerilerini ortaya koymaya yönelik açık uçlu sorulardan oluşmaktadır. Elde edilen veriler, betimsel analiz ve içerik analizi teknikleri kullanılarak çözümlenmiştir. Analiz sonucunda; geçiş deneyimleri, bilgilendirme kaynakları, karşılaşılan güçlükler, duygusal deneyimler, destek ihtiyaçları ve öneriler olmak üzere temalar belirlenmiştir. Bulgular, annelerin çoğunluğunun geçiş sürecini genel olarak “sorunsuz” olarak tanımladığını, ancak aynı sayıda annenin özellikle Rehberlik ve Araştırma Merkezleri (RAM) tarafından sağlanan yönlendirmelerin süreçte belirleyici rol oynadığını göstermektedir. Ayrıca, sosyal çevre ve benzer deneyime sahip diğer ebeveynlerden alınan tavsiyelerin, profesyonel bilgilendirme kadar etkili olduğu belirlenmiştir. Annelerin önemli bir kısmı süreçte psikolojik desteğe ihtiyaç duyduklarını, özellikle ilk ayrılık anında yoğun kaygı ve hüznü yaşadıklarını belirtmiştir. Bununla birlikte, sağlık raporu alma sürecinde yaşanan gecikmeler ve bürokratik zorlukların önemli bir yıpranma kaynağı olduğu ortaya çıkmıştır. Sonuç olarak, bu geçiş sürecinin çok boyutlu bir yapıda olduğu ve bu süreçte ailelere yönelik sistemli bilgilendirme, psikolojik destek ve bürokratik kolaylaştırmaların sağlanmasının sürecin niteliğini artıracak değerlendirilmektedir. Bu doğrultuda, ailelere yönelik geçiş sürecini kapsayan rehberlik programlarının yaygınlaştırılması ve kurumlar arası iş birliğinin güçlendirilmesi önerilmektedir. Ayrıca, özellikle annelerin duygusal yükünü azaltmaya yönelik psikolojik destek hizmetlerinin erişilebilirliğinin artırılması önem taşımaktadır.

Anahtar Kelimeler: Erken çocukluk özel eğitim, geçiş süreci, okul öncesi eğitim, ebeveyn görüşleri, fenomenoloji

Aşena Karamete, Gülce Alev Savtak, Berfin Aparı Emrak, Pelin Kantoğlu, Betül Yıldızbaş
asena.karamete@atlas.edu.tr, gulce.alev@istinye.edu.tr, berfim.ko@gmail.com,
pelin.kantoglu@gmail.com, yildizbasbt@gmail.com

Otizm Spektrum Bozukluğu ve Çocukluk Çağı Konuşma Apraksisi Birlikteliği: Klinik Popülasyonda Betimsel Bir Analiz

Bu çalışma, Otizm Spektrum Bozukluğu (OSB) tanısı almış çocuklarda Çocukluk Çağı Konuşma Apraksisi (ÇÇKA) komorbiditesini, motor konuşma becerilerini ve tanısal değerlendirme süreçlerindeki uyumsuzlukları incelemeyi amaçlamıştır. Betimsel çoklu vaka deseniyle yürütülen çalışmaya, yaşları 4;7 ile 6;5 arasında değişen 6 çocuk katılmıştır. Veriler; DEMSS-TR, Mayo-10 Kontrol Listesi, Diadokokinezi (DDK) ve Sözel Olmayan Oral Motor Test (SOOMA) kullanılarak toplanmıştır. Bulgular, katılımcıların %50'sinin yapılandırılmış test (DEMSS-TR) sonucuna göre ÇÇKA tanısı aldığını göstermiştir. Ancak çalışmanın en çarpıcı sonucu; yüksek dil/bilişsel kapasiteye sahip katılımcıların, yapılandırılmış testlerde kesme puanı üzerinde performans sergileyerek "yalancı negatif" sonuçlar vermesi; buna karşın klinik gözlemlerde (Mayo-10) belirgin apraksi bulguları göstermeye devam etmesidir. Ayrıca ağır vakalarda sorunun sadece konuşma ile sınırlı kalmayıp global bir oral dispraksi ile seyrettiği saptanmıştır. Çalışmada, literatürde nörolojik bir belirti olarak sunulan "robotik konuşma" paterninin, çocuklara uygulanan hatalı "heceleyerek öğretme" stratejilerinden kaynaklanabileceği de vurgulanmıştır. Sonuç olarak, OSB'li çocuklarda apraksi tanısının sadece test puanlarına indirgenemeyeceği; tanı için doğal gözlem ve süreç odaklı klinik değerlendirmenin esas alınması gerektiği ortaya konmuştur.

Anahtar Kelimeler: Otizm Spektrum Bozukluğu, Çocukluk Çağı Konuşma Apraksisi, Motor Konuşma Bozuklukları, DEMSS-TR, Ayırıcı Tanı.

Halil Tayyip Uysal

uysalhaliltayyip@gmail.com

Erken Çocukluk Dönemi Kekemeliğine Yönelik Ebeveyn Tepkilerinin Araştırılması: Nitel Bir Odak Grup Görüşmesi

Amaç: Kekemeliği olan çocukların ebeveynleri, tipik gelişim gösteren çocukların ebeveynlerine göre yüksek düzeyde kaygı ve olumsuz duygu sergilemektedir. Bu ebeveynler, baş etme stratejilerine ilişkin sıklıkla umutsuzluk, çaresizlik ve belirsizlik hisleri yaşamaktadır; bu durum da kekemelik anlarına yönelik davranışsal tepkileri olumsuz etkileyebilmektedir. Bu çalışma, odak grup dinamikleri aracılığıyla erken çocukluk dönemi kekemeliğine yönelik ebeveyn tepkilerinin derinlemesine araştırılmasını amaçlamaktadır. **Yöntem:** Çalışma, erken dönem kekemeliği olan çocukların ebeveynleri (n=9) ile yürütülmüştür. Veriler, toplam beş buçuk saat süren iki yarı yapılandırılmış odak grup oturumu aracılığıyla toplanmıştır. Grup etkileşimini kolaylaştırmak ve zengin, betimsel veriler elde etmek için belirli mülakat soruları ve yönlendirmeler kullanılmıştır. Nitel veriler, MAXQDA (Sürüm 2020.3) yazılımı kullanılarak içerik analizi yöntemiyle analiz edilmiştir. **Bulgular:** Nitel analiz, ebeveyn deneyimlerini beş ana tema altında sentezlemiştir: (a) 'kurtarıcı' rolünün benimsenmesiyle karakterize edilen yardım etme içgüdü; (b) kekemelik anlarındaki kararsızlık; (c) uzun dönemde sosyal ve akademik kontrolcü tutumlar ve geleceğe dair umutsuzluk; (d) iletişimsel stresi fiziksel ve duygusal olarak yansıtmak; (e) bireysel deneyimler ve aidiyet hissi. **Sonuç:** Ebeveynlerin karşılaştığı duygusal karmaşıklık ve profesyonel rehberliğe ilişkin kritik bir ihtiyaç vurgulanmıştır. Ebeveynlerin bireysel deneyimlerini tepkisel baş etme mekanizmalarıyla ilişkilendirebileceği yorumlanmıştır. Ebeveynlere, dil-konuşma terapistlerine ve öğretmenlere yönelik çıkarımlar raporlanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Erken çocukluk dönemi, kekemelik, ebeveyn tepkileri, odak grup, nitel araştırma.

POSTER BİLDİRİLER

Yunus Tosun , Sevban Dönmez, Mustafa Zığarlı

Forever.yunus39@gmail.com

Erken Çocuklukta Hareket Eğitimi Temelli Müdahale: İlk Adım Çocuk Gelişim ve Hareket Eğitim Merkezi Uygulaması

Erken çocuklukta motor, bilişsel ve sosyal gelişimi destekleyen müdahaleler, çocukların dikkat, algı ve sosyal becerilerinin güçlenmesinde kritik rol oynamaktadır. Bu çalışma, “İlk Adım Çocuk Gelişim ve Hareket Eğitim Merkezi”nde uygulanan hareket eğitimi temelli müdahale programının 1 yıl boyunca 100 çocuk üzerindeki etkilerini incelemeyi amaçlamaktadır. Program, haftalık 1,5 saatlik bireysel ve grup seansları ile uygulanmış, DEHB, otizm ve algısal güçlükleri olan çocukları kapsayan bütüncül bir yaklaşım benimsenmiştir. Değerlendirme sürecinde motor, algısal ve dikkat becerileri gözlem formları ile izlenmiş, aile ve öğretmen geri bildirimleri alınmıştır. Bulgular, programın kaba ve ince motor, koordinasyon ve denge becerilerini geliştirdiğini, DEHB riskli çocuklarda odaklanma ve dikkat süresini artırdığını ve grup oyunları ile sosyal etkileşim becerilerinde ilerleme sağladığını göstermiştir. Programın bireysel ve grup temelli yapısı, çocukların çok boyutlu gelişimini desteklemiş ve ailelerin sürece katılımı gelişim kazanımlarını güçlendirmiştir. Sonuç olarak, hareket eğitimi temelli müdahale modeli, erken çocuklukta motor, algısal, dikkat ve sosyal becerilerin gelişimini olumlu yönde etkileyerek Türkiye’de erken müdahale uygulamaları için uygulanabilir bir model sunmaktadır. Anahtar Kelimeler: hareket eğitimi, erken müdahale, çocuk gelişimi, DEHB, otizm

Mustafa Zığarlı, Sevban Dönmez, Yunus Tosun

apinar@gazi.edu.tr, cansuyilmaz@gazi.edu.tr, elifravzayigit@gmail.com

Erken Çocuklukta Bütüncül Müdahale Yaklaşımı: İlk Adım Çocuk Gelişim ve Hareket Eğitim Merkezi Modelinin İncelenmesi

Erken çocuklukta yapılan müdahaleler, motor, bilişsel ve sosyal gelişimi destekleyerek çocukların dikkat, algı ve sosyal becerilerini güçlendirmektedir. Bu çalışma, Türkiye’de bir çocuk gelişim merkezinde uygulanan 1 yıllık erken müdahale programının etkilerini incelemeyi amaçlamaktadır. Programa 150 çocuk dahil edilmiştir ve 1,5 saatlik bireysel ve grup seansları ile uygulanmıştır. Program, DEHB, otizm ve algısal güçlükleri olan çocukları kapsayan çok boyutlu bir yaklaşım sunmaktadır. Değerlendirmede motor, algısal ve sosyal beceriler gözlem formu, öğretmen ve aile geri bildirimleri ile takip edilmiştir. Bulgular, programın motor koordinasyon, ince ve kaba motor beceriler, dikkat süresi ve odaklanma ile sosyal etkileşim alanlarında anlamlı iyileşmeler sağladığını göstermektedir. Grup ve bireysel aktivitelerin entegrasyonu, çocukların hem motor hem de sosyal becerilerini bütüncül bir şekilde desteklemiştir. Ayrıca ailelerin süreçte aktif rol alması, çocukların gelişimsel kazanımlarını güçlendirmiştir. Bu çalışma, erken müdahale programlarının uygulanabilirliğini ve etkinliğini ortaya koyarak, Türkiye’de benzer merkezler için bir model oluşturma potansiyeline sahiptir. Program, ailelere yol gösterici bir rehber sunarken, çocukların bireysel ihtiyaçlarına uygun bütüncül bir müdahale yaklaşımını göstermektedir.

Anahtar Kelimeler: erken müdahale, çocuk gelişimi, DEHB, otizm, hareket eğitimi

Sevban DÖNMEZ, Mustafa Zığarlı, Yunus TOSUN

sevbandonmezz@gmail.com

Erken Çocuklukta Gelişimsel Risklerin Tanılanmasında Sistemik Tarama ve Değerlendirme Yaklaşımı: İlk Basamak Çocuk Gelişim ve Hareket Eğitim Merkezi Modeli

Bu çalışmanın amacı, erken çocukluk ve çocukluk döneminde gelişimsel risklerin sistemik tarama ve değerlendirme süreçleri ile belirlenmesi ve elde edilen bulgular doğrultusunda ailelere uygulanabilir bir yol haritası sunulmasını incelemektir. Yöntem: Çalışma, 2–17 yaş aralığındaki çocuklar üzerinde yürütülen gözlem ve değerlendirme sürecine dayanmaktadır. Değerlendirme sürecinde dikkat, algı, motor ve sosyal gelişim alanları çok boyutlu olarak ele alınmıştır. Dikkat ve hiperaktivite düzeylerinin belirlenmesinde MOXO testi kullanılmış, motor, algı, dikkat ve sosyal becerilerin değerlendirilmesinde Çocuğumu Anlıyorum testi uygulanmıştır. Ayrıca gözlem formları ile aile ve öğretmen geri bildirimleri değerlendirme sürecine dahil edilmiştir. Bulgular: Değerlendirme sonuçları bazı çocuklarda dikkat ve hiperaktivite risklerinin bulunduğunu, bazı çocuklarda ise motor ve algısal becerilerde desteklenmesi gereken alanlar olduğunu göstermiştir. Bireyselleştirilmiş oyun temelli etkinlikler, motor beceri çalışmaları ve sosyal etkileşim aktiviteleri ile çocukların gelişim alanlarında ilerleme gözlemlenmiştir. Ailelerin düzenli geri bildirim alması ve ev ortamında destekleyici etkinlikler uygulaması, gelişimsel kazanımların güçlenmesine katkı sağlamıştır. Sonuç: Sistemik tarama ve değerlendirme süreçleri, gelişimsel risklerin erken dönemde belirlenmesinde ve çocukların bireysel ihtiyaçlarına uygun destek programlarının planlanmasında önemli rol oynamaktadır. Bu yaklaşım aynı zamanda ailelere çocuklarının gelişimini destekleyebilecek somut ve uygulanabilir bir yol haritası sunmaktadır. Anahtar Kelimeler: erken müdahale, gelişimsel değerlendirme, tarama, aile rehberliği, dikkat gelişimi

Özlem Koçyiğit Yılmaz
ozlemkocyiğityilmaz@gmail.com

Konjenital Kalp Hastalığı Olan Bebeklerde Anne Kaygısı, Beslenme Davranışları ve Gelişimsel Durumun Değerlendirilmesi

Bu çalışmada konjenital kalp hastalığı (KKH) olan bebeklerde gelişimsel durum, beslenme davranışları, anne kaygısı ve büyüme göstergelerinin birlikte değerlendirilmesi amaçlanmıştır. Yöntem: Kesitsel ve gözlemsel tasarımdaki çalışmaya KKH tanısı ile izlenen 35 bebek ve anneleri dahil edilmiştir. Gelişimsel değerlendirme Gelişimsel İzlem ve Değerlendirme Rehberi (GİDR) ile yapılmıştır. Beslenme davranışları yaşa uygun olarak NeoEAT veya PediEAT kullanılarak değerlendirilmiş ve Yeme Formu Total Skoru elde edilmiştir. Anne kaygısı Durumluluk-Sürekli Kaygı Envanteri (STAI-II) ile ölçülmüş, büyüme göstergesi olarak kilo standart sapma skoru (SDS) kullanılmıştır. Veriler parametrik olmayan testlerle analiz edilmiştir. Bulgular: Bebeklerin %20'sinde en az bir gelişim alanında gecikme saptanmıştır. Gelişimsel gecikme olan ve olmayan gruplar arasında klinik olarak anlamlı yeme sorunu varlığı (Concern + High Concern), anne kaygı düzeyi ve kilo SDS açısından istatistiksel olarak anlamlı fark saptanmamıştır ($p>0.05$). Yüksek anne kaygısı grubunda Yeme Formu skorlarının daha yüksek olma eğilimi gösterdiği izlenmiş, ancak bu fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır. Kilo SDS < -1 olan bebeklerde beslenme skorlarının dağılımı daha heterojen bulunmuştur. Tartışma: Bulgular, KKH'li bebeklerde gelişim, beslenme ve büyüme arasındaki ilişkinin doğrusal bir yapı sergilemediğini; anne kaygısının tek başına bir risk göstergesi olmaktan ziyade, bakım verme davranışlarına yansıma biçimiyle ele alınmasının daha anlamlı olabileceğini işaret etmektedir. Anahtar kelimeler: konjenital kalp hastalığı; beslenme davranışları; anne kaygısı; gelişim

Sefa Sanem POLAT, Nihan BOZKURT, Yeşim FAZLIOĞLU

ssanempolat@trakya.edu.tr

Otizmlı Bir Çocuğa Giyinme Becerisinin Öğretiminde İleri Zincirleme Yöntemi: Tek Denekli Bir Çalışma

Amaç: Bu çalışmanın amacı, otizm spektrum bozukluğu tanılı bir çocuğa giyinme becerisinin (tişört giyme) öğretiminde, özel eğitime dayalı ileri zincirleme (forward chaining) öğretim yönteminin etkililiğini incelemektir. Günlük yaşam becerilerinin sistematik öğretim yoluyla kazandırılması hedeflenmiştir. Yöntem: Araştırma, tek denekli araştırma desenlerinden çoklu başlama düzeyi deseni kullanılarak yürütülmüştür. Çalışmaya otizm tanılı bir çocuk katılmıştır. Hedef beceri olarak tişört giyme becerisi belirlenmiş ve görev analizi yoluyla alt basamaklara ayrılmıştır. Öğretim sürecinde, ileri zincirleme yöntemi kullanılarak giyinme becerisinin ilk basamağından başlanmış, her basamak bağımsız olarak kazanıldıktan sonra bir sonraki basamağa geçilmiştir. Öğretimde çoktan aza doğru ipucu silikleştirme stratejisi kullanılmış, doğru tepkiler pekiştirme ile desteklenmiştir. Bağımlı değişken, giyinme becerisinde doğru gerçekleştirilen basamak yüzdesi olarak belirlenmiştir. Veriler doğrudan gözlem ve video kayıtları aracılığıyla toplanmıştır. Bulgular: Başlama düzeyi oturumlarında katılımcının giyinme becerisini düşük ve stabil düzeyde gerçekleştirdiği gözlenmiştir. İleri zincirleme yöntemiyle yürütölen öğretim süreciyle birlikte doğru gerçekleştirilen basamak yüzdesinde belirgin ve tutarlı bir artış meydana gelmiştir. Öğretim ilerledikçe sunulan ipucu düzeyinin sistematik olarak azaldığı, katılımcının bağımsız tepkilerinin arttığı ve becerinin farklı tişörtlerle genellendiği belirlenmiştir. İzleme oturumlarında giyinme becerisinin korunduğu görölmüştür. Sonuç: Elde edilen bulgular, ileri zincirleme öğretim yönteminin otizmlı bir çocuğun giyinme becerisinin öğretiminde etkili bir yöntem olduğunu göstermektedir. Tek denekli araştırma deseni, müdahalenin bireysel düzeydeki etkisini açık biçimde ortaya koymuştur. Çalışma, günlük yaşam becerilerinin öğretiminde özel eğitime dayalı, kanıta dayalı uygulamalara yönelik uygulanabilir bir örnek sunmaktadır.

Olcaý Gen

olcay.gocen@hotmail.com

Erken ocuklukta Disiplinler arası Müdahalenin Doğal Etkisi: Afyonkarahisar rneği.

Özel Eğitim Alan ğretmeni Afyonkarahisar Bu araştırmanın amacı, otizm spektrum bozukluğu riski taşıyan erken çocukluk dönemindeki bir erkek çocuğuna, VB MAPP Sözel Davranış Aşamaları Değerlendirme ve Yerleştirme Programı kullanılarak; öğrenme, dil ve sosyal becerilerini değerlendirip; değerlendirme sonucuna dayalı olarak Etkileşim Temelli Erken ocuklukta Müdahale (ETEOM-2) sürecinin planlanması ve yürütülmesi: Erken ocuklukta Disiplinler arası Müdahalenin Doğal Etkisi: Afyonkarahisar rneği. Araştırma, sosyal etkileşim ve dil becerilerinde gelişimsel geriliği olan ve otizm spektrum bozukluğu riski taşıyan 2 yaş 6 aylık bir erkek ocuk ile yrtlmştir. Çocuğun müdahale sürecine başlamadan önce VB MAPP Aşama Puanlama Yönergeleri Seviye 1 uygulanmıştır. VB MAPP Aşamalar Temel Puanlama Formuna birinci test puanı/başlama düzeyi kayıt edilmiştir. Müdahale programı olarak çocuğa ev ortamında yaklaşık 8 ay ETEOM-2 uygulanmıştır. Aileye de ETEOM-2 strateji ve bilgi notlarına yönelik danışmanlık hizmeti verilmiştir. ETEOM-2 Programı iki özel eğitimci tarafından haftada 4 oturum Şeklinde uygulanmıştır. Programın uygulandığı süre zarfında ocuk oyun evi ya da kreş gibi herhangi bir grup eğitimi yapılan ortama katılmamıştır. ETEOM-2 programı tamamlandıktan sonra, VB MAPP Aşama Puanlama Yönergeleri Seviye 1 tekrar uygulanmış ve VB MAPP Aşamalar Temel Puanlama Formuna başlama düzeyi puanı; 10 olarak kayıt edilmiş ve grafiğe sarı renkle kodlanmıştır. VB MAPP Aşamalar Temel Puanlama Formu ikinci test puanı/bölümüne kayıt edilmiştir. VB MAPP Aşamalar Temel Puanlama Formuna başlama düzeyi puanı; 10 olarak kayıt edilmiş ve grafiğe sarı renkle kodlanmıştır. VB MAPP Aşamalar Temel Puanlama Formu ikinci test puanı/son değerlendirme 39 olarak kayıt edilmiş ve grafiğe mavi renkle kodlanmıştır. Sonuç olarak uygulanan ETEOM-2 programının, değerlendirme aracı olarak kullanılan VB MAPP Aşama Puanlama Yönergeleri Seviye 1 bölümünde yer alan talep etme, adlandırma, dinleyici tepkisi, görsel algısal beceriler ve eşleme, oyun, sosyal davranış ve sosyal oyun, taklit ve ses üretme gelişim alanlarında anlamlı artışlar olduğunu göstermektedir. Ayrıca ocuğun bu süreçte öfke ve davranış problemlerinde ciddi azalmalar olduğu aile tarafından gözlenmiştir. Őuan ocuğumuz haftanın 3 günü 1 er saat Şeklinde oyun evinde akranları ile grup eğitimine katılmaktadır.

Elçin Yüksel Akgün

elcinogut@anadolu.edu.tr

Otizm Spektrum Bozukluğunda Doğal Gelişimsel Davranışçı Yaklaşımına Dayalı Erken Müdahale: JASPER Programına İlişkin Bir Derleme

Otizm Spektrum Bozukluğu (OSB) olan çocuklarda alıcı-ifade edici dil ve sosyal katılım süreçleri erken çocukluk döneminden itibaren olumsuz yönde etkilenmektedir. OSB olan çocukların en çok zorlandıkları beceriler arasında olan ancak; hayat boyu sürecek olan öğrenme sürecinin de önkoşullarını oluşturan sosyal iletişim, ortak dikkat ve sembolik oyun gibi temel becerilerin erken dönemde çalışılması oldukça önemlidir. Söz konusu bu beceriler doğaları gereği karşılıklı etkileşim ve doğal bağlam içerikli süreçlerde çalışılması gereken becerilerdir. Aksi halde öğretim süreci taklit edindirme bağlamında kalarak OSB olan çocukların suni tepkiler vermeleri veya genelleme sorunları yaşamaları gibi sorunların ortaya çıkabildiği bilinmektedir. Bu sorunların önlenmesi bağlamında, OSB olan çocuklara Uygulamalı Davranış Analizi'nin (UDA) yanı sıra doğal etkileşim bağlamlarının da temel alındığı müdahalelerin erken dönemde sunulması kritik öneme sahiptir. Alan yazında Doğal Gelişimsel Davranışçı Müdahaleler-DGDM (Naturalistic Developmental Behavioral Interventions-NDBI) olarak adlandırılan bu tür müdahalelerde gelişimsel ve davranışçı ilkeler birleştirilerek OSB olan çocukların günlük etkileşimleri içinde öğrenmelerinin desteklenmesi amaçlanmaktadır. Bu müdahaleler arasında yer alan Ortak Dikkat, Sembolik Oyun, Katılım ve Düzenleme (Joint Attention, Symbolic Play, Engagement, and Regulation; JASPER) programı, OSB olan çocuklara yönelik kanıta dayalı erken müdahale uygulamalarından biri olarak öne çıkmaktadır. Bu derleme çalışmasının amacı, JASPER programının OSB tanılı erken çocukluk dönemindeki çocuklarda etkililiğini inceleyen güncel araştırmaların bütüncül bir bakış açısıyla değerlendirilmesidir. Bu kapsamda son 10 yılda (2005-2015) yayımlanmış olan deneysel ve tek denekli araştırma desenleri ile yürütülmüş çalışmalar çeşitli veri tabanları aracılığıyla taranacak ve incelenecektir. Bulgular tablolaştırılarak sunulacak ve JASPER programının erken müdahale alanındaki, yeri güçlü ve sınırlı yönleriyle, alan yazına dayalı olarak tartışılacaktır. Anahtar Kelimeler: JASPER, Otizm Spektrum Bozukluğu, Erken Müdahale

Feyzanur Hatice ÖZCAN

efeyza342@gmail.com

Erken Çocuklukta Aile Katılımı ve Eğitimi (Aile Merkezli Uygulamalar) ile İlgili Türkiye’de Yapılmış Araştırmaların İncelenmesi

Erken çocukluk dönemi, çocukların bilişsel, dilsel, sosyal ve duygusal gelişimlerinin temellerinin atıldığı kritik bir gelişim evresidir. Bu dönemde ailelerin eğitim sürecine aktif katılımı ve aile merkezli uygulamalar, çocukların gelişimsel gereksinimlerinin karşılanmasında, öğrenmenin sürekliliğinin sağlanmasında ve okul–aile iş birliğinin güçlendirilmesinde önemli bir rol oynamaktadır. Bu nedenle erken çocuklukta aile katılımına ilişkin yapılan araştırmaların sistematik olarak incelenmesi hem uygulayıcılar hem de politika yapıcılar açısından önemli bilgiler sunmaktadır. Bu çalışmanın amacı, Türkiye’de erken çocuklukta aile katılımı ve aile merkezli uygulamaları konu edinen araştırmaları inceleyerek alanyazına ilişkin güncel ve bütüncül bir çerçeve ortaya koymaktır. Bu kapsamda Ulusal Tez Merkezi ve Google Akademik veri tabanları aracılığıyla 2012–2024 yılları arasında yayımlanmış 5 makale ve 2 tez çalışmasına ulaşılmıştır. İncelenen araştırmalarda verilerin büyük ölçüde ebeveynler ve okul öncesi öğretmenlerinden oluşan 300’ün üzerinde katılımcıdan anketler, ölçekler ve yarı yapılandırılmış görüşmeler aracılığıyla toplandığı görülmektedir. Bu çalışmalar, ailelerin çocuklarının eğitim sürecine katılım düzeyleri, aile merkezli uygulamalara yönelik tutumları ve okul–aile iş birliği deneyimleri hakkında ayrıntılı veriler sunmaktadır. Araştırmalardan elde edilen bulgular, aile katılımının çocukların akademik, dilsel ve sosyal gelişimlerini anlamlı biçimde desteklediğini; öğretmenlerin ve ebeveynlerin aile merkezli uygulamalara genel olarak olumlu yaklaştıklarını ortaya koymaktadır. Bununla birlikte uygulamada ailelerin zaman yetersizliği, eğitime ilişkin bilgi eksiklikleri ve okul–aile iletişimindeki güçlükler gibi bazı sınırlılıkların bulunduğu belirtilmektedir. Bu sorunların giderilmesi için ailelere yönelik bilgilendirici eğitimlerin yaygınlaştırılması, okul–aile iş birliğinin güçlendirilmesi ve aile merkezli uygulamaların planlı ve sürdürülebilir biçimde yürütülmesi önerilmektedir.

Musa Aytekin, Hilal Yenisoy, İrem Hamza

musaaytekinonline@gmail.com, hilalozmerall@gmail.com, irem2001hamza@gmail.com

Özel Eğitim Alanında Çalışan Uzmanların Yapay Zeka Okuryazarlığı ve Entegrasyon Düzeyi

Amaç: Dijital dönüşüm, özel eğitimde kişiselleştirilmiş müdahalelerin doğasını değiştirirken, sahadaki uzmanların bu teknolojiye adaptasyonu kritik bir araştırma konusudur. Bu çalışma, Türkiye genelindeki 128 uzmanın (özel eğitim öğretmeni, dil ve konuşma terapisti, çocuk gelişimci vs.) yapay zeka (YZ) araçlarını mesleki pratiklerine entegrasyonunu, teknik yetkinliklerini ve etik reflekslerini incelemeyi amaçlamaktadır. **Yöntem:** Araştırmada, mevcut durumu olduğu gibi yansıtmayı hedefleyen betimsel tarama modeli kullanılmıştır. Veriler, 2025 yılı son çeyreğinde "Yapay Zekâ Mesleki Kullanım ve Etik Algı Anketi" aracılığıyla toplanmıştır. Analizlerde kullanım sıklığı, teknik yetkinlik (prompt oluşturma) ve veri gizliliği hassasiyetleri nicel olarak değerlendirilmiştir. **Bulgular:** Araştırma, alandaki "eğitimsiz kullanım" paradoksunu ortaya koymaktadır: Katılımcıların %74,24'ü kurumsal eğitim almamasına rağmen, %70'e yakını YZ'yi süreçlerine dahil etmiştir. Uzmanlar, YZ'yi materyal üretiminde aktif bir "asistan" olarak kullanırken; klinik karar ve değerlendirme süreçlerinde insan denetimini temel bir güvence olarak korumaktadır. Veri gizliliğinde %57,58 oranında yüksek hassasiyet saptanmış olsa da, etkili komut (prompt) oluşturma ve halüsinasyon riskini yönetme konusunda teknik eksiklikler belirlenmiştir. **Sonuç:** Mevcut tablo, entegrasyonun formel eğitimden ziyade bireysel inisiyatifle ilerlediğini göstermektedir. Rehabilitasyon süreçlerinin güvenliği için, lisans müfredatlarına YZ etiği derslerinin eklenmesi ve sektöre özgü "Uygulama Rehberleri"nin oluşturulması bir tercih değil, zorunluluktur. **Anahtar Kelimeler:** Özel eğitim, yapay zeka okuryazarlığı, rehabilitasyon teknolojileri, etik yaklaşımlar, üretken yapay zeka.

AI-TODİNET
<https://todi.com.tr/>

AİLE GELİŞİM ATÖLYESİ
<https://www.ailegelisimatolyesi.com/>

AKADEMİ DİSLEKSİ
<https://www.akademidisleksi.com/>

ALBATROS EĞİTİM KURUMLARI
<https://www.albatrosozelegitim.com/>

ANKA EĞİTİM KURUMLARI
<https://otizmanka.com.tr/>

BiggMind Platform
<https://www.biggmindplatform.com/>

BOĞAZIÇI REHABİLİTASYON
MERKEZİ
<https://tinyurl.com/3jfr3exd>

ÇABA AKADEMİ
<https://www.instagram.com/cabaakademi/>

Cerebrovita

CEREBROVITA
<https://cerebrovita.com/>

Çevrim İçi Destekli Ebeveyn Eğitim Programı
<https://www.instagram.com/cedep.tr>

Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezi

ÇİHAN ÖZEL EĞİTİM
<https://www.izmirotizm.net/>

Derin Rehabilitasyon
<https://derinrehabilitasyon.com.tr/>

Eğiten Kitap
<https://www.egetenkitap.com/>

EMPOWER İNOVASYON
<https://www.empowerinovasyon.com.tr/>

GAZİ EFE ÖZEL EĞİTİM VE REHABİLİTASYON MERKEZİ
<https://www.gaziefe.com/>

Gaziantep Pera Özel Eğitim Kurumları
<https://peravesilcinar.com.tr/>

Gelişen Çocuk Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezi
<https://gelisencocukozelegitim.com/>

Gülen Güneş Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezi
<https://gulengunes.com/>

Happy Senso
<https://happysensoturkiye.com/>

İz Duyum Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezi
<https://izduyum.com/>

MİNERVA
https://www.instagram.com/minerva_gelisim/

Miniga
<https://www.minigaegitim.com/>

MUFFİK
<https://muffik.com.tr/>

OtiZeze Otizmliler İçin İnteraktif Sosyal Öykü Uygulaması
<https://www.otizeze.com/>

Otizmliler Destekleme Vakfı
<https://www.obidev.org/>

Oyun Terapi Market
<https://oyunterapimarket.com/>

Özel Çağdaş Özel Eğitim Kurumları
<https://www.instagram.com/ilkdokunuscagdas>

Özel DEHA Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezi
<https://www.dehaozelegitim.com/>

Özel Yeni Keşif Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezi
<https://yenikesif.com/>

Pay Attention Türkiye
<https://www.payattentionturkiye.com/>

Pegem Akademi
<https://pegem.net/>

Pera Avcılar
<https://www.peraavcilar.com/>

SAS CENTRE
<https://sascentre.com/>

SELÇUKLU OTİZMLİ BİREYLER EĞİTİM VAKFI
<https://www.sobe.org.tr/>

Smart Sound Tech
<https://www.smartsoundtech.com/>

Tarık Akay Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezi
<https://tarikakay.com/>

TERAPI MARKETİ
<https://www.terapimarket.com.tr/>

TOHUM OTİZM ERKEN TANI VE
EĞİTİM VAKFI
<https://tohumotizm.org.tr/>

Trakya Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezi
<https://www.trakyaozelegitim.com/>

DESTEKLEYENLER

OTİMETA
<https://otimeta.com/>

SUUFLE
<https://suufle.com/>

Otizim ve Nöro gelişim Araştırmaları
Derneği
<https://onad.org.tr/>

TÜRKİYE DOWN SENDROMU
DERNEĞİ
<https://www.downturkiye.org/>

ÖZDER (ÖZEL EĞİTİMCİLER
DERNEĞİ)
<https://ozelegitimciler.org/>

ÜMİT IŞIK AKADEMİ
<https://www.isikumit.com/>

webudi
WE BUILD DESIGN IMPROVE

WEBUDİ YAZILIM VE BİLİŞİM
TEKNOLOJİLERİ
<https://www.webudi.com/>

